

Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Halk Bilimi (Folklor) Bilim Dalı

**ZIYA BEY KÜTÜPHANESİNDEKİ 6707, 6722 ve 6769 NOLU
CÖNKLER ÜZERİNE İNCELEME**

Şahin BÜTÜNER

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Doğan KAYA

Sivas
Kasım 2010

**ZİYA BEY KÜTÜPHANESİNDEKİ 6707, 6722 ve 6769 NOLU
CÖNKLER ÜZERİNE İNCELEME**

Şahin BÜTÜNER

Cumhuriyet Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü

Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin Türk Dili ve Edebiyatı
Anabilim Dalı Halk Bilimi (Folklor) Bilim Dalı İçin Öngördüğü

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Olarak Hazırlanmıştır.

SİVAS
Kasım 2010

Şahin BÜTÜNER' in hazırlamış olduğu “Ziya Bey Kütüphanesindeki 6707, 6722 ve 6769 Nolu Cönkler Üzerine İnceleme ” başlıklı bu çalışma, **22.11.2010** tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Halk Bilimi (Folklor) Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Şeref BOYRAZ (Başkan)

Yrd. Doç. Dr. Doğan KAYA (Danışman)

Yrd. Doç. Dr. Yunus AYATA (Üye)

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

24/11/2010

Prof. Dr. Mehmet ARSLAN

Enstitü Müdürü

ÖZET

Şahin BÜTÜNER, Ziya Bey Kütüphanesindeki 6707, 6722 ve 6769 Nolu Cönkler Üzerine İnceleme Yüksek Lisans Tezi, SİVAS, 2010.

Cönkler âşık edebiyatının ve önceki devirlerin sözlü kültür ürünlerinin yazıya dönüşmüş örneklerini içine aldıkları için en değerli başvuru kaynaklarındandır. Bu anlamda Halk edebiyatının en önemli yazılı eserleri olan “cönkler”i incelemenin amacı, gün ışığına çıkarılamamış şiirlerin ve şairlerin araştırılarak edebiyata kazandırılması ve bu alanda karşılaştırma yapabilme imkânını sağlamasıdır. Biz de bu amaca yönelik olarak Sivas Ziya Bey Kütüphanesi’nde bulunan 6707, 6722 ve 6769 nolu cönkler üzerinde çalıştık.

6707 ve 6722 nolu cönklerin sayfaları aşağıdan yukarıya doğru 6769 nolu cönte ise sayfalar sağdan sola doğru açılacak şekildedir. 6722 nolu cönk kahverengi deriden bir kapağa sahiptir ve 19x9 ebadındadır. 6707 nolu cönk 34 varaktan, 6722 nolu cönk 21 varaktan oluşur. 6769 nolu cönk ise kahverengi kumaş kapağa sahiptir ve 21 varaktan oluşur. Eserlerde genellikle “rik’a” yazı çeşidi kullanılmıştır.

19. yüzyıla ait olan bu cönklerde daha çok aruz ölçüsüyle yazılmış Alevî-Bektaşî kültürünün ve inanç şekillerinin işlendiği şiirler yer almaktadır Cönklerde toplam 37 şairin 123 adet şiiri ve 14 adet mahlassız şiir bulunmaktadır. Bunların yanında az sayıda “mani” ve “dua” da bulunmaktadır. Şiirlerine yer verilen başlıca şairler şunlardır: Halilî, Nuri, Pir Sultan Abdal, Yunus Emre, Rızayî, Nesimî, Rıza, Mısrî vb.

Anahtar Sözcükler: Sivas, Cönk, Kültür, Şiir.

ABSTRACT

Şahin BÜTÜNER, Ziya Bey Library in 6707, 6722 and 6769 on the review of No. Conk Master Thesis, SİVAS, 2010.

Conk lovers of literature and oral culture of the previous cycle had turned to writing samples of their products because they get into one of the most valuable reference source. This sense of folk literature the most important written works of the “Conk and” I review the purpose, to light out failed poems and poets investigated and literature to teach in this field compared to the opportunity it brings. For this purpose, as we found in Sivas Ziya Bey Library in 6707, numbered 6722 and 6769 we worked on the conk.

6707 and 6722 numbered 6769 upwards from the bottom of the page Conk Conk numbered from right to left in the opening pages is a way. Conk No. 6722 has a cover and brown leather in sizes 19x9. Folio No. 34 of 6707 Conk, conk No. 6722 consists of 21 foil. No. 6769 of the brown cloth cover has a conk, and consists of 21 foil. Work often "rik'a" text types used.

19. Conk more in this century the Alevi-Bektashi culture Aruz written with measures and belief are forms of poetry includes works of 37 poets in Conk and 14 of the 123 poems are poems without a pseudonym. Besides a small number of "mânia" and "prayer" are also available. Where are the major poet in his poems: Halilî Nuri, Pir Sultan Abdal, Yunus Emre, Rızayî, Nesimî, Rıza, Mısrî. etc.

Key Words: Sivas, ,Conk, Culture, Poetry.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
ÖZET	i
ABSTRACT	ii
İÇİNDEKİLER	iii
ÖNSÖZ	x
GİRİŞ	1
İNCELEME	6
Ziya Bey Kütüphanesi'ndeki 6707, 6722 ve 6769 No'lu Cönkler	6
1.Cönklerin Şekil Özellikleri	6
2.Cönklerin Muhteva Özellikleri	6
2.1. Cönklerde Şiirleri Bulunan Şairler	8
2.2. Cönklerdeki Şiirlerin Şekil Özellikleri	20
2.3. Cönklerdeki Şiirlerin Muhteva Özellikleri	25
A. MAHLASI BELLİ ŞİİRLER	
Arif (II. Mahmud)	
1. Söylesem derd-i derûnum bana her can aglar	33
Âşık Ömer	
2. Seken dilber sen kiminsin	35
Dertli	
3. Âşık-ı sadık muhibb-i Mustafa derler bize	36
Fasih	
4. Bu mâtemde olan derdiyle hicrân-ı devâ olmaz	37
Fazıl	
5. Şem-i aşk-ı Hüseyin'im alevîyim alevî	38
Fıtnat	
6. Güller kızarır şerm ile ol gonce gelince	39
Galib	
7. Hakkı temiz bulmak dilersen sen de Saadeddin'e gel	40
Halîf	
8. Bahar oldu gül açıldı ki oldu her taraf ziba	41
9. İsterim derdin viren Allah dermânın vire	43

10. Hak Teâlâ keşf kıldı sure-i rahmân bize.....	45
11. İçmişüz saki elinden sûfiya bir ter kadeh	46
12. Gelün yâd idelüm hayr ile enâmı	47
13. Ey habibim sevdiğim devletlü sultanım Ali	49
14. Geldi eyyâm-ı bahar seyr-i gülistandır şem'	51
15. Hiç kişiler olmaz kim dinde dildârı yok	53
16. Şükür elhamdülillah câna geldim	55
17. Bir şekerleb nâzenin bir turfe yârim var benim	56
18. Âyet-i hüsnün şeha billâh kitabumdur benim	57
19. Sana düşdi bu gönül ey yüzi gülden hasenim	59
20. Gezerim bi-ser ü pâ avare bilmen neyleyim	60
21. İlâhi Mustafa'nın hakkı için	62
22. Ya Resûlallâh cemâlin ıyd-ı ezhâdır bugün	63
23. Çünkü irdi âleme evvel bahar	65
24. Cemâlün ya Resûlallâh münevverdir mihr-i enver	69
25. Benim yârim dahi ol yâre benzer	70
26. Teâlallâh zihî hikmet bir sultanımız vardır	72
27. Dilberin gül cemâli ahmerdir	73
28. Hamdülillah dostlarınız câna geldik çok şükür	75
29. Ey gönül şâd ol bugün kim çeşm-i mestânım gelür	77
30. Gel beni öldürme câna istersen barî as	78
31. Yine fasl-ı bahar oldu kuruldu her yana meclis	79
32. Sûfiyâ lazım imiş âdeme dünyada biliş	80
33. Bahar oldu yine âlem müzeyyen hoş çemenlenmiş	81
34. Yine eyyâm-ı bahar âlemi gülzâr itmiş	82
35. Demedim sana sabâ zülf-i perişâna eriş	84
36. Sahn-ı çemen içre gezinür yar dahi serhoş	85
37. Sûfiyâ dinle sözüm tut pende güş	86
38. Ey felek yandım elinden zâd elinden zâd hey	87
39. Sûfiyâ itme müslümana gazez	88
40. Ey gönül eyleme dildâra gazez	89
41. Dahi rûz-ı ezelden Muhammed Mustafâ'yuz biz	90

42. Hasb-i halim eyleyim dildâre arz	92
43. Çok şükür elhâmdülillâh câna gelmişlerdenüz	93
44. Devrine baş indürüp devrâna izzet eylerüz	94
Hüdayî	
45. Gönül eglenmez aldanmaz	95
Hüznî	
46. Şâhım derd itme kıtmirin	97
İzzetî	
47. Pirim Saadeddin en lillâh	99
İzzî	
48. İder tevhîdi Sâdîler	100
Kanî	
49. Gubâr-ı ravzânın külü cilâdır yâ Resûlallâh	101
Katibî	
50. .... bırak yâri yârim söylesin	102
Kemter	
51. Gör ki işim her dem figândur güzel	103
Kuddusî	
52. Bu hadisın faili hayrû'l-verâ fahrû'l-enâm	104
Kul Nesimi	
53. Yandım yakıldım ben nar-ı aşka.....	107
Mahvî	
54. Derdimdim mücrimim dermâna geldim yâ Resûlallâh	108
Merkezî	
55. Tecelli kıl teselli kıl	109
Nabî	
56. Sakın terk-i edebden mahbûb-ı Hüdâ'dır bu	110
Nasuhî	
57. Derdimin dermânı sensin yâ Muhammed Mustafâ	111
58. Talatındır yâ Resûlallâh sensin	112
Nesimî	
59. Ana sırlar âyan oldu Ali'dir hace-i Kanber	113

60. Kim ider kim yüzün gülzâra benzer	114
Neşat	
61. İrmeden ıyd-ı visâle âşka kurbân olayım	116
Niyazî-i Mısırî	
62. Zühdüni ko âşka düş ehl-i cânan itsün seni	117
63. Bir yüze hoş oldu gözüm yüz bin kere divânesi	118
64. Ol cihânın fahrinin sırrına kurban olayım	119
65. Ey bülbül-i şeydâ yine efgâna mı geldin	120
Nuri	
66. Ey gönül acele etme rızkımız veren Hüdâ	121
67. Günâhım çok yüzüm karadur kara	122
68. Kuran'ı levh üzre mahfûz eyleyen Allah meded	123
69. Yâ İlâhi ol ruz-ı cezada bî-çâr eyleme	124
70. Şefaât eyle bendene mücrimim yâ Resûlallah	125
71. Kademin basdığı hâki görmem mi yâ Resûlallah	126
72. Taze sevdim yine bir şâh-ı işret güzeli	128
73. Yâ Muhammed canım arzular seni	129
74. .... etmiş gönlünü bu dehrin meşgalesi	130
75. Yâ Rab ömrüm hebâ oldu elimde hiçbir zâdım yok	131
76. Güzel efendim canım güzel	132
77. Sular gibi alçak gez rıfat bulursun gönül	133
78. Hiç mi yok havfin Hüdâ'dan kendine gel ey gönül	134
79. İlâhi nur-ı zâtından rıza imâna muhtâcım	135
80. Kıl ârî kendini cümle sivâdan	136
81. Yandım kül oldum nâr-ı aşkından	137
82. Haber vir bize cânan illerinden	138
83. Yanakları gülüm sen sefâ geldin	140
84. Kıl ferâgat bunda böyle zâr u giryân eylesin	141
85. Rûz u şeb üftâde dil ülfet-i cânan arzular	142
86. Zülâl-i lebinden içen âşıklar cümle kanar	143
87. Benim hublar ile sehâvetim mi var	144
88. Nâr içinde ihrak olur gezerler	145

89. Ey garip bülbül de yârin kandedür	146
90. Ey gönül sen kanmadın mı dünyaya hû	147
91. Harâb oldu gönül mülki yüzüm gülmez şimden girü	148
Pir Sultan Abdal	
92. Bâd-ı sabah gibi esen Ali'dir	149
93. Hû dost Muhammed Ali yardan sayılır	150
Rıza	
94. Giderdi zulmet-i küfri cilâ-yı mesal-i tevhîd	152
95. Haber-i lâilâheillallâh	153
96. Kerem-kânı şefaât madenisin ya Resûlallâh	155
97. Matla-i şems-i cemâlullahdır Enver-i şeyh	156
98. Gülşen-i mânada câna gonce-i râna menem	157
99. .... ile aç can gözün eyle nazar.....	160
100. Ehl-i şevki habdan paydar ider nûr-ı seher	162
Rızayî	
101. Hamdülillah oldu dil-i dergâh-ı sultan karib	163
102. İrdi nur u zeyne kıldı nevâlar bülbül	164
103. Zahidâ mani eyleme ehil diler dîdarda	166
104. Aldı aklım yine bir gamzesi tatar güzel	167
105. Şaha mülk-i vücûd içre aceb sultanımız vardır	169
106. Hamdülillah çok şükür bugün dilâ nevrudur	170
107. Ey gönül çün kim visâl-i yâra eylesin heves	172
108. Yine kasd-ı dil itmişdir bugün ol bi-imân serhoş	173
Rumî	
109. Ey Allah'ım beni senden ayırma	174
Salahî	
110. Ey kaşı keman tir-i müjen canıma geçdi	175
Seyfî	
111. Delilim Mustafâ geldi	176
112. Yâ Rab beni dûr eyleme evlâd-ı âliden	178
113. Deldi bagrım bülbül-i bi-çare nalânın senin	179
Seyfullah	

114. Sübhânallâh sultân Allah	180
Sezâî	
115. Mâtemdir muharremdir bugün.....	182
Şakir	
116. Şeyh saadeddin gibi bir er mi var	184
117. Rehnümâ hiç Şeyh Saadeddin gibi bir er mi var	185
Yunus Emre	
118. Ecel kılıcıyla çalarlar seni	186
119. Derse Allah ben ne cevap vereyim	187
120. Gönül hayran olupdur aşk elinden	188
121. Hasan ile Hüseyin'dir	189
Zakirî	
122. Senin kapun durur iken varuben kime yalvaram	191
Zihnî	
123. Vardım ki yurdundan göçmüş ayagı	192
B. MAHLASSIZ ŞİİRLER	
124. Zülfün esiri oldum ey dilber-i râna	193
125. Her seher gelür geçersin bir selâm virdin mi hiç	194
126. Ya hayyu ya kayyum el-meded	195
127. Ol nûr-ı ehad u ahmed u ceddu'l-hüsünde	197
128. Bir selam virse olmaz mı	198
129. Yâ Seyyid-i Saadeddin yâ Şeybanî	200
130. Buruc sırrında togup aşk-ı habibü madeni	202
131. Vein sailu anni'r-ricâle fenusyeti	203
132. Her yere meyl eylemez Ali cânan ister gönül	205
133. Kays-veş sahrâya düşdüm zâr u figân eyledim	206
134. Pirimdir Şeyh Saadeddin	208
135. Hayretullâh mine'l-halkı ebibadi ceddım ve ebennâ el-hayretin	209
136. Şehrah-ı muhabbet ki tarîk-i ezelimdir	210
137 Ermenice şiir.....	211
C. DUALAR	
138. Beyân-ı âyet-i erbaa	213

139. Bab-1 kazâü'l-hâceti	215
140. Hal içre	216
D. MANİLER	218
KAYNAKÇA	220
CÖNKLERDEN ÖRNEK SAYFALAR	222
SÖZLÜK	228
DİZİN	234

ÖN SÖZ

Cönkler, geçmişten geleceğe bir köprü kurarak, halk bilimi ürünlerini muhafaza eden kültür hazineleridir. Ne yazık ki, bu hazineler yıllarca gün ışığına çıkarılamamış, üzerinde yeteri kadar inceleme yapılamamıştır. Kültürel değerler içerisinde cönkler, yazılı kültürün bir parçası olmaları dolayısıyla tarihin içerisinde eriyip gitmesine izin verilmeden halkbilimciler tarafından Türk halk kültürü içerisinde üzerine düşen görevi yerine getirmesi adına incelenmelidir.

Cönklerin kültür tarihimiz ve halk edebiyatı araştırmaları açısından öneminin bilinci ve bu araştırmalar için geç kalmış olmanın verdiği telaş içerisinde Hocam Yrd. Doç. Dr. Doğan KAYA'nın teşvikleri ve destekleriyle, Ziya Bey kütüphanesi el yazmaları bölümünde demirbaşa kaydedilen 6707, 6722 ve 6769 Nolu cönkleri incelemeye çalıştık.

Çalışmamızda önce söz konusu cönklerde yer alan metinler günümüz harflerine aktarıldı. Okunamayan kısımlar ve anlamı çıkarılamayan yerler boş bırakıldı. Şiirler, şairlerin isimleri başlığı altında toplandı ve şiirler ayaklarına göre alfabetik olarak çalışmaya kaydedildi. Her şiire bir numara verildi ve numaralar şiirlerin üst kısmında gösterildi. Bir şairin birden fazla şiiri varsa bunlar ayaklarına göre sıralandı. Şiirlerin sonuna yer aldığı cönkteki varak numaraları belirtildi. Mahlası olmayan şiirler "Mahlassız Şiirler" başlığı altında gruplandırıldı. Maniler, mani başlığı altında, dualar ise dua başlığı altında gösterildi. Cönklerden seçtiğimiz bazı sayfalar "Cönklerden Örnek Sayfalar" başlığı altında verildi. Cönklerdeki şiirlerde geçen Halk Edebiyatı'na ait tabirlerin çok belirgin olanlarının anlamlarını içeren bir sözlük hazırlandı. Ayrıca özel isimlerden bazıları, geçtikleri sayfalarla birlikte dizin bölümünde gösterildi.

Cönklerdeki şiirlerin çoğu aruz ölçüsüyle yazılmıştır. Aruz ölçüsüyle yazılan şiirlerin ölçüleri üst kısımlarında gösterilmiştir.

İnceleme başlığı altında öncelikle cönklerin şekil ve muhteva özellikleri üzerinde durulmuştur. Daha sonra cönklerin içeriğine uygun olarak; cönkte şiirleri bulunan şairler hakkında bilgi verilmiş, ardından cönkteki şiirlerin şekil ve muhteva özellikleri verilmek suretiyle cönkler, muhteva bakımından da incelenmeye çalışılmıştır.

Türk halk kültürü bakımından çok büyük önem taşıyan, yazıya geçmemiş zengin kültürümüzü, günümüze aktararak geçmiş ile gelecek arasında bir köprü kurmasını umduğum bu cönkleri, halkbiliminin hizmetine sunmamıza yardım eden Hocam Yrd. Doç. Dr. Doğan KAYA' ya teşekkürlerimi sunarım.

Ders dönemimde tecrübelerinden ve görüşlerinden faydalandığım Hocam Doç. Dr. Şeref BOYRAZ' a da teşekkürlerimi belirtmek isterim.

Son olarak değerli eşim Hülya'ya çalışmalarımda bana vermiş olduğu destekten dolayı hasseten teşekkür ederim.

GİRİŞ

Halk edebiyatının kaynakları üzerine yapılan araştırmalar, halk edebiyatının kaynaklarını sözlü kaynaklar ve yazılı kaynaklar başlıkları altında toplamayı mümkün kılmıştır. Halk edebiyatının, özellikle de âşık edebiyatıyla tekke-tasavvuf edebiyatının en önemli yazılı kaynaklarının başında sözlü geleneğin temsilcileri olan, yazıyı kullanabilen âşıklar ve sözlü edebiyat ürünlerine ve onları aktaranlara karşı ilgi duyan heveskârlar tarafından kaleme alınan “cönk ve mecmua”lar gelmektedir. Burada şu da bilinmelidir ki, geçmiş dönemlerde yazılı kaynaklarda halk edebiyatı ürünlerine yer verenlerin çoğu doğrudan halk edebiyatı ürünlerine yer vermeyi amaçlamamıştır.

Bu anlamda halk edebiyatı'nın en önemli yazılı kaynağı olan “cönkler”, her ne kadar Klasik Türk Edebiyatı'nın “tezkire”leri gibi düzenli ve sistemli bir şekilde yazılmamış ve bu nedenlerle araştırmacıları zaman zaman yanıltmış olsalar da geçmişe ait halk edebiyatı ürünlerini yansıtmaları bakımından son derece önem arz etmektedirler. Cönkler halk edebiyatı araştırmacılarının en fazla başvurduğu kaynaklardandır.

Cönkün kelime anlamı üzerinde duracak olursak; cönk kelimesi anlam olarak genellikle bütün kaynaklarda hep aynı mahiyette kullanılmıştır. Ansiklopedilerde ve sözlüklerde cönk kelimesinin anlamı konusunda fikir birliği olduğu görölmektedir. Türkçe Sözlük'te “Cönk,-gü is. (Cava dilinden) 1. Büyük yelkenli gemi. 2. Saz şairlerinin kendilerinin ve başkalarının şiirlerini derledikleri, uzunlamasına açılan deri kaplı defterdir.” (Eren 1988: 263) İşlam Ansiklopedisi'nde de “Genellikle âşık edebiyatı, halk edebiyatı ve folklor ürünlerinin toplandığı anonim mahiyette bir mecmua türüdür.” (Gökyay 1993: 73) Cönk için aynı tanımı yapan diğer sözlükte “Cönk, halk şairlerinin müstakil şekilde uzunlamasına ciltlenmiş olan şiir mecmualarına verilen addır. Hicri 10. (Miladi 16 ncı) asrın tanınmış simalarından Bursa'yı ikinci vatan ittihaz eden ve yazılarını böyle defterlere yazan (Dede Efendi) bunu mahlas olarak kullanırdı. Bundan dolayı da kendisine (Dede Cöngi) denilirdi.” (Pakalın 1971: 303) Yine aynı şekilde Ansiklopedik Edebiyat Sözlüğü'nde ise “Cönk, saz şairlerinin en beğenilen şiirlerinin toplandığı defter, bazen bu seçilmif

manzum parçalar arasında mensur parçalara da rastlanır. Bu defterlerin açılışı aşağıdan yukarıya doğrudur.” (Karaalioğlu 1983: 73) Ahmet Kabaklı da “Halk edebiyatı üzerine yapılmakta olan araştırmaların önemli bir kaynağı olan, el yazması defterlere Cönk adı verilir.” (Kabaklı 1985: 438)

Bütün bu tanımlardan yola çıkarak genel anlamda bir tanım yapacak olursak, cönk, halk edebiyatı ve halk bilimi ürünlerinin içinde bulunduğu, yazanı çok defa belli olmayan, el yazması şeklinde olan çoğunlukla uzunlamasına açılan deri kaplı defterdir

Bu defterler, daha ziyâde halk arasında şiir meraklıları tarafından tertiplenmiştir. Bu bakımdan tek nüshaları vardır ve kütüphanelere verilmeleri zordur. Meraklının zevkine göre, ciltli ve ciltsiz şekilleri vardır. Bunları okuyanlar bellerindeki kuşaklarında taşırlar ve dededen gelen bir zevkin halk arasında devâmını sağlarlar. Cins bakımından kâğıtları âharlı ve âharsız olmasının yanında, yerli ve yabancı cinsten olanları da vardır. Daha ziyâde 17. asırdan sonra görülmüşlerdir. Bâzı şiirlerin aslını bulmakta ve manzûmelerin eksikliklerini tamamlamakta, bir de şiirlerin hangi şâire âit olduklarını belirtmekte aydınlatıcı rol oynarlar.

Cönklerin içerisinde çoğunlukla âşık edebiyatı temsilcilerine ait şiirler yer almaktadır. Bunun yanında divan şairlerine ait şiirler de bulunmaktadır. Âşıklar hemen hemen her konuda şiir yazmışlardır. Bazen saz eşliğinde bazen sözleriyle âşklerini, inançlarını, üzüntülerini, dünya görüşlerini vb. dile getirmişlerdir.

Cönklerde sadece saz şairlerine ait şiirler bulunmamaktadır. Cönklerde bütün halk bilimi mahsulleri ile karşılaşmak mümkündür: destanlar, türküler, ağıtlar, masallar, atasözleri, maniler, kimi gelenek görenekler, bazı ilaç terkipleri, dualar, vefkler, alacak verecek kayıtları vb. akla gelen ilk türlerdir. “Halk, gezgin şairlerin uğradıkları yerlerde söyledikleri türkü, koşma, destan ve fıkraları, hikâyeleri çok defa aklında tutabildiği kadarıyla eksik ya da yanlış olarak kâğıda geçirmiş; mani ve bilmeceleri, kendi hayatıyla ilgili ve kendince gerekli birtakım hastalıkların tanımını bunların tedavi yollarını, reçeteleri, tılsımları, özel hayatına ait notları bu defterlere

yazmış, böylece sayısız ve birbirinden çok farklı muhtevaya sahip cönkler meydana gelmiştir.” (Gökyay 1993: 74)

Çalışmamızda incelediğimiz yazılı kaynağın cönk olması dolayısıyla, cönkün edebiyatımızda nasıl bir kimlikle yer aldığını kavramak adına, cönkün genel özelliklerini vermek doğru olacaktır.

“Cönklerin genel özellikleri şöyle özetlenebilir:

1. Genellikle ‘besmele’ ile başlanılır.
2. Belli bir ebadı yoktur ve her cönkün ebadı farklıdır. Söz gelişi; 5 x10, 15 x 23 cm ebadında olabilirler. Yaprakları dikine açılır.
3. Birden fazla kişi tarafından yazılmış olabilir.
4. Yaprak sayıları ise 10 ila 300 arasında değişir.
5. Çoğunda sayfa rakamı yoktur.
6. Aralarında koparılmış sayfalara yahut cönkü okuyanlarca boş kısımlarına yazılmış özel notlara rastlanır.
7. Önceki yüzyıllara ait cönklerin kâğıtları daha temiz ve iyi terbiye edilmiştir. Sonraki yüzyıllarda tutulmuş cönklerin kâğıtları ise kirli, kalın ve kaba filigranlıdır. XIX. ve XX. yüzyıla ait cönklerinin kâğıtları ise, pembe, krem, sarı, turuncu, mavi, mor renkte olup aharlıdır. Önceki yıllara ait cönklerde ise aharlı kâğıda sahip cönklerle pek rastlanılmaz. Genellikle “Alikurna” yahut “Abadî” adı verilen kâğıt kullanılır.
8. Cönklerde halk şiirinin dışında divan şairlerinin şiirleri, ilaç tarifleri, gelecek ve nazarla ilgili bilgiler, bilmece ve çözümleri, yemek tarifleri, kişilerin doğum ve ölüm tarihleri, alacak-verecek hesapları, halk hikâyeleri, Karagöz metinleri, rüya tabirleri, hutbeler, mevzeler, dualar ve salâvatlar, seyirname, fal, büyü, tılsım ve muskalar, ay tutulması, büyük yangınlar ve sel felaketleri, vefkler,

mektuplar, tarihi olayları açıklayan kayıt ve tarihler, tekerlemeler görülür. Bu bakımdan cönkler, içinde her türlü mal bulunan gemilere benzetilmiştir.

9. Şiirler, yazarın kişinin bilgi eksikliğinden, unutkanlığından yahut özel tavrından dolayı kimi zaman ölçüsüz olabilmektedir.

10. Şiirlerin çoğunun sonunda temmet yazılıdır. Başlarına da çoğu zaman türkü, ilahi, koşma, şarkı, gazel gibi şiirin türünü belirten başlık yazılır. Ancak bilgisizlikten kaynaklanan yanlış isimlendirmeler de görülür.

11. Genellikle şairin adının geçtiği kelimenin üstü çizilir.

12. Bazılarında parçanın altında henüz ne anlama geldi bilinmeyen (kâf ve yâ) ibaresi vardır.

13. Çoğunlukla siyah, kahverengi çeşitli tonlarda ve nadiren kırmızı deriyle kaplıdır. Hatta cilt kapağı deri olmayanları dahi vardır ki bunlar genellikle köylerde tutulmuştur.

14. Genellikle tezhipsizdir, ancak bazılarında eğri büğrü cetvel ve satır çizgileri, kaba nakışlar, görülmektedir. Az da olsa bazı cönklerde halk tarzı resim, şekil ve motifler görülür.

15. Büyük şehirlerde yazılmış olan cönklerdeki yazıların çoğu okunaklı ve güzel hat ile yazılmıştır. Anadolu köylerde tutulan cönklerin yazı ve imlası bozuktur. Cönklerin imlası hususu başlı başına incelenmesi gereken konudur ve imla özellikleri onlarca madde altında toplanabilir. Ancak dikkat çekici olanlar şöyle sıralanabilir:

a- Ağız özellikleri etkisiyle ünsüzlerin yer değiştirilerek yazıldığı görülür. Örnek: 'kalbimiz' yerine 'gablimiz' gibi...

b- Asıl harf yerine başka harfler kullanılmıştır. Örnek: 'gurur' yerine 'kurur'.

c- Asıl imlada (dal, re) ve (zel) vs. gibi harfler kendisinden sonra gelen harflerle bitiştirilmezken, cönklerde bitiştirildiği görülür.

d- Tamlamalarda ilk kelimedden sonra fazladan (ye) harfi yazılmıştır.

e- Kimi zaman kelimenin bünyesindeki harfler yazılmamıştır. Örnek: ‘doğruluk’ yerine ‘toruluk’.

f- Bazı kelimeler konuşulduğu gibi yazılmıştır. Örnek: ‘ark’ yerine ‘hark’, ‘rahat’ yerine ‘ırahat’.” (Kaya 2007: 189-190)

Cönklerde bulunan şiirleri anlamak için halk edebiyatının tarihi gelişimini iyi bilmek gerekir. Cönklerde bulunan şiirler içinde buldukları zaman ve mekândan etkilenmişlerdir. Buna bağlı olarak sözlü edebiyat içerisindeki bu şiirler yüzyıllara göre farklılık göstermişlerdir. Bu farklılıkları cönklerin içinde bulunan zengin şiir örnekleri sayesinde görmekteyiz.

Sonuç olarak, “Cönkler, âşık edebiyatının ve önceki devirlerin sözlü folklor ürünlerinin yazıya dönüşmüş örneklerini içine aldıkları için en değerli başvuru kaynaklarıdır.”¹ Türk edebiyat tarihinin dikkate alacak önemli bir kısmı hakkında bilgiler veren cönkler eski dönemlerin edebiyatını ve şiir anlayışını anlamak için oldukça önemlidir. Bu cönklerdeki metinler ortaya çıkartılıp incelendikçe halk edebiyatı ayağını daha sağlam temeller üzerine basacaktır.

---

¹ http://turkoloji.cu.edu.tr/HALK%20EDEBIYATI/dogan_kaya_conkler_ve_onemi.pdf

İNCELEME

ZİYA BEY KÜTÜPHANESİ'NDEKİ 6707, 6722 ve 6769 NOLU CÖNKLER

1.Cönklerin Şekil Özellikleri

6707 Nolu Cönkün Şekil Özellikleri: Cönkün sayfaları aşağıdan yukarıya doğrudur. 34 varaktan oluşmaktadır. Kahverengi deriden bir kapağa sahiptir. 19x9 ebadındadır.

6722 Nolu Cönkün Şekil Özellikleri: Cönkün sayfaları aşağıdan yukarıya doğrudur. 21 varaktan oluşmaktadır. Kahverengi deriden bir kapağa sahiptir. 19x9 ebadındadır.

6769 Nolu Cönkün Şekil Özellikleri: 6769 nolu cönk ise kahverengi kumaş kapağa sahiptir ve 21 varaktan oluşur. Sayfalar sağdan sola doğru açılacak şekildedir.

Eserlerde “Rik’a” yazı çeşidi kullanılmıştır. Cönklerin istinsah tarihleri ve müstensihleri ile ilgili elimizde hiçbir bilgi bulunmamaktadır. Bunun sebebi cönklerin içerisinde istinsah tarihi ve müstensih ile ilgili herhangi bir ibarenin geçmemesidir.

2.Cönklerin Muhteva Özellikleri

6707 Nolu Cönkün Muhteva Özellikleri: 6707 nolu cönkte; 27 şairin 40 adet şiiri, 10 adet mahlassız şiir ve 3 adet dua bulunmaktadır.

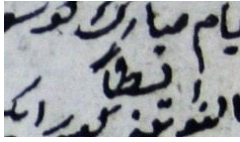
6722 Nolu Cönkün Muhteva Özellikleri: 6722 nolu cönkte; 3 şairin 48 şiiri ve 1 adet mahlassız şiir bulunmaktadır.

6769 Nolu Cönkün Muhteva Özellikleri: 6769 nolu cönkte; 6 şairin 35 şiiri, 3adet mahlassız şiir ve çeşitli maniler bulunmaktadır.

Eserlerde toplam 36 şâirin 123 adet şiiri ve 14 adet mahlassız şiir bulunmaktadır. Bu şiirlerin büyük bir kısmı aruz ölçüsüyle yazılmış. Buna ek olarak birkaç adet dua ve az da olsa mani örneklerine rastlanmaktadır.

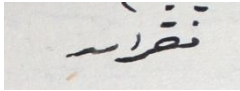
Cönkteki şiirlerde bazı imlâ hususiyetleri karşımıza çıkmaktadır. Cönklerin doğasına uygun olarak ortaya çıkan bu hususiyetler tespit edebildiklerimiz kadarıyla şu şekildedir:

1.Cönklerde şiirde tekrar edilen dizeler, “eyzan” ifadesiyle verilmiştir.

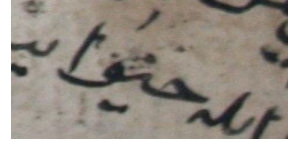
6769/13b

2.Bazı şiirlerde nakarat kısımları nakarat yazılarak geçilmiştir.

6707/5a

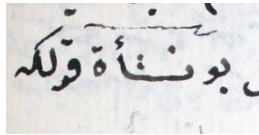
4. Cönkte yerel ağız özelliği karşımıza çıkar.

6722/4b

Örneğinde görüldüğü üzere “ayva” kelimesi “hayva” olarak halk arasındaki kelimenin telaffuz ediliş şekline göre yazılmıştır.

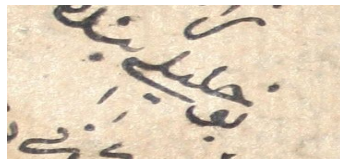
5. Cönkte yer alan şiirlerde geçen mahlaslar müstensih tarafından üstleri

çizilerek gösterilmiştir.

6707/15a

6.Bununla beraber şiirlerde üstü çizilmemiş mahlasları da görmek

mümkündür.

6722/15b örneğinde görüldüğü gibi “Halilî”

ifadesi bir mahlastır fakat kelimenin üzeri çizili değildir.

2.1. Cönklerde Şiirleri Bulunan Şairler

6707 Nolu Cönkte Yer Alan Şairler ve Şiir Sayıları:

Arif (1 şiir), Dertli (1 şiir), Fasîh (1 şiir), Fazıl (1 şiir), Fıtnat (1 şiir), Galip (1 şiir), Hüdayî (1 şiir), İzzetî (1 şiir), İzzî (1 şiir), Kanî (1 şiir), Kuddusî (1 şiir), Kul Nesimi (1 şiir), Mahvî (1 şiir), Merkezî (1 şiir), Nasuhî (2 şiir), Neşat (1 şiir), Niyazî (4 şiir), Pir Sultan Abdal (2 şiir), Rıza (7 şiir), Rumî (1 şiir), Salahî (1 şiir), Seyfî (3 şiir), Seyfullah (1 şiir), Sezaî (1 şiir), Şakir (2 şiir), Zakirî (1 şiir).

6722 Nolu Cönkte Yer Alan Şairler ve Şiir Sayıları:

Halilî (36 şiir), Nesimî (2 şiir), Rızayî (8 şiir).

6769 Nolu Cönkte Yer Alan Şairler ve Şiir Sayıları:

Âşık Ömer (1 şiir), Hüznî (1 şiir), Katibî (1 şiir), Kemter (1 şiir), Nabî (1 şiir), Nuri (26 şiir), Yunus Emre (4 şiir), Zihnî (1 şiir).

Bu şairlerin cönkte bulunan şiirlerinden yola çıkarak, şiirlerinin kendisine ait olduğundan emin olduğumuz şairler olduğu gibi; hangi şiirin hangi şaire ait olduğu hakkında kesin bilgi sahibi olamadığımız şairler de bulunmaktadır. Bunun sebebi; şairin elimizde tek şiiri bulunması ve edebiyatımızda aynı mahlası birden fazla şairin kullanmasıdır.

İncelediğimiz cönklerde yer alan ve hayatı hakkında bilgi toplayabildiğimiz şairler şunlardır:

Arif (II. MAHMUD): Çalışmamızda 1 numaralı şiir Arif'e aittir. Arif mahlasıyla bu cönkte yer alan şiirin internet ortamında taraması yapılarak II. Mahmud' a ait olduğu anlaşılmıştır. Fakat II. Mahmud' un Arif mahlasıyla şiir yazmamıştır. Bu da bize ya II. Mahmud' un Arif mahlasını ikinci mahlas olarak kullandığını ya da Arif mahlaslı bir şairin II. Mahmud'un şiirini kendisine ait olarak cönkte gösterdiğini düşündürmektedir. II. Mahmud Osmanlı tahtının otuzuncu

padişahıdır. 1785 yılında İstanbul’da dünyaya geldi. Babası I. Abdülhamid, annesi NakşidilValide Sultan’dır. İyi bir eğitim gördü. Kabakçı Mustafa isyanı İsyani ile tahta geçen IV. Mustafa’nın ardından, Alemdar Mustafa Paşa’nın sayesinde, 1808 yılında tahta oturdu. Asayiş sağladıktan sonra, yenilikçi bir kafaya sahip olan padişah ve sadrazam, Nizam-ı Cedit yerine Sekban-ı Cedit adlı bir ocak kurdular. Bu hareketin ardından çıkan isyanlara dayanamayarak 18 Kasım 1808’de bu ocağı kaldırmak zorunda kaldılar. Engellerle karşılaşmasına rağmen, II. Mahmud Yeniçeri ocağını lağvetti ve yerine Asakir-i Mansure-i Muhammediye adıyla bir askeri teşkilat kurdu. Bunun ardından başka ıslahatlar da yapıldı. II. Mahmud, döneminde Yunan ihtilali, Osmanlı- Rus Savaşı, Kavalalı Mehmed Ali Paşa’nın Filistin’i işgal etmesi gibi sorunlarla karşılaştı. Temmuz 1839 yılında vefat etti. (Ak 2001: 93).

Âşık Ömer: Çalışmamızda 2 numaralı şiir Âşık Ömer’e aittir. (D?-Ö.1707). Asıl memleketi Aydın’dır. Çocukluğunda ve gençliğinde Kırım’ın Gözleve şehrinde bulunmuştur. Bir miktar tahsil gördüğü veya kendi kendine okuyarak zamanının klasik kültürünü basit ve umumî bir şekilde edinmiş olduğu anlaşılmaktadır. Yeniçeri saz şairi sıfatıyla Osmanlı ordusunda bulunmuş ve herhalde seferler dolayısıyla, memleketin birçok yerlerini dolaşmıştır. Yazma cönkler ve mecmualarda pek çok şiiri görülmektedir. Şiirleri, Sadeddin Nüzhet Ergun tarafından toplanarak hayatına ve şahsiyetine ait bilgilerle birlikte yayımlanmıştır. (Kocatürk 1963: 138,139).

Bayburtlu Zihni: Çalışmamızda 124 numaralı şiir Zihnî’ye aittir. Halk şairi (D. 1785/1800, Bayburt- Ö. 1859, Trabzon). Asıl adı Mehmet Emin’dir. Erzurum ve Trabzon medreselerinde öğrenim gördü. Bayburt için içli şiirler yazmıştır. Divan şiirine yönelerek yazdığı kasideler, gazeller ve naatlardan oluşan bir divanı bulunan Bayburtlu Zihni, asıl ününü divanına almadığı, halk şiiri tarzındaki hece ölçüsüyle yazdığı şiirlerle kazandı. 1828 Rus işgali sonrası Bayburt için söylediği “Vardım ki yurdundan ayağ göçürmüş/ Yavru gitmiş ıssız kalmış otağı” dizeleriyle başlayan koşması ünlüdür. Aruz ölçüsüyle yazdığı şiirlerinin yer aldığı Divan-ı Zihnî oğlu Ahmed Kehavi Efendi tarafından yayımlanmıştır. Ayrıca çoğu hicivlerinden oluşan manzumelerinin yer aldığı, hayatı hakkında bilgiler veren Sergüzeştname adlı eseri daha vardır. (Işık 2002: 174–175).

Dertli: Çalışmamızda 3 numaralı şiir Dertli'ye aittir. Asıl adı İbrahim olan Dertli (1772- 1845), Bolu yakınlarında Şahneler köyünde doğmuştur. Bayraktar Ali Ağa adlı bir reçberin oğludur. Halk arasında karşılaştığı saz şairlerinin tesirine kapılarak saz çalmağa ve şiir söylemeye özenmiş, okuyup yazma öğrenmiştir. Bir müddet sonra, köyündeki hayattan memnun olmayarak gurbete çıkmış, Konya'da saz şairlerinin bulunduğu bir kahvede çıraklık etmiştir. Kendi kendine çalışarak ve çevresindeki şairlerden de faydalanarak az çok kültür sahibi ve şair olmuş; bundan sonra ara sıra köyüne uğramakla beraber, saz çalıp şiir söyleyerek hayatını kazanmak mecburiyetiyle yurdun çeşitli yerlerinde dolaşmaya başlamıştır. Böylece Mısır'a kadar gidip gelmiş, İstanbul'da saz şairleri çevresinde bulunmuş, büyük bir şöhret kazanmıştır. Önce halveti, sonra Bektaşî tarikatına girmiştir. Bazı devlet büyükleri ve beyler tarafından korunmuş, bilhassa Haymana eşrafından Alişan Bey'in konağında takdir görerek yaşamıştır. Ankara'da ölmüştür. Köyüne ve çoluk çocuğuna karşı daima duyduğu hasretle çektiği gurbet sıkıntıları, onu, takındığı addan da belli olduğu gibi, dertli bir hale getirmiş, şiirlerinde keder ve hayattan şikâyet duygularını şakımasına sebep olmuştur. Devrin birçok saz şairleri gibi divan şiiri yolunda manzumeler, ayrıca tasavvufi şiirler yazmış, fakat asıl şahsiyetini koşmalarında göstermiştir. Ondokuzuncu yüzyılın büyük saz şairlerindedir. Şiirleri toplanarak kitap halinde yayımlanmıştır. (Kocatürk 1964: 575–576).

Fıtnat Hanım: Çalışmamızda ki 6 numaralı şiir kendisine aittir. (?- 1780) Divan şairidir. İstanbul'da doğdu. Asıl adı Zübeyde'dir. Şeyhülislam Ebu İshakzade Mehmet Esad Efendi'nin kızıdır. Rumeli kazaskerlerinden Mehmed Efendi ile evlendi. İstanbul'da öldü.

Türkçe'yi ustalıkla kullanmıştır. Akıcı bir üslubu vardır. Fıtnat Hanım daha çok Koca Ragıp Paşa ve Haşmet ile aralarında geçen latifelerle anılır. (Tekin, 1995: 235–236).

Fasih: Çalışmamızda 3 numaralı şiirin aruz ölçüsüyle yazılmış bir kaside örneği olmasından dolayı, bu şiiri Fasih mahlaslı divan şairinin yazdığı düşünülmektedir. Edebiyatımızda Fasih mahlasını kullanan iki şair bulunmaktadır. Çalışmamızdaki şiirin aruzla yazılmış kaside örneği olmasından dolayı devrinin

tanınmış divan şairlerinden olan ve bir de divanı bulunan Fasih Ahmed Dede'ye ait olduğu düşünülmektedir. Divan şairidir. 17.yy'da yaşamıştır. Dukakinzadelerdendir. Köprülü Fazıl Ahmed Paşa'nın hazine kâtipliğini yapmıştır. Kabri Galata Mevlevihanesi'ndedir. Eserleri: Divan, Münazara-i Gül ü Mül, Münazara-i Şeb-i Ruz, Hüsrev-i Şirin, Mahmud u Ayaz, Behiştabad, Tönbeküname, Fasih Dede Mecmuası'dır. (Tekin 1995: 227).

Halilî: Çalışmamızda 8'den 44'e kadar olan şiirler kendisine aittir. Tanınmış divan şairlerindendir. 6707 nolu cönkte yer alan şiirleri divan şiiri tarzındadır. Bu cönkte yer alan şiirleri arasında Muhammes nazım şeklinde yazılmış örneklerde bulunmaktadır. 22. şiirin başlığından ve 37. şiirden kendisinin Bağdatlı olduğu anlaşılıyor. 19. şiirde Fuzuli'nin gazelini tahmis ettiğinden Fuzuli ile aynı dönemde veya sonra yaşadığı anlaşılmaktadır. Bu delillerden yola çıkarak yapılan araştırmalarda edebiyatımızda tespit ettiğimiz dört Halili'den hiçbirine uymadığı görülmektedir. Bu deliller bizi yeni bir Halili mahlasını kullanan şaire götürmektedir.

Hüdayî: 6707 numaralı cönkte yer alan şiir, Tekke Edebiyatı nazım türlerinden "ilahi" olmasından dolayı, pek çok dini tasavvufî eser yazan Hüdayî'ye ait olduğu düşünülmektedir. (?-1628) Celveti tarikatının en büyük şeyhi sayılmıştır. Aslı Sivrihisarlı veya Koçhisarlı olup Bursa'da bulunmuş, Şeyh Üftade'ye mürit olmuştur. Bir müddet sonra İstanbul'a gelmiş, Üsküdar'da tekke kurarak ömrünü orada geçirmiştir.

Bütün tasavvufçular gibi, din ve tasavvuf bilgisini hakikat ilmi telakki etmekte, bunu öz kabul ederek (akıl ve dünya bilgilerini) ikinci planda saymaktadır. Birçokları I.Ahmed'e olmak üzere mektup ve makale şeklinde yazılmış eserleri Tezkire-i Hüdayi adı altında toplanmıştır. Nefais-i Mecalis, eski tarz tefsirlerden ibaretdir. Ayrıca daha başka dini ve tasavvufî eserleri de vardır. (Kocatürk 1964: 468).

Hüznî: 6769 numaralı cönkte geçen şiirin hece vezni ile yazılması ve dini bir şiir olması nedeniyle, bu şiirin 19. yüzyılda yaşamış olan Hüznî'ye ait olduğu düşünülmektedir. 1879–1936. Yozgat'ta doğdu. Asıl adı *Mehmet Bahattin*'dir.

Yaklaşık 4 yaşında babasının ölmesi üzerine akrabalarının yardımıyla zor koşullarda büyüdü. Önce *İptidai* ve *İdadi* mekteplerinde okudu. Daha sonra ise *Sağır Mustafa Ağa Medresesinde* 4 yıl kadar eğitimini sürdürdü. Bu dönemde *Arapça* ve *Farsça* öğrendi, dini bilgisini pekiştirdi. Ancak koşullar daha fazla elvermeyince okuldan ayrılarak mahkemede kâtipliğe başladı. Kendi döneminde yörede bilinen *Gamlı*, *Hasta Bekir Salim* gibi birçok âşıkla ve şairle arkadaşlık etti, deyişmelerde bulundu. Ayrıca *Hizbi* mahlasına da kullanan *Hüzni*, yaklaşık 13 yıl askerlikten sonra Haymana, Zile ve Yozgat'ta imamlık yaptı. Geçmişini itibariyle *Nakşibendî* tarikatından olduğu yolunda veriler bulunmasına karşın kendisi şiirinde *Kerbela*, *Ali*, *Hüseyin*, *Hasan* konularını işledi ve Bektaşiliği öne çıkardı (Kalkan 1991: 128).

Katibî: 6707 numaralı cönkte yer alan şiir aruz vezni ile yazılmış bir şiir olup dini öğeler içermektedir. Bu şiiri onyedinci asrın ilk yarısında yaşamış olan saz şairlerinin en kuvvetlilerinden Katibî'nin yazdığı düşünülmektedir. Katibî her divan edebiyatına meyleden halk şairi gibi aruzla da şiir söylemiştir. Bu şiir de aruzla yazdığı bir şiir örneğidir. Hayatıyla ilgili çok az bilgi bulunmaktadır. Şiirlerinde duygusal yanı ağır basan Katibî'nin asıl önemi hece ile yazdığı şiirlerdedir (Uraz 1939: 58).

Kemter: 6769 numaralı cönkte yer alan şiirin hece vezni ve sade bir üslup ile yazılmış olması nedeniyle, bu şiirin on dokuzuncu yüzyılda yaşamış olan dönemin usta âşığı Kemter'e ait olduğu düşünülmektedir. (1838-?) Asıl adı Yusuf'tur. Zile'nin Yücepınar köyünde doğdu. Tunceli'nin Pertek ilçesine bağlı Koçpınar köyünden buraya göç eden bir ailenin çocuğudur.

Zamanın tanınan ve usta âşıklarından olan Kemter gezgin bir âşık olarak tüm yurdu dolaşmış, sazı ile deyişleri ile sevilmiş, aranmış, ünlenmiştir (Kalkan 1991: 37).

Kuddusî: 6707 numaralı cönkte yer alan şiirin divan şiiri ve didaktik bir şiir olması nedeniyle, ondokuzuncu yüzyılda yetişmiş olan tekke şairi Kuddusi olduğu düşünülmektedir. (1760–1848) Asıl adı Ahmed olan Kuddusi Bor'da yerleşmiş olan Maraşlı Şeyh İbrahim'in oğludur. Nakşibendî ve Kadiri tarikatlarına girmiş, Anadolu

ve Rumeli'nin muhtelif yerlerini dolaşmış, hacca giderek on yedi yıl Mekke ve Medine'de kalmıştır. Dönüşünde Bor'da kalmış ve şeyhlik etmiştir.

Eski harflerle birkaç defa basılmış olan divanı hem hece hem aruz vezniyle yazılmış şiirlerle doludur. Şiirlerinde yer yer didaktik olan orta bir lirizm içinde genişlik, kolaylık ve halka yakınlık ve konuya fikri hâkimiyet vardır. Aruz şiiriyle Kuddusi, tekke şiirinin bir nevi Âşık Ömer'idir (Kocatürk 1964: 613-614).

Kul Nesimî: 6707 numaralı cönkte yer alan şiir Kul Nesimi'ye aittir. Eskiden Kul Nesimi ve Bağdatlı Nesimi karıştırılmaktaydı. Bunun ilk farkına varan Saadettin Nuzhet olmuştur. Kul Nesimi 17.yüzyılda yaşamış bir şairdir. İyi bir öğrenim görmüş, soyunun bağlı olduğu Bektaşilik yoluna girmiş, ayrıca Hurufilik'te de çağdaşlarından çok ileri gitmiştir. Şair mahlasini Bağdatlı Nesimi'ye olan iç yakınlığı dolayısıyla almıştır. Nitekim Kul Nesimi de öteki gibi Hurufilik yolunu tutmuştur. Bu yönü pek çok manzumesinde kendini açıkça gösterir.

Kul Nesimi'nin doğum yeri ve yılı gibi ölüm yeri ve yılı da bilinmiyor. Ancak şiirlerinden 1668'de sağ olduğu, Bektaşiliğe bağlandığı, sağlam bir öğrenim gördüğü, tasavvuf ve din konularını iyi bildiği anlaşılıyor.²

Mahvî: 6707 numaralı cönkte bulunan şiirin aruz ölçüsüyle yazılmış tasavvufî bir şiir olması nedeniyle, bu şiirin 18. yüzyılda yaşamış olan ve şiirlerinde tasavvufî kanaatlerini anlatmaya çalışan Mahvî'ye ait olduğu düşünülmektedir. Edebiyatımızda Mahvi mahlasını kullanan sekiz şair bulunmasından ve çalışmamızda bir şiiri olmasından ötürü bunun hangi Mahvi'ye ait olduğu tam olarak çıkarılamamıştır.

Merkezî: 6707 numaralı cönkte bir adet şiiri bulunmaktadır. Osmanlılar zamânında İstanbul'da yetişen büyük velîlerden. İsmi Mûsâ olup, Merkez Muslihuddîn lakabıyla meşhûr oldu. Denizli'nin Saruhanlı köyünde, 1463 (H.868) senesinde doğdu. 1551 (H.959) senesinde İstanbul'da vefât etti. Mûsâ Efendi, küçük yaşlarda ilim öğrenmeğe başladı. Kuvvetli bir zekâsı ve ilim öğrenmeye aşırı bir

²Kul Nesimi hakkında daha fazla bilgi için bkz.(Öztelli 1969: 17-25)

hevesi vardı. Önce kendi memleketinde, sonra Bursa ve İstanbul'daki medreselerde tahsîl yaparak; tefsîr, hadîs, fıkıh ve tıb ilminde yetiştii. Sünbül Efendinin sohbetleri ile pişerek, teveccühleri bereketiyle mânevî dereceleri katetti. Pek zekî olan Merkez Efendi, hocasının terbiyesi altında riyâzet ve mücâhedeler yaparak, yâni nefsinin istediklerini yapmayıp, istemediklerini yapmak sûretiyle, kısa zamanda tasavvufta yüksek derecelerin sâhibi oldu.

Merkez Efendinin ömrü, hep ibâdet etmekle, insanlara hakkı, doğruyu anlatmakla, ehl-i sünnet îtikâdını yaymakla, hayr ve hasenât yapmakta halka ön ayak olmakla, fakir ve zayıfları himâye etmekle geçti. 1551 (H.959) senesi Rebî'ul-âhir ayının on yedisine rastlıyan Perşembe günü, talebelerine son vasiyetini yaptıktan sonra, Kelime-i şehâdet getirerek vefât etti.³

Nabî: 6769 numaralı cönkte geçen şiir Nabî'ye aittir. 1642 senesinde, Şanlıurfa'da doğan Yusuf Nâbi yokluk ve sefalet içinde yaşayarak büyümüş, 24 yaşındayken de İstanbul'a gitmiştir. Burada eğitimine devam eder, şiirleri ile tanınmaya başlar. Paşa vefat edince ise Halep'e gider. İstanbul'da geçirdiği dönemde birçok önemli isimle arkadaşlıkları olmuş, sarayla da bazı ilişkiler kurmuştur. Bunun da etkisiyle, Halep'te geçirdiği yıllarda (yaklaşık 25 yıl) devletin sağladığı imkânlarla rahat bir hayat sürdürmüştür. Eserlerinin çoğunu Halep'te geçirdiği bu yıllarda kaleme almıştır. Daha sonra arasının da iyi olduğu Halep Valisi Baltacı Mehmet Paşa sadrazam olunca Nâbi'yi yanına aldı. Bu dönemlerde Nâbi Darphane Eminliği, Başmukabelecilik gibi görevlerde bulundu. Ayrıca, bazı kaynaklara göre Nâbi aynı zamanda çok güzel bir sese sahipti ve müzik konusunda da fazlasıyla başarılı idi. "Seyid Nuh" ismiyle bazı besteleri olduğu bilinir. Nâbi, İstanbul'da 1712 yılında vefat etti. Kabri Karacaahmed Mezarlığı'nda Miskinler Tekkesi'ne giden yolun sol kenarında olup, II. Mahmûd Han ve İkinci Abdülhamîd Han tarafından tâmir ettirildi.

Eserleri: Türkçe Dîvân, Farsça Divânçe, Hayriyye, Hayrabâd, Terceme-i Hadis-i Erbaîn, Tuhfetü'l Haremeyn, Surname, Fetihnâme-i Kâmaniçe, Zeyl-i Siyer-i Veysi ve Münşeat (Bilkan 1997: 96).

³ Merkezî hakkında daha fazla bilgi için bkz. (<http://www.biyografi.net/kisiyrinti.asp?kisiid=1169>) (İslam Âlimleri Ansiklopedisi C.14)

Nasuhî: 6707 numaralı cönkte bir adet şiiri bulunmaktadır. Büyük velîlerden. On yedinci yüzyılın ikinci yarısında ve on sekizinci yüzyılın başında yaşamış olup, Halvetiyye yoluna mensuptur. Kastamonulu Şeyh Şâbân-ı Velî hazretlerinin torunlarından. Babası Sipâhî Seyyid Nasûh Beydir. İsmi Muhammed, babasının ismine nisbetle Nasûhî, Üsküdar'da doğup yaşadığı için Üsküdârî nisbeleriyle meşhûr olmuştur. Doğum târihi bilinmemektedir. Ancak 1647 (H.1057), 1648 (H.1058) senelerinde İstanbul'da, Üsküdar'da doğduğu tahmin ediliyor. 1718 (H.1130) senesinde İstanbul'da vefât etti. Kabri Üsküdar, Doğancılar'da Nasûhî Dergâhı bahçesinde. Sevenleri tarafından ziyâret edilmektedir.⁴

Nesimî: Çalışmamızda 59 ve 60 numaralı şiirler Nesimî'ye aittir. (?-1404) Şair, Azeri sahasında yetişti. Asıl adının Ali veya Seyyid Ali olduğu ve Şirvan'a bağlı Şamahî'da doğduğu söylenir. Hallac-ı Mansur'a duyduğu hayranlıktan dolayı Hüseyinî'yi mahlas olarak kullandı. Hurufiliğin kurucusu Fazlullah'la görüştü. Nesimî mahlasıyla ünlendi. Hurufiliğin propagandasını yaptı. Alevi, Bektaşî şairler arasında “Şah-ı Şehid” olarak anılır.

Türkçe ve Farsça olmak üzere iki divanı vardır. Türkçe şiirlerinde “Nesimî” Farsça şiirlerinde “Hüseyinî” mahlasını kullandı. (Tekin 1995: 451).

Niyazî-i Mısırî: Çalışmamızda 61, 62, 63 ve 64 numaralı şiirler kendisine aittir. (D.1618-Ö.1694). Malatya'nın Soğanlı köyünde doğdu. Küçük yaşta Tasavvufî eğitim görmeye başladı. Halvetî şeyhlerinden Malatyalı Hüseyin'e bağlandı. Niyazî-i Mısırî Halvetiye tarikatının Mısriye veya Niyaziye diye bilinen kolunun kurucusudur. Hem aruz hem de hece ile şiirler yazdı. Gece yazdığı şiirlerinde Niyazî, gündüz yazdığı şiirlerinde Mısırî mahlasını kullandığı belirtilir. Nesri konuşma diline yakındır. Eserleri: Divan, Risale-i Tasavvuf, Risale-i Hasaneyn, Mevâlidü'l-İrfan ve Avâ'idü'l-İhsan. (Tekin 1995: 455-456).

Nûri: 6769 numaralı cönkte kendisine ait ilahileri bulunmaktadır.⁵ Abdülahad Nuri, XVII. yüzyılda yaşamış Halvetî tarikatının fazilet ve irfanı ile tanınmış önde

⁴ Nasuhi hakkında daha fazla bilgi için bkz. (<http://www.kerimkara.com/mehmed-nasuhi.html>)

⁵ Nuri'nin 6769 numaralı cönkte bulunan ilahilerine Abdülahad Nuri Divanı'nda rastlanılmamıştır.

gelen Osmanlı şeyhlerindendir. Sivaslı olduğu ve 1003/1595 veya 1013/1604 yılında doğduğu rivayetleri bulunsa da birincisi daha doğrudur. Abdülahad Nûri'nin üç nesle kadar olan soy silsilesi Şeyh Evhadüddin Abdülahad -Nûrî b. Musluhiddin Mustafa Safavî b. İsmail b. Ebi'l-Berekât şeklindedir. Baba tarafından kadılar sınıfına mensuptur. Babası Mustafa Safavî Efendi, *Mültekâ* şarihlerinden Sivas Müftüsü Ebü'l-Berekât İsmail Efendi'nin oğlu; annesi, Ebü'l-Berekât'ın oğlu Muharrem Efendi'nin kızı Safâ Hatun'dur.

Küçük yaşta babası vefat edince, dayısı Abdülmecid Sivâsî tarafından yetiştirilmiştir. Hocası ve mürşidi olan dayısı Şeyh Abdülmecid Sivâsî, Sultan III. Mehmet'in daveti üzerine İstanbul'a gittiğinde onunla birlikte İstanbul'a gitmiş, tahsil ve feyzini burada tamamlamıştır. Birbiri ardına kırk erbaîn çıkardığı, bin altı yüz gün sürekli halvet ve itikâfta kaldığı rivayet edilen Abdülahad Nûri, zahirî ve batınî ilimlerde tahsilini tamamladıktan sonra irşad vazifesiyle Midilliye gönderilmiş, bir süre bu görevini sürdürdükten sonra 1023/1614 de İstanbul Mehmed Ağa tekkesi şeyhliğine, 1631 yılında Fatih Camii, 1641'de Beyazıd Camii, sonra da Ayasofya Camii vaizliğine getirilmiştir. Bu görevde iken 1061/1651 yılında İstanbul'da vefat etmiş ve Eyüp Nişancısında Abdülmecid Sivâsî'nin türbesi karşısına defnedilmiştir.

Abdülahad Nûri, hem Halvetiyye tarikatının ana kollarından olan Şemsiyye tarikatının Sivasıyye şubesinin kurucu şeyhi hem de ilmiye sınıfına mensup önemli bir şahsiyettir. O, XVII. yüzyıl İstanbul'unu derinden etkileyen, tarikat mensupları ile ulemânın temsil ettiği medrese sınıfı arasında büyük tartışma ve çekişmelere sebep olan ünlü Kadızâdeliler zümresine karşı mücadele etmiş, eserlerinde bu tür zahirci, katı din anlayışını tenkit etmiştir. Bu doğrultuda o, tasavvuf çevrelerine karşı şiddetle tavır alan bu harekete karşı mücadeleyi desteklemek amacıyla Ebeveyn hakkındaki risalesine ilaveten "*Risale fî cevâzi devrâni's-sûfiyye*" veya *Risâletü't-Deverân li ğavsi haze'z-zamân*" ile "*Risâletü's-Semâiyyeti'n-Nûriyye*" adlı iki müstakil eser telif etmiştir.

Halvetiyye tarikatının Sivâsiyye kolu, Abdülahad Nûrî'ye nispet edilmektedir. Abdülahad Nûrî'nin çoğu risale olmak üzere tasavvuf, akaid, fıkıh ve tefsir konularında otuza yakın eserinin yanı sıra tasavvuf kültür ve derinliğini yansıtan bir

divanı da bulunmaktadır. Bazı şiirleri ise ilâhî tarzında bestelenmiş olup uzun yıllar dergâhlarda okunmuştur.⁶

Pîr Sultan Abdal: Çalışmamızda 92 ve 93 numaralı şiirler kendisine aittir. “Alevî – Bektaşî şâiridir (Yıldızeli/Banaz? - Sivas 1590). Hayatı hakkında fazla bilgi yoktur. Âşık tarzı şiirin duru bir lisan ile güzel örneklerini vermiş, muhteva olarak tabiat kır yaşantısı gibi pastoral unsurların yanında Alevi-Bektaşî inanışlarını dile getirmiştir. Pir Sultan’ın şöhreti o kadar yaygınlaşmış ve şair alevi muhitlerde o derece sevilmiştir ki kendisinden sonra aynı mahlas ile şiirler söyleyen pek çok şair ortaya çıkmıştır.” (Aslanoğlu 1990: 250).

Rızayî: 6722 nolu cönkteki şiirlerin aruz ölçüsüyle yazılmış muhammes türünde divan şiiri örnekleri olmasından dolayı bu şiirleri Rızayî mahlaslı Divan şairinin yazdığı düşünülmektedir. 105. şiire göre kendisinin Bağdatlı olduğu düşünülmektedir. Edebiyatımızda Rızayî mahlasını kullanan beş şair bulunmasından ve delil yetersizliğinden dolayı hangi Rızayî olduğu anlaşılamamaktadır.

Rumî (Eşrefoğlu): Çalışmamızda 109 nolu şiir kendisine aittir. Doğum tarihi bilinmemektedir. Eşrefoğlu Abdullah’ın babası ile büyükbabasının adları mazbutlu ve büyükbabasının mısırlı ve Muhammed adında bir zaddır. Bunun oğlu Eşref Mısır’dan herhangi bir sebeple çıkmış ve bir müddet Hama’da oturduktan sonra oradan Manisa’ya gitmiş ve en nihayet İznik’e yerleşmiştir. Abdullah İznik’te doğmuştur. Şiirlerinde kendisini Eşrefoğlu diye anmaktadır. İlk tahsilini İznik’te yaptıktan sonra Bursa’ya Çelebi Sultan Mehmet medresesinde tahsiline devam etmiştir. Fıkıh ilminin üstadlarından olan Afyonkarahisarlı Alaüddin Ali’ye asistan olmuştur. Onun verdiği dersleri takrir etmiştir. Bu derslerden ayrı olarak tasavvuf yoluna da girmiştir. Daha sonra Emir Sultan’a intisap etmiştir. Emir Sultan yaşlandığını söyleyerek kendisini Hacı Bayram Veli’ye göndermiştir. Hacı Bayram, Abdullah’ın istidadından hiç şüphe etmeyip dehasına inanarak kendisine yakın tutmak için; kızı Hayrün-nisa ile evlendirmiştir. Hacı Bayram’dan sonra Abdülkadir Geylani’nin oğlu Şeyh Hüseyin’e intisap etmiştir. Hicri 874’te vefat etmiştir. Eserleri:

⁶ Abdülahad Nûri hakkında daha fazla bilgi için bkz. (Akkaya 2003).

Divan, Müzzeki'ün-Nüfus, Tarikatname, Delailü'n-Nübüvve, Fütüvvetname, İbretname, Mazeretname, Elestname, Nasihatname, Hayretname, Münacatname, Esrar'üt- Talibin ve Tacname'dir. (Çelebi 1944).

Seyfullah: 6707 numaralı cönkte bulunan şiir tekke edebiyatı nazım türünden ilahidir. Bu şiirin, çok fazla ilahileri bulunan tarikat şairi Seyfullah'a ait olduğu düşünülmektedir.

Seyyid Nizamettin'in oğludur. Bunun için şiirlerinde çok defa da Seyyid Nizamoğlu mahlasını kullanmıştır. Bu tarikat şairinin epeyce şiirleri ve ilahileri vardır. Divanından başka Miracü'l-Müminin, Silsile-i Tarikat, Silsile-i Nesebiye, Camiü'l-Maarif, Miftahi, Vahdet-i Vücut ve Tacname adında eserler vücuda getirmiştir (Uraz 1939: 84).

Sezai: 6707 numaralı cönkte yer alan şiir tekke edebiyatı nazım türlerinden ilahidir. Bu ilahi türünün Gülşeni tarikatına mensup Sezai'ye ait olduğu düşünülmektedir.

Edirne de medrese tahsili görmüştür. Sezai mahlasını ona mürşidi Niyazi-i Mısri vermiştir. Bir Divan'ı bir de Mektubat adında eseri vardır. Gazel tarzındaki şiirleri içinde epeyce güzel parçalar vardır. 1738'de ölmüştür (Uraz 1939: 89).

Şakir: 6707 numaralı cönkte iki adet ilahisi bulunmaktadır. Asıl adı Mehmet Şakir Efendi'dir. 19. Asrın birinci yarısında yaşamış sofi ve âşık bir şairdir. 1852'de İstanbul'da öldü. Şiirleri ve bunlar arsında çok şöhret ve rağbet kazanmış ilahileri olduğu gibi Etvar-ı Seba adında bir kitabı da vardır. Şiirlerinde temiz ve açık bir ifade görülür (Uraz 1939: 104).

Yunus Emre: "(D?-Ö.1320/1321). Türk tasavvuf şairidir. Hayatı hakkında hemen hiçbir kesin bilgi yoktur. Eldeki bilgiler bazı menakıbnâmelere ve bizzat Yunus Emre'nin şiirlerine dayanır. Bunlara göre ya Sivrihisar yakınlarındaki Sarıköylü veya Karamanlıdır. Kuvvetli bir din ve tasavvuf kültürüne sahip olacak şekilde yetişti. Sarıköy yakınlarında oturan Taptuk Emre adlı bir şeyhe intisap etti.

Yunus Emre her devirde çok sevilmiş çok okunmuş ve çok taklid edilmiştir. Bu sebeple birçok şiiri başkasına mal edildiği gibi, birçok şiir de çok sonraları onun adına yazılmıştır. Eserleri: Divan ve Risaletü'n-Nushiyye'dir." (Tekin 1995: 651–652).

Yunus Emre Divanı'nda, Yunus Emre'den şu şekilde bahsedilmektedir. "Yunus Emre 13. yüz yılda Anadolu sahasında Oğuz Türklerinin konuşup yazdığı yazı dilinin en mühim temsilcisidir. Yunus'un üslûbu, kendine has bir edebîlik, estetik ve edâ taşımaktadır. O'nun asıl dehası, dili sanatkârane bir üslupla kullanmasında aranmalıdır. Mutasavvıf şair Yunus'un kanaatimizce en dikkat çekici tarafı Türkçe'de dinî- tasavvufî bir ıstılah ve mecaz dilinin kurucusu olmasıdır.

Yunus'un kullandığı dil sadedir. Bu sadelik, şiirin özündeki sadeliği veren bir sadeliktir. Bununla birlikte O, devrinin Türkçesinde var olan ve halk tarafından da anlaşılan Arapça ve Farsça kelimeleri de kullanmıştır. Yunus Emre, kullandığı dil ve geliştirmiş olduğu terminolojiyle kendinden sonra yaşayan hem halk hem de divan şairlerini hazırlayan kişi olmuştur." (Tatçı 1991: 33–35).

Yunus Emre edebiyat tarihi içerisinde Türkçe'nin edebi bir dil olmasında büyük katkılar getirmiştir. Yunus Emre Divanı'nda Yunus'un edebiyatımızdaki yeri şu şekilde açıklanmaktadır;

" Yunus Emre, mutasavvıf bir halk şairidir. Bütün klasik ve halk şairlerince üstad kabul edilen zirve şair, ilahilerinde, bütün samimiyet, heyecan ve aşkıyla sade fakat derin üsluba ulaşmıştır.

Yunus'un sanatı, mutasavvıflığına bağlı olarak düşünmek gerektiğini belirtelim: Yunus şiirlerinde insani moral bir tasavvuf işlemektedir. Dili sade fakat derindir. Bu sadelik 'basitlik' olarak anlaşılmalı, söyleyiş kolaylığı ve anlaşılabilirlik şeklinde yorumlanmalıdır.

İşte bu özellikleriyle Yunus Emre, yüzyıllardan beri okunan ölümsüz ilahîlerin sahibi, büyük bir Türk-İslam klasiğidir." (Tatçı 1991: 36–41)

Bu kısımda hayatı hakkında bilgi verdiğimiz şairler dışında hayatı hakkında bilgi elde edemediğimiz şairler de (Fazıl, Galip, İzzetî, İzzî, Kanî, Neşat, Rıza, Seyfî, Salahî, Zakirî) bulunmaktadır.

2.2. Cönklerdeki Şiirlerin Şekil Özellikleri

İncelediğimiz cönklerde yer alan şiirler şekil ve tür bakımından incelendiğinde aruz ölçüsüyle yazılan halk şiiri nazım biçimlerinden olan; divan, semâî ve kalenderî'nin yanı sıra bir tekke edebiyatı nazım türü olan nefes ve ilahi türünde eserlerin yanında hece ölçüsüyle yazılmış olan halk şiiri nazım biçimleri de görülmektedir.

6707 Nolu Cönkteki Şiirlerin Şekil Özellikleri:

Divan: Halk şairleri arasında “Divanî” adı ile de bilinen divan, âşık edebiyatı nazım şekillerinden olup aruzun fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün kalıbı ile söylenmiş şiirlerdir. İncelediğimiz cönkte ağırlıklı olarak karşımıza çıkan nazım şekli “gazel biçiminde divan”dır. Divan nazım şekli ile karşımıza çıkan şairler ve şiirleri şunlardır:

Dertlî (6707/27a), Kuddusî (6707/10a-9b), Rıza (6707/6a), (6707/6b), (6707/7a), (6707/7b), (6707/13a-12b-12a-11b), Mahlassız Şiirler: (6707/8a-7b).

Cönk’lerde “muhammes” biçiminde “divan” da bulunmaktadır.

Arif (6707/4b-4a).

Kaside: Kasideler, genellikle birini övmek ve yermek amacıyla yazılan şiirler, daha çok din ve devlet büyüklerini övmek amacıyla yazılan divan edebiyatı şiirlerdir. Kaside şairlerine kaside-gü (kaside söyleyen), kaside-sera ya da kaside-perdaz (kaside yazan) denir. Çok katı bir kalıpla yazılan kasideler, 6 bölümden oluşur. Türk edebiyatında 13. yüzyılda kullanılmaya başlanır. Nazım birimi beyittir. Beyit sayısı 33-99 arasında değişir. Kasidenin ilk beyitine matla denir. Şair kasidesi içinde matlayı tekrar ederse tecdid-i matla denir. Matlayı birden çok tekrar ederse bu

zat-ül metali veya zül metalidir. Kasidenin son beyitine makta, şairin mahlasının bulunduğu beyite taç beyit denir. Kasidenin en güzel beyiti beyt-ül kasid olarak isimlendirilir.

Galip (6707/28a), Mahvî (6707/26a), Neşat (6707/15b-15a), Niyazî (6707/18b-18a), (6707/16b), (6707/16a), (6707/26b), Seyfi (6707/22a), (6707/20b-20a), Kanî (6707/22a-21b), Mahlasız şiir: (6707/31b-31a).

Kalenderî: Aruzun mefûlü, mefâîlü, mefâîlü faûlün kalıbıyla gazel murabba, muhammes, müseddes, biçiminde yazılan şiirlerdir. Cönk'lerde kalenderî nazım şekli ile karşımıza çıkan şairler ve şiirleri şunlardır:

Salahî (6707/9a-8b), Mahlassız Şiirler (6707/15a-14b).

Cönk'lerde "muhammes" biçiminde "kalenderî" de bulunmaktadır.

Mahlassız Şiir (6707/4a).

Kıt'a: Kıt'a'nın sözlük anlamı "parça, bölük, cüz" dür. Yalnız ikinci ve üçüncü dizeleri birbiriyle uyaklı 2 beyitlik nazım biçimine denir. Cönk'lerde kıt'a nazım şekli ile karşımıza çıkan şairler ve şiirleri şunlardır:

Mahlassız Şiir (6707/1b), Rıza (6707/5b).

Cönklerde tekke edebiyatı nazım türlerine de rastlanılmaktadır.

İlâhi: Tanrıyı övmek ona yalvarmak için yazılan şiirlere denir. Özel bir ezgiyle okunurlar.

Cönklerde "İlâhi" nazım şekli ile karşımıza çıkan şairler ve şiirleri şunlardır:

Hüdayî (6707/24b/24a), İzzî (6707/23a-22b), Merkezî (6707/19a), Nasuhî (6707/17b-17a), Rumî (6707/22b), Seyfullah (6707/25b), Sezayî (6707/20a-19b), Süleyman (6707/24b), Şakir (6707/28b), (6707/29a), Yunus Emre (6707/25a), (6707/32a), Mahlassız Şiir (6707/32b).

Nefes: Bektaşi şairlerinin yazdıkları tasavvufi şiirlere denir. Genellikle nefeslerde tasavvuftaki vahdet-i vücud kuramı anlatılır. Bunun yanısıra Hz. Muhammed ve Hz. Ali için övgüler de söylenir.

Cönklerde “Nefes” nazım şekli ile karşımıza çıkan şairler ve şiirleri şunlardır:

Pir Sultan Abdal (6707/5b-9a), (6707/9b), (6707/21a).

Şarkı: Şarkı dörtlüklerden kurulur. Konu olarak genellikle aşk, sevgili, içki ve eğlencedir. Şarkı biçimi Türk edebiyatında doğmuştur. Biçim bakımından Murabba’a benzer.

Fıtnat (6707/8b).

Medhiye: Bir kimseyi övmek için genellikle kaside biçiminde yazılan şiir ya da düzyazıdır. Az olmakla birlikte gazel, mesnevi, musammad gibi nazım biçimlerinde mediyeler de vardır. Padişah, vezir, şeyhülislam gibi devlet ileri gelenleri ya da halifelerle, başka din ve tarikat büyükleri için yazılmışlardır.

İzzetî (6707/19a-18b).

6722 Nolu Cönkteki Şiirlerin Şekil Özellikleri:

Gazel: Gazel divan edebiyatının en yaygın kullanılan nazım biçimidir. Önceleri Arap edebiyatında kasidenin tegaüzzül adı verilen bir bölümü iken sonra ayrı bir biçim halinde gelişmiştir. Gazelin beyit sayısı 5-15 arasında değişir. Daha fazla beyitten oluşan gazellere müyazzel ya da mutavvel gazel denilir. Gazelin ilk beyti matla, son beyti ise makta adını alır. Matla beytinin dizeleri kendi aralarında uyaklıdır (musarra). Sonraki beyitlerin ilk dizeleri serbest ikinci dizeleri ilk beyitle uyaklı olur. Birden fazla musarra beytin bulunduğu gazel zü’l-metali, her beyti musarra olan gazel ise müselsel gazel adıyla bilinir. İlk beyitten sonraki beyte “hüsn-i matla” (ilk beyitten güzel olması gerekir), son beyitten öncekine “hüsn-ü makta” (son beyitten güzel olması gerekir) denir.

Halilî (6722/3a-3b), (6722/3b-4a), (6722/8a/8b), (6722/8b), (6722/9b/10a), (6722/10b), (6722/19a), (6722/11b-12a), (6722/21a), (6722/4a-4b), (6722/17a), (6722/18a), (6722/18b), (6722/19a), (6722/19a-18b), Rızayî (6722/19b-20a), (6722/19b), (6722/4b-5a).

Kaside: Kasideler, genellikle birini övmek ve yermek amacıyla yazılan şiirler, daha çok din ve devlet büyüklerini övmek amacıyla yazılan divan edebiyatı şiirlerdir. Kaside şairlerine kaside-gü (kaside söyleyen), kaside-sera ya da kaside-perdaz (kaside yazan) denir. Çok katı bir kalıpla yazılan kasideler, 6 bölümden oluşur. Türk edebiyatında 13. yüzyılda kullanılmaya başlanır. Nazım birimi beyittir. Beyit sayısı 33-99 arasında değişir. Kasidenin ilk beyitine matla denir. Şair kasidesi içinde matlayı tekrar ederse tecdid-i matla denir. Matlayı birden çok tekrar ederse bu zat-ül metali veya zül metalidir. Kasidenin son beyitine makta, şairin mahlasının bulunduğu beyite taç beyit denir. Kasidenin en güzel beyiti beyt-ül kasid olarak isimlendirilir.

Halilî (6722/1b-2a), (6722/17a-17b), (6722/20a-20b), Rızayî (6722/5a), (6722/20a).

Muhammes: Muhammes, beş dizelik bölümler halinde söylenen nazım şeklidir. Bir muhammesin ilk beşliğindeki son dizenin, aynı beşlikteki diğer dört dize ile kafiyeli olması şart değildir (aaaaa olması, aaaab de olabilir). Beşlik (bend) sayısı kesin değildir, 4–8 arasında değişir. Aruz ölçüsüyle yazılır.

Halilî (6722/14b-15a), Rızayî (6722/12a-12b), (6722/14a-14b), (6722/12b-13a).

Tahmis: Herhangi bir şeyi beşleme veya beş kat yapma manasına gelir. Terim olarak Divan Edebiyatı'nda her hangi bir şairin bir gazelinin her beyitine üçer mısra ekleyerek beşer mısralı kıtalar haline getirmeye denir. Daha çok önceden yazılmış, her hangi bir şairin gazeli tahmis haline getirilir. Divan Edebiyatı'nda çok rağbet gören tahmis, yapısını değiştirdiği gazele, ses bakımından zengin bir ahenk, mana bakımından da belli bir derinlik kazandırabildiği oranda değer kazanır.

Halilî: (6722/13a-13b).

6769 Nolu Cönkteki Şiirlerin Şekil Özellikleri:

İlâhi: Tanrıyı övmek ona yalvarmak için yazılan şiirlere denir. Özel bir ezgiyle okunurlar.

Cönklerde “İlâhi” nazım şekli ile karşımıza çıkan şairler ve şiirleri şunlardır:

Hüznî (6769/5b), Nuri (6769/3b), (6769/10b), (6769/8b), (6769/9b), (6769/15a), (6769/11a), (6769/5a), (6769/6b), (6769/14a), (6769/4b), (6769/9a), (6769/15a), (6769/15a), (6769/12b), (6769/14b), Yunus Emre (6769/6a), (6769/6a).

Gazel: Gazel divan edebiyatının en yaygın kullanılan nazım biçimidir. Önceleri Arap edebiyatında kasidenin tegaüzzül adı verilen bir bölümü iken sonra ayrı bir biçim halinde gelişmiştir. Gazelin beyit sayısı 5-15 arasında değişir. Daha fazla beyitten oluşan gazellere müeyzzel ya da mutavvel gazel denilir. Gazelin ilk beyti matla, son beyti ise makta adını alır. Matla beytinin dizeleri kendi aralarında uyaklıdır (musarra). Sonraki beyitlerin ilk dizeleri serbest ikinci dizeleri ilk beyitle uyaklı olur. Birden fazla musarra beytin bulunduğu gazel zü'l-metali, her beyti musarra olan gazel ise müselsel gazel adıyla bilinir. İlk beyitten sonraki beyte “hüsn-i matla” (ilk beyitten güzel olması gerekir), son beyitten öncekine “hüsn-ü makta” (son beyitten güzel olması gerekir) denir.

Nuri (6769/12a), (6769/7a), (6769/15b).

Koşma: Hece ölçüsünün 6+5 ya da 4+4+3 duraklı kalıbıyla yazılır. 4 dizeli bendlerden oluşur. Dörtlük sayısı en az üçtür. Genellikle 3 ile 5 arasında değişir. Uyak genellikle; a b a b – c c c b – d d d b... şeklindedir. Cönklerde “koşma” nazım şekli ile karşımıza çıkan şairler ve şiirleri şunlardır:

Zihnî (6769/17b), Kemter (6769/9b).

Cönklerde anonim halk şiiri nazım biçimi “mani” de bulunmaktadır.

Mani: Halk şiirinde en küçük nazım biçimidir. Yedi heceli dört dizeden oluşur. Birinci ikinci ve dördüncü dizeler uyaklı, üçüncü dize serbesttir, uyak düzeni harflerle şöyle gösterilir: a a x a

Cönklerde “mani” nazım şekli ile karşımıza örnekler şunlardır:

Anonim (6769/16b).

Cönklerde tekke edebiyatı nazım türlerine de rastlanılmaktadır.

2.3. Cönklerdeki Şiirlerin Muhteva Özellikleri:

Cönklerde incelediğimiz şiirlerde, Alevi-Bektaşî inancına ait öğelerle birlikte Hurufîlik inancı ve çeşitli inanışların yanında Sadiyye Tarikatı’na ait inanışları da görmek mümkündür. Şiirlerdeki temayı anlamak adına bu kültürün temelini oluşturan Alevîlik, Bektaşîlik, Hurufîlik inanç şekilleri ile Sadiyye tarikatını tanımak yerinde olacaktır.

Tezimize konu olan üç cönkte de incelediğimiz şiirlerde Alevîlik inancına ait, Hurufîlik inancına ait ve bu inançların yanında çeşitli inançlar ve Sadiyye Tarikatı’na ait unsurlar bulundurması nedeniyle cönklerde bulunan muhteva özelliklerini; her cönkte ayrı ayrı değinmek yerine bu cönklerde bulunan muhteviyâtı bir bütün olarak ele almayı uygun bulduk.

Alevîlik; “Hz Ali sevgisinin ve ona bağlılığın bir müesse halindeki tezâhürü. Alevîlik de diğer benzeri dinî ve içtimâî akımlar gibi, Anadolu Türkleri arasında özel bir şekilde yoğrulmuş, çeşitli sentezlerden sonra ona adeta karakteristik bir tavır kazandırmıştır. Anadolu’da Alevîlik sadece Bâtîniğin bir devamı şeklinde değil; Yesevîlik Hayderîlik ve Kalenderîlik gibi türk tarikatleri ve Hurûfîliğin “dehriyye” ve “vücutiyye” nazariyeleriyle çeşitli Türk gelenek ve göreneklerinin karışık bir şeklidir. Alevîlik dünyası içinde “tenasüh”, “hulûl”, “ibâha” ve “iştirâk” ilkeleri ile beraber eski türk şölenlerini andıran ayinler de vardır. Alevîlik bektaşîlik gibi bir tarikat olmayıp adeta bir mezhep niteliğindedir” (Aksoy 1977: 123).

Alevî-Bektaşî Edebiyatı; “Alevî-Bektaşî inancını, düşüncesini, yaşayışını, dünya görüşünü ihtiva eden edebiyattır. Bektaşî ve Alevî Edebiyatı, bu inanç sistemi içinde doğmuş edebiyat olup iki ayrı zamanda ve iki ayrı yerde teşekkül etmiştir. Bektaşî Edebiyatı, Hacı Bektaş-ı Velî zamanından itibaren Anadolu'da Sulucakarahöyük'te; Alevî Edebiyatı ise Şah İsmail Hatâyî (XVI. yüzyıl) devrinde İran'ın Erdebil bölgesinde teşekkül etmiştir. Her iki edebiyatta aslında inanç açısından bir fark olmamakla beraber tarikatın yürütülmesinde ve bu arada söylenen şiirlerde bazı farklılıklar görülür. Bektaşî törenlerinde daha ziyade Bektaşî uluları, Alevî törenlerinde ise din uluları övülür. Zamanla bu iki edebiyat müşterek olarak ele alınmış ve günümüzde birlikte mülâhaza edilmiştir. Alevî-Bektaşî Edebiyatının kurucuları arasında Balım Sultan ve Kaygusuz Abdal gelir.⁷

Alevî-Bektaşî edebiyatının içerisinde çok önemli bir yer tutan “on iki imam” kavramı cönkte yer alan şiirlerde de büyük bir yer tutmaktadır. “İçinde On iki İmamın adı geçen şiirlere Dûvazdeh İmam yahut Alevilerin söyleyişince Dûvazimam ya da kısaca Dûvaz denir. Bektaşî dergâhlarında ayin-i cem süresi içinde en çok Dûvazdeh İmam okunur. Farsçadan gelen bu isim On iki İmamiye demektir. Anlamı On iki İmam'ların adlarının anılmasıdır. Dûvazdeh İmam içinde Peygamberi izleyen ve onun soyundan gelen on bir torunun adları ile, onların atası olan Hz. Ali'nin adı eksiksiz olarak anılır. Tabî ki bunların başında Allah, Muhammed adları da gelir. Bazen bu adlara Hatice ve Fatıma adları ile Cebrail ve Selman adları da eklenir.

Dûvazimam'larda adı geçen On iki İmam şunlardır:

1. Hz. Ali (598–661) Cönkte Şah-ı velayet, Emir el mü'minin, Aliyy-ül-Murtaza, Haydar-ı Kerrar, Şîr-i Yezdan gibi lakaplarla da zikredilmiştir.
2. Hz. Hasan (625–669).
3. Hz. Hüseyin (626–680) Hüseyin-i Kerbela, Seyyid-i Şüheda lakaplarıyla da anılır.
4. İmam Zeyne'l-abidin (659–713)

⁷ Alevî Bektaşî Edebiyatı'na dair bilgi için bkz. (Kaya 2007: 48-50)

5. Muhammed Bâkır (676–735)
6. Caferü's-Sâdık (699–765)
7. Musa Kâzım (745–799)
8. Ali Rıza (765–818)
9. Muhammed Takî (811–835)
10. Ali Nakî (828–868)
11. Hasanü'l-Askerî
12. Muhammed Mehdî (869-).”(Kaya 2007: 280).

Ey Takî nasrun minallah ve'y Nakî fethun karib
 Ey İmam-ı Askerî ey şah-ı sultan-ı habîb
 Ey İmam-ı Mehdî hem bu derdime sensin tabîb
 Dost bana rahm eyleyüp dimiş HALİLÎ garib
 İsterüz derdin viren Allah dermânın vire

6722/5b-6a

Hurufîlik; “Esas itibariyle bir tasavvuf sistemidir. Tasavvufta olduğu gibi, ancak Vücûd-ı Mutlak vardır. Kemal ve cemal-i mutlak o dur. Vücut-ı Mutlak, (aşk-ı zâti) sebep ile kendini görmek ve göstermek isteyince, evvela (kelam) suretinde tecelli etmiş ve harflerle teayyün bulmuştur.

Bütün harfler, yalnız kelamın değil, bütün mevcûdatın erkânındandır. Bütün eşyanın cevheri harftir. Her şey teccüm etmiş bir kelam hükmündedir. Kudret-i ezeliye, kemalini ve celalini insan çehresinde göstermiştir. İnsan yüzünde, bütün mevcûdatın “erkân-ı asliye” sinden olan 28 harfi bulmak mümkündür.⁸

Sadiyye Tarikatı; Muhammed Sa'deddin Muhammed el-Cebbavi tarafından kurulmuştur. Sadeddin Cebbavi hazretleri 593/1197 yılında Havran'da dünyaya

⁸ Hurufîlik hakkında daha fazla bilgi için bkz. (Aksoy 1977: 123)

geldi. Gençliğinde bir müddet eşkiyalık yaptı. Babası Yunus eş-Şeybani'nin duaları neticesinde bir gün rüyasında Peygamberimizi (s.a.v.) gördü. Bunu İlahi bir ikaz sayarak tövbe etti ve babasına intisap etti. Sonra Cabba'ya giderek burada yerleşti. Telkin yoluyla ruh hastalıklarını iyileştirmekle şöhret buldu. 700/1301 yılında Cebba'da vefat etmiştir.

Tarikat, daha sonraki yıllarda bünyeleşmiş ve Suriye bölgesinde yayılmıştır. Sadiye tarikatı, Selamiye kolunun kurucusu Abdüsselam Hazretleri ile Anadolu'ya girmiş, İstanbul'dan Rumeli'ye geçmiş ve yayılmış, Rufaiyye gibi Bektaşilik ve fütüvvetle karışmıştır.

Sa'diyye'de cehri zikir esastır. Tarikat mensupları, bir salonun etrafında gözleri kapalı, kollar açık olarak sağ ökçeleri üzerinde raks ederler. Sadilerde de yılanlarla oynamak vs. bürhanlar vardır.

Tarikat Cibaviye olarak da isimlendirilir. Tarikatın adab ve erkânı, Haririzade'nin Abiku's-saadeti'l-ebediyye adlı eserinde anlatılmıştır.⁹

Yâ Saadeddin yâ Cebavi tutdı âlemi bürhânı
Halkası nakbâsı tarîkinin hizmetkârı
Hû lâilâillâllâh hak lâ ilâillâllâh
Pirim Saadeddin en lillâh

6707/19a

Şiirlerde hâkim olan temaya uygun olarak karşımıza bazı inanç terimleri çıkmaktadır. Şiirlerde sıkça kullanılan inanç terimlerini cönklerden seçtiğimiz örneklerle birlikte vermeyi uygun bulduk. Sözgelisi çok sayıda karşımıza çıkan bu terimlerden en fazla kullanılanları şunlardır:

Âl-i Abâ: “Âl (aile), abâ (1.yünden yapılmış kaba kumaş 2.hırka) (Develioğlu 1997: 25–26)”. Hz.Muhammed, Hz. Ali, Hz. Fatıma, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'i ifade eden terim (Kaya 2007: 50).

⁹ Sadiyye Tarikatı hakkında daha fazla bilgi için bkz. (Mutlu 2003: 209)

Kimdir ol şah-ı Şehid-i Kerbelâ
 Nur-ı çeşm murtaza-yı âl-i abâ
 Cedd-i bakîdir Muhammed Mustafa
 Nakarat

6707/20a-19b

Âşık-ı Sâdık: Hz. Alî'nin sâdık âşıkları etrafında oluşturulmuş yedi kişilik grup. "Âşık-ı sâdık" adıyla bilinen bu yedi zât; Kanber Alî (Ebû Alî Reyhaneyn), Selmân-ı Fârisî, Ammar bin Yasir, Malik Eşter bin Hâris, Muhammed bin Ebubekir, Benân ibn-i Selmân ve Nusayrî'dir (Kaya 2007: 793).

Âşk-ı sadık muhibb-i Mustafa derler bize
 Bende-i şah-ı vilayet Murtaza derler bize

6707/27a

Ayne'l-Yakîn: "Gözüyle görmüş gibi, kat'î (Develioğlu 1997: 56)". "Bir şey hakkında görmek müşahede etmek suretiyle elde edilen bilgi. Yakîn 'kesin bilgi anlamına gelir Allah'a kavuşma üç kademe gerçekleşir, ilme'l yakîn, ayne'l yakîn, Hakka'l-yakîn Sofî, birinci merhalede Allah'ı bilgi ile idrak eder. İkinci merhale olan ayne'l-yakînde Allah'ı gönül gözüyle görür, Hakka'l-yakîn mertebesinde de "fenâfillâh" derecesine ulaşır. Yani Allah'la bir olur (Kaya 2007: 128)".

Kutb-ı zamanımdır hemin
 Pirimdir Şeyh Saadeddin
 Şın yok ayne'l-yakîn
 Nurumdır Şeyh Saadeddin

6707/32b

Bezm-i elest: "Allah ile ruhların söyleştiği toplantı. Allah kâinatı yaratmadan evvel ruhları toplayıp "Elestü bî-Rabbiküm" (Ben sizin Rabbiniz değil miyim) diye sormuş, ruhlar da "Belî" (evet) demişlerdir. (A'raf sûresi, ayet: 172). Böylece Allah ile ruhlar arasında sözleşme vuku bulmuş, buna müteakiben levh ü kalemle ruhların

ve insanların kaderi yazılmıştır. Bu toplantıya “Bezm-i Elest”denmiştir (Kaya 2007: 159)”.

Bezm-i elestden nûş idüp geldim
Ben bende oldum hünkâr-ı aşka

6707/24b

Haydâr-ı Kerrâr: “Döne döne hamle eden, saldıran. Hz. Alî’nin vasıflarındandır (İvgin ve Bozyiğit 2004: 72)”.

Benüm şahım dilâverim Ali’dir
Ali hem Haydar-ı Kerrar’a benzer

6722/7a-7b

Kâlû Belâ: “Kâl (dedi), belî (evet) (Develioğlu 1997: 82-482)”. “Tasavvufda ‘Evet dediler’ anlamında söz. Bu söz Kur’ân-ı Kerîm’de A’raf suresi’nin 172. Ayetinde geçer.” (Kaya 2007: 400).

Yâ Rab beni devr eyleme evlad-ı aliden
Ki bendesiyim anların kalu belîden

6707/21a

Kevn ü Mekân: “Bütün varlıklar (Uludağ 1977: 312)”.

Alur meşakkat hüsünden ziya şems ü kamer daim
Alupdur katre lutfuyla kevn ü mekân serhoş

6722/4b-5a

Kıyl ü kâl: “Kıyl (söz), kâl (söz, laf). Dedikodu anlamına gelen bir söz (Develioğlu 1997: 483)”.

PİR SULTAN ABDAL’ın Bagdad’dır vatani
İkilikden kalkup birlige yata
Erenler yoluna kıyl ü kâl katar

Dikendir yolları hardan sayılır

Nakarat

6707/9b

Küntü kenzullâh: “Ben bir hazine idim bilmek ve bilinmek istedim” anlamında bir hadis (Öztelli 1973: 394).

NESİMÎ künt-i kenzin gevherdir

Hadisi lülü-i şehvara benzer

6722/6b-7a

Sâkî-i Kevser: “Cennetteki kevser ırmağından içki sunan (Bayrı 1959: 283)”.

Didün kim lahmeke lahmi ve demmidem ibn-i emmi

Kim oldır ruz-ı mahşerde bize ol saki-i kevser

6722/1b-2a

Seba’l-Mesânî: “Seb’(yedi), mesânî (bir şeyin tekrarı) (Develioğlu 1997: 924-625)”. “7 ayetten ibaret olan Fatiha suresine verilen ad. Bilhassa hurûfilikde geçer. Söz gelişi, dua edildikten sonra, eller yüze sürülür, çünkü yüzde 7 delik (2 burun, 2 kulak, 2 göz, 1 ağız) ve 7 hat (2 kaş, 4 kirpik, 1 saç) vardır (Kaya 2007: 636)”.

Okuyup seba’l-mesânî Fatiha’nın suresin

Biz bu âlemi fehm idüp Kuran’a gemişlerdenüz

6722/7b-8a

Şepper ü Şüpper: “Hz. Alî’nin oğulları olan Hasan ve Hüseyin için kullanılan ve Hz. Muhammed tarafından verilen isim (Kaya 2007: 690)”.

Anun evladıdır âlim dahi hem kurretü’l aynun

Hasan’dır hem Hüseyin Kerbelâ şebber ü hem şüpper

Teberrâ: “Teberrâ (uzaklaşma, uzak durma, çekilme) (Develioğlu 1997: 1047)”. “Ehl-i beyt’i sevmeyenlerden yüz çevirmek (Uludağ 1977: 532)”.

Teberrâyı tevellâyı bilen ‘uşşaka âşık olsun

Tarikatda budır ayin buna illâ vü lâ olmaz

Fasih 6707/22a

Tevellâ: “Tevellî (birini dost edinme) (Develioğlu 1997: 1101)”. “Ehl-i beyt’i sevenleri sevmek, dost edinmek (Uludağ 1977: 532)”.

Teberrâyı tevellâyı bilen ‘uşşaka âşık olsun

Tarikatda budır âyin buna illâ vü lâ olmaz

Fasih 6707/22a

A.MAHLASI BELLİ ŞİİRLER

1

Destur

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

6707/4b Söylesem derd-i derûnum bana her can aglar
Zârımı itse gûş bülbül-i handân aglar
Bag-ı hüsnünde olan hûri ile gılmân aglar
Vâkıf olan benim esrârıma her an aglar
Rûz u şeb derdin ile didelerim kan aglar

Oldu çün râh-ı dilde baht-ı siyâh sünûdum
Âkıbet cânıma kar itdi benim maksûdum
Kemligim yok idi bir şahsiye bilür mâ'bûdum
Kimse fehmi itmedi hayfa ki benim maksûdum
Rûz u şeb anınçün dide-i giryân aglar

6707/4a İşte ben gitdim eyâ terk idüb cân u teni
Eyledim Hakk'a havâle bana kemlik ideni
İntikâmım komaya Hazret-i Allah gani
Dag-ı sinemde göricek hun ile alevde beni
Rahm idüp hâlîme izhâr-ı gustân aglar

Vahdet-i gamda figân eyler iken der garîb
Sanki koydı başıma rûz-ı kıyâmette musîb
Nice takdı dest ile gerdâna rakîb
Gördi çün hâlîmi zârıma rahm itdi tabîb
Didi ey haste-i hicrân sana dermân aglar

Felegin çarhı aksine devr itdi heman
Cana kasd itdi o kim itmiş idim ihsân
Ben cürm itmiş idim gayrı sana agyâran
Fehm idüb sahib-i irfân aglar

ARİFÂ âh idegör geldi firâk eyyâmı

Aglamakdan kimse kalmadı

Şerbet-i cam-ı şehâdetden içüb gülfâmı

10

6707/4b-4a

---

¹⁰ Son dizede bulunan nakarat kısmı cönkte bulunmamaktadır.

2

ÂŞIK ÖMER

6769/13b Salınup seyrân yerine
 Seken dilber sen kiminsin
 Sabah zülfün mâh yüzüne
 Döken dilber sen kiminsin

Bakdım yüzüne kaşına
 Benzettim hüma kuşuna
 Beni hicrân ataşına
 Yakan dilber sen kiminsin

Seyre gidelim bostana
 Bülbül gider gülistâna
 Bize mestâne mestâne
 Bakan dilber sen kiminsin

ÂŞIK ÖMER der ki daha
 Varup divânına dura
 Ela sürme göz tanına
 Çeken dilber sen kiminsin

6769/13b

3

KASİDE

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

6707/27a Âşık-ı sâdık muhibb-i Mustafâ derler bize
Bende-i şâh-ı vilâyet Murtazâ derler bize

Sorsalar kim bizlere ey kavm siz kimlersiniz
Çâker-i şâh-ı şehid-i Kerbelâ derler bize

Merd-i meydân muhabbetde şöyle ikrâr ehliyiz
Derd ile gayret-keş-i âl-i abâ derler bize

Aşk ile tıglar çeküp münkire karşı durmuşuz
Ol sebebdan kavm-i safiyân-ı eşkiyâ derler bize

DERTLÎ'yem derdim benim yetimler derdidir
Çek elin bizden tabibâ-yı devâ derler bize

6707/27a

4

KASİDE

.---/.---/.---/.---

6707/22a

Bu mâtemde olan derdiyle hicrân-ı devâ olmaz
 Bu feryâd Hüseyin'de dahi 'uşşâk-ı nevâ olmaz

Hüseyin ile Hasan'dır ol Resûl'ün kurretü'l- 'aynı
 Sevenler âl-i evlâdı eşiginden cüdâ olmaz

Teberrâyı tevellâyı bilen 'uşşâka aşk olsun
 Tarîkatda budır ayin buna illâ vü lâ olmaz

Hüseyin-i Kerbelânın vakı'at-ı mâtem engizi
 Ziyân-ı hame-i savt-ı hurûf ile edâ olmaz

FASİHÂ'nın felek yâkut-ı dürr maniyle pür olsun
 O mihr-i âlemin bir katre kanına bahâ olmaz

6707/22a

5

KASİDE

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

6707/17a Şem’-i aşk-ı Hüseyin’ im alevîyim alevî
Ruh-ı adayı yakar ateş-i âhım alevi

Ebr olur âhım o leb teşne-i şehidi ancak
Yağdırır baran-ı la’net bervân-ı emevî

Kerbelâ’ya irişür saika-i âh-ı belâ
Hamdülillah ki dilim kuvvet-i Haydar ile kavi

Ne revâ-i rafizi tâbir vü muhibbü ela
Hem Yezid’i olana nispet sen seni

Eyledi FAZIL bülbül gibi zâr u efgân
Ol iki nev’i nüşügüfte gonce bag-ı nebevî

6707/17a

6

FITNAT

---./---./---./---

6707/8b

Güller kızarır şerm ile ol gonce gelince
Sünbül ham olur eşk ile kâkül bükülünce

Anka dahi olursa düşer pençe-i aşka
Sayd-ı dile şehbaz-ı nigâhı süzülünce

Bir kerre tokansa teline saz derdinin
Bin dürlü nüvâzişle düzelmez bozulunca

Her târ birer mâr olur genc-i hüsnde
Ruhsârına zülf-i siyâhın şâne bulunca

Can virmek ise kasdın eger aşk ile FITNAT
Hak-ı der-i dildârdan ayrılma ölünce

6707/8b

7

KASİDE

- . - - / - . - - / - . - - / - . - -

6707/28a   Hakk'ı temiz bulmak dilersen sen de Sadeddin'e gel
 Âdeme var kalma yoldan sen de Sadeddin'e gel

Muktedâya ol mülâzım aklına uyma sakın
 Bir gün evvel vara gör sen de Sadeddin'e gel

Bu yolın aslını sana ceddindir seyr itdiren
 Nefsini bildirmek için sen de Sadeddin'e gel

Ehl-i hikmet aslı fırsatda aradılar sırrını
 Sen de o sırrı dilersen Pir Sadeddin'e gel

İlmi esrârı kişi nefsin anlamaktır GALİBÂ
 Anladınsa sen anı Şeyh Sadeddin'e gel

6707/28a

8

BAHARİYYAT

. --- / . --- / . --- / . ---

6722/8b

Bahar oldu gül açıldı ki oldu her taraf zîbâ

Açıldı anber-i sara açıldı lale-i hamrâ

Muattar kıl bezm ü verd-i gül bûyından

Ki canlar tazeler her dem ki eyler mürdeler ihyâ

Dahi nergisleri şehlâlîdir mestanedir ancak

Nedendir kim menekşe eylemiştir kaddini düta

Dahi hem zanbak u süsen karanfil sünbül-i hoş bû

Saçıldı âleme rahmet misâl-i cennetü'l-mevâ

Bu âlem hoş bahar oldu açıldı lalezâr oldu

Kızıl gül şehsuvar oldu açıldı soldı vü hayfâ

6722/9a

Gel ey sakî bahar eyyâmıdır vir bade-i gül renk

Açılsun hane-i dil teng içülsün bade-i sahbâ

Bu mevsimdeki hoşdur çenk ü nay def ü tanburı

Çalınsun erganun ile ki virsün dillere asfâ

Gehi mest oluruz câna bu sahra-yı muhabbete

Gehi divane meşrebtæg bizüz âlemlere rüsvâ

Gehi baş egmenüz çarha ki olduk âleme sultan

Gehi hak dedi gehi şahan gehi edna gehi âlâ

Gehi Mecnun gehi Leyla gehi Ferhad-ı Şirinüz
Gehi kaf-ı kanaatte gezer bu murg-ı dil anka

Bu dünya kimseye kalmaz bu fani dünyadır fani
Safâ vü pür huzur ile geçür gül ömrü ki cana

Tonanmış serbeser âlem bugün âlem temaşadır
Gözin aç gafletten uyan uykudan ey danâ

Bahar eyyâmıdır hoşdur bu mevsimde
Dahi şebbu-yı reyhânı getir bezme hemen arâ

Behişt-i hur u gılmanın senin olsun behey zahid
Ki âşık neylesün huri düşürdür başına sevdâ

Bu gülşen âleminde bir gül-i hamradadır meylim
Anun çün ki kararım ben kıluram ah u vaveylâ

Beni divane itmişdir mukavveş kaşları takî
Cemal ü pürkemâl olmuş begayet gözleri sevdâ

Nikâbı ref idüp yüzden göründi ol meh-i talat
Cihana gulgule düşdi göründi ol kadd-i ranâ

6722/9b

Benim yârim gibi yâ Rab dahi var mı bu âlemde
Yüzi cennet özi huri peripeyker meleksimâ

HALİLÎ gel bahar ile heman medh eyle ol yâri
Dilünden düşmesün bir an ki sensin bülbül-i şeydâ

6722/8b-9a-9b

9

MUHAMMES

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

6722/5b Ey bana rahm eylenüz bari Hüdâ'nın aşkına
 Ahmed ü Mahmud Muhammed Mustafâ'nın aşkına
 Hem dahi şir-i hüda ol Murtazâ'nın aşkına
 Ehl-i beyt-i Mustafâ'nın âl-i âbâ'nın aşkına
 İsterim derdin viren Allah dermânın vire

6722/6a Ey tabîbim hastayım darü'ş-şifânın hurmeti
 Yılda iki 'ıyd olur bir merhabanın hurmeti
 Ab u kevser hurmeti Merve Sefâ'nın hurmeti
 Hem Hasan şahım Hüseyin-i Kerbelâ'nın hurmeti
 Dilerim derdin viren Allah dermânın vire

Ol efendim sevdiğim ol kaddi hûş bâlâ için
 Cennet ü hur ü kusur ol cennet-i âlâ için
 Hûce-i kanber Ali ol Hazreti Mevlâ için
 Abidin Bâkır şahı ol âlleme'l-esmâ için
 Dilerim derdin viren Allah dermânın vire

Umarım hâsıl ola şâh-ı dermânım benim
 Kalmaya yevmü'l-kıyâma ah u efgânım benim
 Cafer-i Sâdık şahı devletlü sultânım benim
 Musa-yı Kazım Rıza ey derde lokmânım benim
 Umarım derdin viren Allah dermânın vire

Ey Takî nasrun minallâh ve'y Nakî fethun karîb
Ey İmâm-ı Askerî ey şah-ı sultân-ı habîb
Ey İmâm-ı Mehdî hem bu derdime sensin tabîb
Dost bana rahm eyleyüp dimiş HALİLÎ garîb
İsterüz derdin viren Allah dermânın vire

6722/5b-6a

10

GAZEL

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

6722/8b

Hak Teâlâ keşf kıldı sure-i rahmân bize

Bu sebebdendir mani âyet-i furkân bize

Hak Teâlâ bahş kıldı Âdeme her nesneyi

Talibâ devlet degilmi din ile imân bize

Yâ İlâhi sakla sen müminleri iblisden

Ne virüpdür alabilmez lânet-i şeytan bize

Yâ İlâhi Ahmed ü Mahmud Muhammed hurmeti

Kendü lutfunla inâyet idesin dermân bize

Cümleden hep müsiyyetdir işimiz bari Hüdâ

Biz Gedayuz padişahım sen olu sultan bize

Hurmeti Ali Muhammed yüzi suyu hurmeti

Münker vü Nekirin sualin eylegil âsan bize

Ey HALİLÎ gam yeme âlâ taknetü emrinde ol

Bula kim imdad ide ol rahmeti yezdan bize

6722/8b

11

HALİLÎ

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

6722/3b

İçmişüz sâkî elinden sûfiyâ bir ter kadeh
Böyle mest etdi bizi kim eyledi ebter-kadeh

Hem çegane cenk ile hem definin tanbur ile
Ba-husus bezm içre sâkî ola dilber-i kadeh

Gurbet elde sofiya'ül-nisâ nebi yoldaşmış
Kendü kendin keşf idüb her daima söyler kadeh

Ehlini bilürde söyler herkese söylemez
Cahil ü nadan ilinde şöyle bil ditrer kadeh

6707/4a

Hem sühân-ı fehm idici nazın tabiatdır veli
Arif-i rindandır her haleti anlar kadeh

Genc ü gamda bi-kesr ü avâre düşmüş hastedir
Daima her köşe-i meyhanede inler kadeh

Sofiyâ meyhaneye gel gel kadem basın bir nefes
İç bu meyden anla gör kim adama neyler kadeh

Meclis içre devr idüp hariciye gezdir badeni
Tiz beri sun sâkîyâ çok kimse var bekler kadeh

Hemneşin ve yâr-ı sâdık hem musâhibdir veli
Gurbet elde bu HALİLÎ bende-i anlar kadeh

12

MEDH-İ DÜVAZDEH

...-/...-/...-

6722/2b Gelün yâd idelüm hayr ile enâmı

Anunladır din-i islâmın tamamı

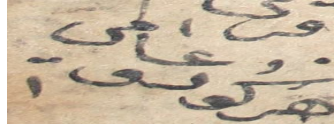
Anun ensabları evladlarıdır

Resûl'ün yerine kaim makâmı

Ali'dir hem Hasan şahım Hüseyin

Ki anlar virici her demde cânı

Dahi Zeynel Abidin Bâkırı hem

Ne bilsün bunları her

Ki Cafer âlemü'l-esmâda mâhır

Heva burc bilmez ol Musa el-Rızamı

6722/3a Takî'dendir Nakî'dendir kerâmet

Hakkın bunlardadır binbir kelâmı

İmamım Askerî şah-ı Horasan

Ki olsun kendüye tengri selâmı

İmamım Mehdî sahib levâdır

Müşerref idiserdi has-ı 'âmı

HALILÍ var íse dilinde kuvvet
Heman medh eyle Oniki Ímamı

6722/2b-3a

13

MEDH

- . - - / - . - - / - . - - / - . - -

6722/2a Ey habibim sevdiğim devletlü sultânım Ali
Ey beyim mirim efendim sabah-ı devrânım Ali

Zehr-i nûş itdi Hasan oldu şehinşah .....¹¹
Hem Hüseyin Kerbelâdır dinim imanım Ali

Şah Zeynel Abidin yolunda kurban olayım
Hem Muhammed Bâkır'a olsun fedâ canım Ali

Evvel ü ahir Ali'dir zahir ü batın Ali
Cafer ü Sadık ile Kazım oldu burhanım Ali

6722/2b Hem Ali Musa el-Rıza'dır şeh Takî bâ Nakî
Muttâkiler serveri hem yolum erkânım Ali

Askerî zikrim dürür hem Mehdî fikrimdir benim
Tevhîdim savmım salâtım hem dua hatim Ali

İncilim Tevrat Zebur'um suhuf-ı furkânım benim
Âyet-i rahmân kelâm-ı nutk-ı Kuran'ım Ali

Hem esed hem galib oldun mazhar-ı envâr-ı zât
Leyletü'l-miracda kim didi aslanım Ali

¹¹ Cönkte mısranın sonu kesik olduğundan devamı bulunmamaktadır.

Bu HALİLÎ kapunuzda bir gulamım kemterim
Kullugın layık görün ey şah-ı merdânım Ali

6722/2a-2b

14

HALİLÎ

...-/...-/...-/-

6722/11b Geldi eyyâm-ı bahar seyr-i gülistândır şem'

Giceler subhadeyin bülbül-i nâlandır şem'

Gâh sünbül gibi açılmadadır güller veş

Kamı mey içmededir nergis-i meslandır şem'

Boyu mevzun beli ince deheni zerre imiş

Ber-i arşa irüşür serv-i hıramandır şem'

Şevkiyle niceye dil ehlini mesrûr eyler

Meclis içre sanma can ile canândır şem'

Du-cihan mülkine ol zinet vü ziver bura

Cümle âlimlere hem bil mah-ı tabandır şem'

Yahılur şem'i çırağ piri tarikatda begim

.....¹² el üzre dutar cümleye sultandır şem'

O da hem âşık imiş bir gül-i ruhsâra şeha

Anun çün yahılur sine-i sûzandır şem'

Kâh gülmekde kâh ağlamakda her daim

İnler vü zaru kalur dide-i giryândır şem'

---

¹² Mısranın ilk kelimesi cöngün sayfası zarar gördüğünden okunamamıştır.

Bir güzeller şahına ol dahi du-çar olmuş
Hakipâyın gözedir âşık-ı yezdandır şem'

Şem'i yâd eyledin amma kanı pervaneleri
Göre pervane dahi hüsnüne hayrandır şem'

Per-i balin o dahi yandırur ateşlerün
Başun dönmededür hem sana kurbandır şem'

Bir ocag oğlu ocag aslı neseb ehli edeb
Bir hayâ ismi vü hem bir şeh-i hubandır şem'

6722/12a Ey HALİLÎ sana aslın diyeyim bu haberin
Gafil olma bil anı kim şeh-i merdândır şem'

6722/11b-12a

15

MUHAMMES

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

6722/15a Hiç kişiler olmaz kim dinde dildârı yok
 Bu cihanın gülşeninde var mıdır gülhârı yok
 Binde bir bülbül bulunmaz şimdi ah u zarı yok
 Bir devâsız derdimendim derdimin tımarı yok
 Bu gönül ol şahı ister andan artuk kârı yok

Ne yarar ol dil ki hiçbir yerde imkân eylemez
 Kankı bî-dermâna ol şah yoksa dermân eylemez
 İşimizi andan özge kimse âsân eylemez
 Çok kişi var kim cihanda hayr u ihsân eylemez
 Bir kurı agaca benzer kim anun hiç barı yok

6722/15b Sofiyâ dinle yine bülbül dilim efgânını
 Muntazırdır ruz-ı şeb görmek diler sultanını
 Hem tavaf itmek diler dergâh-ı âli şanını
 Neyleyim zahid satarsa lü-i lü-i mercanını
 Bir kurı dükkânın açmış kim anun pazarı yok

Sofiyâ sanma bu gönlüm yar için zar eylemez
 Yâra hizmet itmek dilber-i nefis ‘ar eylemez
 Münkiri gör kim o şahı kendüye yar eylemez
 Söylesem tutmaz dahi hiç söz ana kar eylemez
 Neyleyim ol naşı kim namusı yok ‘arı yok

Sofiyâ bülbül dilim daim o gül dalındadır
Bagda gül çok olur hikmet anun elindedir
Zahidâ sanma bu gönlüm dünyanın malundadır
Bu HALİLÎ bendedir kendi öz halindedir
Bir esir-i bi-nevâdır kimseye azarı yok

6722/15a-15b

16

HALİLÎ

.---/.---/.---

6722/7b Şükür elhamdülillah câna geldim

Bu fâni dünyâyâ mestâne geldim

Ki bildim İncil ü Tevrat Zebur'ı

Okudum mushaf-ı furkâna geldim

Senün şanundadır Tâha vü Yasin

Sataşdım sûre-i rahmâna geldim

İlâhi derdimin dermânı sensin

Anun çün münâfıkdır imâna geldim

Kapunda sailem haram hakirem

Halim arz itmege sultana geldim

HALİLÎ cümleinin ayagı tozı

Tarikat ehliyem erkâna geldim

6722/7b

17

HALİLÎ

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

6722/10b

Bir şekerleb nâzenin bir turfe yârim var benim

Kavs-ı müşkil-i hatem zülf-i tatarım var benim

Hüsn-i ziyâsın gürüp başımda aklum kalmadı

Ne hû sabır vü takatim var ne kararım var benim

Düşmüşüm aşk odına yanmaktayım her rûz-ı şeb

Sineme düştü hararet dilde nârım var benim

Bir vefâlu dilberin meddahuyum ben yoksa kim

Hem olur olmaz ile ba-lillâh ne karım var benim

Evliyâ burcunda serhad beklerüz ey namıdar

İsmine Bagdad dirlere yârim var benim

Geldi eyyâm baharım ey içmeyen Âdem degil

Agrur sofîyâ ba-lillâh humarum var benim

Ey HALİLÎ var ise her aşkın maşukası

Bir şeker leb nâzenin bir turfe yârim var benim

6722/10b

18

HALİLÎ

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

6722/10b

Âyet-i hüsnün şehâ billâh kitabımdır benim

Lailâhe illâhu hazır cevabımdır benim

Hem Muhammed'dir Resûl-i sadr-ı bedr-i mürselin

Hem sırâtımdır mizânımdır hesâbımdır benim

Her ne kim dünyada kılsam sûfiyâ hayr ü şîr

Hem delilimdir işimdir hem sevâbımdır benim

Hem hayatımdır memâtımdır bu can-ı rahatım

Hem sualımdır cevabımdır azabımdır benim

Hem namazımdır niyazımdır savmımdır benim

Hem vazudır hem saladır pâk-i abımdır benim

6722/11a

Başımın tacı bu gönlüm tahtının sultanıdır

Hem mübinim kâmiyâb-ı Ali hababımdır benim

İncil'im Tevrat Zebur'um suhuf-ı İbrahim'dürür

Âyetim Furkân mecidim hem hitâbımdır benim

Nihâl-i remmânım zebibim taze innabımdürür

Hem nebatım sekkerem muciz-i ritabımdır benim

Hem enis-i rah-ı refkim dinim imanım benim

Ey HALİLÎ öliceğ ah-ı cevabımdır benim

6722/10b-11a

19

GAZEL-İ FUZULÎ TAHMÎS-İ HALİLÎ

...- / ...- / ...- / ...-

6722/13a Sana düşdi bu gönül ey yüzi gülden hasenim
Devletünden dahi ben dide sagım esenim
Hasretünden dökülür gözdeki dürr-i adenim
Penbe-i merhem dag içre nihândır bizim
Diri oldukça libâsım budur ölsem kefenim

Bir tarikle yola girmemek olmaz ey dil
Sıra sırdaş oluben irmemek olmaz ey dil
Hakk'a na-hak diyüben görmemek olmaz ey dil
Canı canân dilemiş virmemek olmaz ey dil
Ne tuzag eyleyelüm ol ne senündür ne benim

Dünya sıgımaz olupdur bu gönül aşkından
Âmı fehm eylemedi giçdi anun zevkinden
Kafdan kafa geçer hükmi anun şirkinden
Taşdılar ahım okı şehidlik şevkinden
Nola zenburı benzese beytü'l- hazenim

6722/13b Bu cihan içre bizim çekdigimiz ziletür
Ya niçün can çekelüm ahîrimiz izletür
Ey mualic bilemezsın buda bir illetür
Tavk-ı zincir canun daire-i devletür
Ne ravadır beni andan çıkara zaif tenim

Bana talim idünüz kim nice men şaha ireyim
 Arz-ı halim işide bilki kul ide diriyim
 Ne nihân eyleyeyim çünkü ıyan oldu serim
 Aşk serkeştesiyim seyl-i sirişk içre pirim
 Bir hababım ki havadan toludur pirehenim

Gayrı yar anlamazım dide-i yârim sensin
 Terk-i dünya kılayım küllice varım sensin
 Sâkî çehre gel çeşm-i humarım sensin
 Bülbül-i gamzedeyem bag-ı baharım sensin
 Dehen vü kadd-i ruh gonçe-i serv-i semendim

Ey HALİLÎ seher-i samime geldi zârın
 Ne acaib çağ imiş fikr vü melal efkârın
 Cana kâr eyledi amma sitemin bed-kârın
 İde men terk Fuzulî ser-i kuym yârın
 Vatanımdır vatanımdır vatanımdır vatanım

6722/13a-13b

20

HALİLÎ

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

6722/9b

Gezerim bi ser ü pâ avâre bilmen neyleyim
Hak-ı pâ-y-ı izzete biz vara bilmen neyleyim

Ol yüzi gül gül açılmış lale-i hamrayı gör
Andelib oldum şeha gülzâra bilmen neyleyim

Gördüm ol çeşm-i siyahı eyledim canım fedâ
Hem dahi başım feda ol yâre bilmen neyleyim

Bir harami gözlüdür fettan âlem özüdür
Kan içer merdümleri hunhara bilmen neyleyim

Zülfini kılmış kemend âşıkların said itmege
Dare düşdi murg-ı dil kurtara bilmen neyleyim

Ki yeminim ki şemalim ki imamudur benim
Bir nefes eksük degül ayyare bilmen neyleyim

Ah u derdi firkatı hasretle zâr eyler beni
Ayagina yüz sürüp yalvara bilmen neyleyim

Başımı top eyleyim şimşir tigi darbına
Sahib-i düdül süvar kerrara bilmen neyleyim

6722/10a

İtmişim kal u belîden ah u peymânı dürüst
Kılmışım ikrar ben ikrara bilmen neyleyim

Hem Resûl hem Ali'ye uymuşuz ihlâs ile
Ol imam heştomin ü çare bilmen neyleyim

Kimki sevmez âl-i evladı âlini ey şehâ
Ol Yezid'i kâfir-i küffara bilmen neyleyim

Şepper ü şüpper has sevmeyen meluna uş
Okurum men laneti sad bade bilmen neyleyim

Ol İmam Abidin çeşm-i çeragımdır benim
Hem İmam Bâkır'ı şehvare bilmen neyleyim

Hem dahi Cafer'le Sadık Takî yârımdır benim
Derdi ile sinemi ol yâre bilmen neyleyim

Hem dahi Musa ü Kazım pişva-yı ehl-i din
Hem İmam Musa'ür- Rıza dildare bilmen neyleyim

Hem Takî ü bâ Nakî gönlüm evinin mihmândır
Esipinde kılsalar bin pare bilmen neyleyim

Askerî'dür başımın tacı ve egnim hil'atı
Mehdî-i sahib zaman serdara bilmen neyleyim

Ey HALİLÎ sen bugün medh-der agaz eyledin
Medh-i şahı itmege başarabilmen neyleyim

21

TEVHİDNÂME

6722/6b

İlahi Mustafa'nın hakkı için
Aliyü'l- Murtaza'nın hakkı için

Hasan'dır hüsn u halk u ma'deni cūd
Hüseyn-i Kerbelâ'nın hakkı için

İlâhi hurmet-i evlad-ı haydar
Dahi Zeyne'l-abâ'nın hakkı için

İmam-ı Bâkır hem Caferi'nin
Dahi Kazım Musa'nın hakkı için

Muhammedü'l Takî Ali Nakî'nin
Hasan Askerî likânın hakkı için

Ki hem ol mehdi-i sahib zamanın
Dahi hamd u livânın hakkı için

Ki canlar rahatı dillerde mezkûr
Ali Musa'ür-rahmânın hakkı için

HALİLÎ bendene yâ Rab ata kıl
Muhammed Mustafa'nın hakkı için

6722/6b

22

MUHAMMES HALİLÎ-İ BAGDAD

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

6722/14b Ya Resûlallâh cemalin ıyd-ı ezhâdır bugün
 Hüsnünün bağı naiminde temaşâdır bugün
 Ruhların huld u berin cennet-i âlâdır bugün
 Hem sekiz cennet dahi vechünle mevâdir bugün
 Günde canım lütfun ile şahım ihyâdır bugün

Ya Resûlallâh senin her barmagın bir mahdır
 Yusuf'a kalsın nazar ol Mısır ilinde şahdır
 İsminiz Mahmud Ahmed hem Resûlallâhdır
 Gerçi gökdedir veli ol İsa ruhullâhdır
 Ya Resûlallâh senin nutkın mesihâdır bugün

Gül cemalinden müzeyyen oldu cennetü'l-naim
 Kim seni hak bilmedi pes meskeni nâr-ı cahim
 Efdal vü ekmele seni halk eylemişdir ol kadim
 Şol mübarek alnuna çün yazdı rahman vü rahim
 Şekli bismillâha benzer nakta-i bâ bugün

6722/15a Ol Resûlallâh'dır kim çıkdı mirâc eyledi
 Huri ayn-ı cümleden vechine muhtâc eyledi
 Hak anun âşkı çündür bir bölük tâc eyledi
 Ümmetinin yoluna öz nefsinin âc eyledi
 Anun çün oldu Ahmed şah-ı yektadır bugün

İns ü cinnü vahş vü tayr emrindedir hep serbeser
Hak Teâlâ ana Cebril ile gönderdi haber
Cümle dilde nakş Ahmed mûteber meteber
Ya Resûllallâh HALİLÎ bendene kıl bir nazar
Hâke ger kılsın nazar iksir-i kimyadır bugün

6722/14b-15a

23

BAHARİYYAT

- . - - / - . - - / - . - -

6722/15b Çünki irdi âleme evvel bahar
Âlemi kıldı mezeyyen lalezâr

Bitdi hem gül yasemin şebbu ile
Hem menefşe dag-ı anber bu ile

Açılup vird-i şakayık nesterin
Bağlar oldu yine huld u berin

Açılup sünbül karanfil gül dahi
Ah idüp efgan ider bülbül dahi

6722/16a Hem kızıl gül açılup alınur
Daima ol hüsnüne gurralanur

Hem gül ü susam dahi zanbaklanur
Hem gül-i kadah dahi revnaklanur

Hem gül-i hatemi dahi manend kef
Raksa girüp oldu hem destine def

Hem dahi zerrin kadeh peymandır
Nergis gör kim aceb mestandır

Anber-i sara dahi bir verd imiş
Aferin olsun ana kim merd imiş

Erguvan ile dahi hem gül sefid
Daima olsun gülistanda mezîd

Hem kadife hemde bezer nakuşlar
Daima kimindedir serpuşlar

Gör çemen toldı yine reyhanla
Salmurlar şol gelir handanla

Her yana akmakdadır ırmaglar
Gör ne hoş tezyin olupdur baglar

Tuti vü kameri kalur efganlar
Akıdırlar gözlerinden kanlar

Ta irince vasl-ı gül yapragında
Andelibin merhem eyler dagına

Neylesün avare düşmüş andelib
Aşk-ı gülden zâra düşmüş andelib

Ah u efgan eyler ol gülnâr için
Nuha ider daim gülzâr için

Neylesünler bülbül-i avâreler
Gülistâna düşdiler biçareler

Aglaşurlar daima mahzunlar
Hasret u firkatdedir magbunlar

6722/16b

Akıldrlar gözlerinden yaşlar
Kim figân itdükçe inler taşlar

Çünkü bilmez kadrini gül bülbülün
Ya niçün çeksin cefasın ol gülün

Gerçi güller бага zinetler virür
Neyleyim bülbüle zahmetler virür

Gerçi güldür revnak-ı bağın ayar
Hoşça mevsimde gelür eyler bahar

Zeyn olur etrafı bağın gül ile
Vasf hem kabil degildir dile

Tuş safalar eyler anda ehl-i dil
.....¹³ nedir bu temâşa anı bil

Anun çündür ki hoş demler ola
Bizim ol kim cam u hem cemler ola

Cemi ulalar ehl-i diller bir yere
Kimsenin akli irişmez bu sıra

Taze mahbûb ile gül-i erguvan
Zevk iderler daima pir vü civan

Böyle mevsümler hoş gelür mahbûb ile
Talib olan buluşur matlûb ile

---

¹³ Mısranın ilk kelimesi cönkün sayfası hasar gördüğünden okunamamıştır.

Ara yerde saki toldursun kadeh
Ta kim ola cümle ehl-i dil ferah

Hem çalınsun def tanbur ile saz
Salınuben gelse bezme serv-i naz

Raksa girse eylese naz vü îtâb
Meyden içse itmese bizden hicâb

Hatırın alsa illâ âşıkların
Aşkına canlar viren sadıkların

Vasf-ı yarı gülbahar itdin yine
Hem ad vü bagrım nar itdük yine

Ey HALİLÎ bülbül-i şeydâ bizüz
Cümleden imlâ vü hem inşâ bizüz

24

HALİLÎ

.---/.---/.---/.---

6722/1b

Cemâlün yâ Resûlallah münevverdir mihr-i enver
Yüzün pür nur-ı mazhardır görünür âleme ezher

Didün kim lahmeke lahmi ve demmidem ibn-i emmi
Kim oldır rûz-ı mahşerde bize ol sâkî-i kevser

Didin ilmin menem şehri kim oldır kapısı daim
Ali İbn-i Ebu Talib emirü'l-müminin hayr ider

6707/2a

Anun evladıdır âlim dahi hem kurretü'l aynun
Hasan'dır hem Hüseyin-i Kerbelâ şepir ü hem şupper

İmam Zeynel Abâ Bâkır ki Cafer Musa ve Kazım
Bu bahrın dürri yektası Rıza'dır maden-i gevher

Takî'dir hem Nakî kıblem namazım niyetim daim
İmamımdır rükumdur secudumdur Hasan Asker

İmamım Mehdî sahib zamanın devri yakındır
Kudar adliye mizânın hem oldurur İskender

Kerim-i lutf u nihayetle görün adli dadını
Kapunuz pasibânıdır HALİLÎ bende-i kemter

6722/1b-2a

25

HALİLÎ

6722/7a

Benim yârim dahi ol yara benzer
Cemâli gülşen-i gülzâra benzer

Anun lutf-ı hakkın lutfi gibidir
Kemal-i Ahmed-i Muhtar'a benzer

Ben anun kuluyum Hakk'dır ne kimdir
Ana kul olmayan küffara benzer

Uyalum âline evladına hem
İmam heştomin vü çare benzer

Dahi ashabları kim tabiindür
Olar ensârıdır ahbara benzer

Benüm şahım dilâverim Ali'dir
Ali hem Haydar-ı Kerrar'a benzer

Elestin camını nûş eyleyenler
Eylemez ta ebed hummâra benzer

Resul'e uymadı div vü şeyatin
Hakk'ı bir bilmez inkâra benzer

6722/7b

Resûl'ün nurudur nuri mutahhar
Ne envâre ne nur-ı nâra benzer

Ne devlettedir ana ümmet olavüz

Ana ümmet olan dindara benzer

Sekahüm rabbihim şerbetlerinden

Tahuren sözleri enhâra benzer

HALİLÎ sözlerin dürr-i mükerrer

Süzilmiş lülü-i şehvâra benzer

6722/7a-7b

26

HALİLÎ

.---/.---/.---/.---

6722/20a Teâlallâh zihî hikmet ki bir sultanımız vardır
Yolunda sadıkuz cana feda bir canımız vardır

Odur hem bir dürr-i yektâ bulunmaz ana bir hemta
Necef bahrinde yüz şaha bizim pürkânımız vardır

Begi paşası ger var ise halkın nidelüm ey dil
Bizi var eyleyen yokdan gani bî-canımız vardır

Bize pend eyleme fâkı yer çok başın agırtma
Biz ol manayı fehm eyitdik şükür izanımız vardır

6722/20b Yol erkândan bilür bilmez deyü çokluk itâb itme
Kadim eyyâmdan bırak bizim erkânımız vardır

HALİLÎ şahımın ömri firavan vü füzun olsun
Bugün men kuluna gelsün dimiş ihsânımız vardır

6722/20b

27

GAZEL

- . - - / . - . - / - -

6722/21a

Dilberin gül cemali ahmerdir

Dahi hub-ı semerdir

Çakdı görindi ol kamer-i tal'at

Mazharı pak-i nur-ı enverdir

Sanki kavs-i kadehdürür güya

İki ebrusı hoş müdevverdir

Vechi hattındaki o

Kendü Âli o hal-i kanberdir

Buyı bir tenha-i sidre imiş

Sanma arar ki ya sanu birdir

Âlemi tutdı zülfünün kohısı

Müşk yahu anber anberdir

Kim içirmiş gözüne ey sakî

Bu ne gayet ki sekr-i ebterdir

İçen anun leb-i zülâlınden

Allah Allah dir ne sekerdir

Kulı çokdur o şahın amma kim
Cümlesinden HALİLÎ kemterdir

6722/21a

28

GAZEL

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

6722/3a

Hamdullah dostlarınız cana geldik çok şükür
Canı başı terk idüp canâna geldik çok şükür

Vechidir innâ fetahnâ sûre-i tâha ile
Çünkü bildin harfini Kuran'a geldin çok şükür

İçmişüz kalu beladan bölük divaneyüz
Tâ ebed mestâne yüz mestâne geldük çok şükür

Padişahın kullarına lutf u ihsân-ı mezîd
Bizde ednâ bendeyüz bil sana geldik çok şükür

Hasbihali paye-i devlete hak deriz
Halimiz arz itmeke sultana geldik çok şükür

6707/3b

Biz bu bahrın kanyuz cûş eylerüz deryâ gibi
Katre isek zahir ummâna geldik çok şükür

Çün bu meydanı muhabbetde biziz sahib-i Kuran
Hem Ali meydanına merdane geldik çok şükür

Biz kimine bendeyüz şahım Ali'dir şehsuvar
Âl-i evladı gelen divâna geldik çok şükür

Ey HALİLÎ şahımın ıyd-ı mübarekdir yüzi
Hacılar bayramıdır kurbana geldik çok şükür

6722/3a-3b

29

HALİLÎ

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

6722/8a Ey gönül şad ol bugün kim çeşm-i mestânım gelür

Can u dil eglencesi mahbûb-ı devrânım gelür

Mah-ı cemâli şule virmiş âleme nur-ı ziyâ

Pertev-i hurşid enver mah-ı tabânım gelür

Lutf-ı ihsân-ı keremdir bir musâhib yadur

Bin mürüvvet sahib-i devletlü sultanım gelür

Şaha nisbetdir gönül düşdüm men anun çahına

Mısır ilinde şah olan şol pir-i kenânım gelür

Hem şeriatdır hakikatdedir tarikat marifet

Hem tarîkim hem refikim yolum erkânım gelür

Zülfini tökmüş sabâ çin çin-i hata hattına

Ol sebeddendir ki ol zülf-i perişânım gelür

6722/8b Canı başı ey HALİLÎ yolına eyle neşâd

Ol gözüm nuru habibüm şah-ı medânım gelür

6722/8a-8b

30

GAZEL

- . - - / - . - - / - . - - / - . - -

6722/19a Gel beni öldürme cana ister isen bari as
Hem kemend it boynuma şol turre-i turrâdı as

İkide bir tolaşup zülf-i .....
Halka halka tolaş zülfündeki.....¹⁴

Dirimiş kim ey şeha ben sana kulum müstâkım
Hiç aman virme heman olsun rakîb murad as

Uğrun uğrun habda ister ki ala buseni
Kes elin ayagın ol ruy-ı sihe agyârı as

Tut sözüm dinle nasihat pendegûş it
Del kulagın ey HALİLÎ bu dür-i şehvârı as

6722/19a

¹⁴ Her iki mısranın sonu cönkteki sayfa hasar gördüğünden okunamamıştır.

31

HALİLÎ

.---/.---/.---/.---

6722/4a Yine fasl-ı bahar oldu kuruldu her yana meclis
Virür dil ehli uşşâka zevk u safâ meclis

Bahar eyyâmıdır sâkî ayagı salma elünden
Ki gam def'i için cana gerekdir daima meclis

Ki devr it bade bir dem dolandır sakiyâ meclis
Tolandır taraf etrafını havzın pür-kemâl ile

Müşrif itmek için ger-i kadem rencide eylersin
Bizim ne haddimizdendir ezikdir ey şaha meclis

Açılsun vird-i hümerâlar açılsun badeler her dem
Getür ol mah-ı tabanı ki olsun yer ziyâ meclis

6722/4b Gel ey zâhid beni men eyleme meyden bihakkullâh
Gelüp bir bezme seyr itsenki görsen sofîyâ meclis

Nice dil ehli arifler kurup meclisler daim
Ki 'ıyş u 'işret itmek çün korurlar câbecâ meclis

HALİLÎ sen irag olma hemişe ehl-i dillerden
Îlâhi olmasun eksük ki hiç subh-ı mesâ meclis

6722/4a-4b

32

HALİLÎ

...- / ...- / ...- / ...-

6722/18a Sûfiyâ lazım imiş Âdeme dünyada biliş
Dünyede lazım imiş hem dahi ukbâda biliş

Lal-i şirin lebinin olduğu çün eseri
O sebebdendir o kim oldu o Ferhad'a biliş

Nice ol Leyl-i Mecnun dahi divan garib
Oldı mürgân ile hem ol kuh-ı sahrâda biliş

Ey dilâ zerk-i riyâ ile sakın olma biliş
Çünkü sûz anlamaz olma zühhâda biliş

Ey HALİLÎ sakın ol yâdlar ile olma biliş
Ömrini zâyi eyler her kim olur ya da biliş

6722/18a

33

GAZEL

.---/.---/.---/.---

6722/17a Bahar oldu yine âlem müzeyyen hoş çemenlenmiş

Bitüp şol kırmızı güller gülistân yâ semizlenmiş

Tonandı her şukufe giyd-i hil'at-ı laciverdiden

Bezenmiş cümle sahralar ne hoşça narvelenmiş

Açılmış sünbül vü nergis karanfil lale anber bû

Misal-i cennete dönmüş cihan dağı adenlenmiş

Açılmış gül sefid vird-i kaddah ile zanbaklar

Kohup ol müşk-i rûmiler diyâr-ı çin hotenlenmiş

Şakayıklar şaka itmekdedir nesrin vü bezer nükûş

Dahi şebbo ile reyhan açılmış hoş güzellenmiş

Kadife kıpkızıl kan ile müstagrak olup güya

Gelür şah-ı Hüseyin'ler gibi şaha hasenlenmiş

Takınmış hançerin susan gelür reftar ile her dem

Menefşe boynunu egmiş firakından hüzünlenmiş

Açılmış her şukufe gör giyüpdür hil'at-ı fahir

HALİLÎ bülbül-i şeydâ kızıl gül erguvanlanmış

6722/17a

34

HALİLÎ

..- -/ ..- -/ ..- -/ .- -

6722/17a

Yine eyyâm-ı bahar âlemi gülzâr itmiş
Açılup kırmızı gül bülbül-i gülzâr itmiş

Laleler sinesine çekdi elifler şaha
Hasret ile cigerin yanduruben nâr itmiş

Yine sünbül tagıdup zülfini sayyadlar veş
Nice dil ehlini bir muy ile berdâz itmiş

Derdimend oldı menefşe işidüp bu haberi
Kendüni firkat ile bi kes vü bimâr itmiş

Dahi zerrin kadeh vü mest-i müdâm girmededür
Yasemin sâkî olup cümleyi bidâr itmiş

6722/17b

Başın almış çekilüp bir yana gitmiş sûsen
Baş açuk yalın ayak azimle kühsar itmiş

Geh solar geh açılur anber-i bûlar dahi
Dahi hem anberi solar özini izhâr itmiş

Dahi zanbakla karanfil gül-i nesrin virdi
Yüklenüp mihnet vü derd kendüne bir bâr itmiş

Böyledir devir zaman böyle imiş âhir-i kâr
Tolanup çarh-ı felek devrine devvâr itmiş

Nice haller ile eyledi dil ehlini mât
Sun-i sâni' işidir bunları girdâr itmiş

Kanı ol şah-ı Resûl kanıya peygamberimiz
Hak anun namını hem Ahmed Muhtar itmiş

Kanı ol şah-ı esed esed katili anter kanı
Dimiş arslanım ana Hakk anı kerrâr itmiş

Keremullah didi vechinde rahmân vü rahîm
Buldı ol rahı hakkı kim ana ikrâr itmiş

Yanar ol ateş-i duzaha ha'ric mel'un
Kim anı bilmeyüben kasd ile inkâr itmiş

Hem Hasan şah u Hüseyin fazl u kerem ehl-i edeb
Hemde Peygamberimiz bunları dildar itmiş

Abid vü Bâkır vü Cafer dahi Sadık iledür
Musa Kazım'ları zâyi dahi hünkâr itmiş

Dahi ol şah-ı Takî şah-ı Nakî Askerî'ler
Mehdî'dir devr-i zaman Hakk anı serdar itmiş

Buna maden buna gevher buna cevherdir kim
Hak nazar itdüğü gevherleri şehvâr itmiş

Ey HALİLÎ bu işe kimse akıl irdüremez
Cümle âlem yog iken bunları Hakk var itmiş

35

GAZELÜ'L- KÂTİP

...- / ...- / ...- / ...-

6722/18a Dimedim sana saba zülf-i perişâna iriş

Yoksa ben mi didüm ol zülf-i perişâna iriş

Nice bir laf arasın sende himmet bumıdır

Ey gönül olma muhannet yüri canâna iriş

Eyle Yakub'unun ahvâlini bir bir takrîr

Yüri tâcil ile sen Yusuf-ı Kenan'a iriş

Kâmet-i serve yüri bizden ilet bu haberi

Göreyim kuş gibi serv-i hıramâna iriş

Engel işitmesün agyar dahi duymaya kim

Çek çevir kendüni hem merd gibi merdâna iriş

Bagla gayret kuşagın belüne ey merd-i garib

Kendüni eyleme izhar yüri pinhâna iriş

Ey HALİLÎ hak sen gönlünü tasdik eyle

Yüri Allah onara işüni sultana iriş

6722/18a

36

HALİLÎ

---/.---/.---/.---

6722/4b Sahn-ı çemen içre gezinür yar dahi serhoş
 Elma ile havıyayı da gör nar dahi serhoş

Elvan şikufe mey içüp işret eylerler
 Gül serhoş vü amma ne için har dahi serhoş

Yar sâkî olup meclisimiz oldu müşerref
 Men serhoşum ol sâkî ebrâr dahi serhoş

Çin çin koyu verip iki bölük .....¹⁵
 Zülf-i siyahında tolaşmaz dahi serhoş

Şol gamzesi mest oldu ve kâsd eyledi cânâ
 Müşkil buki ol nergis-i hummâr dahi serhoş

Hem kaşları mest gözleri mest kibrigi dahi
 Kanlar tökici fitne-i ayyâr dahi serhoş

Bezm içre bugün hayli şarap içdi HALİLÎ
 Eylemedi hiç olmadı huşyâr dahi serhoş

6722/4b

---

¹⁵ Kelime sayfanın dışına çıktığından okunamamıştır.

37

GAZEL

- . - - / - . - - / - . - -

6722/19a Sûfiyâ dinle sözüm tut pende-gûş
Gafil olma aşk-ı câmen eyle nûş

Bu fenâ darında sen nitsen gerek
Ger eger tutar isen agzunla kuş

La'l-i mercânını görse zahidin
Kaha saymaz hem anı gevher firûş

Gör bu ednâ gönlümün ser riştesin
Bir güzeller şahına hem oldu tuş

Hoş idüp ahd-ı gözüm sel âblar
Ey HALİLÎ eyledi gönlüm hurûş

6722/19a

38

HALİLÎ

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

6722/11a Ey felek yandım elünden zâd elinden zâd hey

Nâle-i vah ile zâra kılmadık imdad hey

Kaniya Leyla-ı Mecnun neyledin netdin anı

Kaniya mihr-i vefâya kaniya Ferhad hey

Kaniya İskenderi Dara ya hoş Nûşirevân

Nice sultanlar elünden çağırur feryad hey

Kanı Rüstem kahraman ya kaniya İsfendiyar

Hâke saldı bunları sen eyledin berbâd hey

Âl-i evlada niçün kıydun be hey zalim felek

Aşına idün ezelden ahir oldun yâd hey

Ol Hüseyin-i Kerbelâ'ya kasd iden Şimir la'în

İtmedi ol itdüğün Firavunla Şeddâd hey

Ger sorarsan sofiyâ kimdir bu şiiri söyleyen

Bu HALİLÎ hasta dil men Şehrinâ Bagdad hey

6722/11a

39

GAZEL

...- / ...- / ...-

6722/18b Sûfiyâ itme müslümana gazez

Hiç düşermiki müslümana gazez

Kamil vü ehil olana itme gazez

Belî it cahil vü nadana gazez

Âl-i vuzû ile salât eyle tavâf

Tut oruc hem dahi şeytana gazez

Kendü kendüne idüp şeytanı

İtmedi secde insana gazez

Ey HALİLÎ ve anun başına kim

Kul ola eyleye sultâna gazez

6722/18b

40

HALİLÎ

...- / ...- / ...-

6722/18b Ey gönül eyleme dildâra gazez
 Beli it ol seki agyâra gazez

Ehl-i imân oluna itme gazez
 Yüri it kâfir-i küffâra gazez

Ne içün münker olursun sofi
 Sana maksad nedir inkâra gazez

Nice bir önüne sen ey zâhid
 Ne âmil câhil güftâra gazez

Ey HALİLÎ sözi pinhân eyle
 Ne sebeb eylemek izhâra gazez

6722/18b

41

NAAT U DÜVAZDEH İMAM

.---/.---/.---/.---

6722/20b

Dahi rûz-ı ezelden Muhammed Mustafa'yuz biz
Muhib-i Mustafa'yuz hem Muhab-i Murtaza'yuz

Muhabbet-i sadıkuz biz Mustafa'nın eline daim
Muhibb-i ehl-i beyti handân-ı mukatdâyuz biz

Muhibbüz hem Hadice-i mahreme zikr-i müdavinimle
Muhibbi hem Hadice Fatma hayrû'l-nisayuz biz

Biziz med dahi şâh-ı hakipâ-yı dergeh-i hayder
Ki meddah Hasan şâh-ı Hüseyin-i Kerbelâ'yuz biz

İmam Zeynü'l- Aba Bâkır ki Cafer Musa-i Kazım
Muhibbi can u dilden ol Ali Musa'ür- Rıza'yuz biz

Muhibbi hem Takî vü Nakî sultân-ı âlişân
Yolunda sadıkuz cana ki baş-ı can fedâyuz biz

İmam-ı Askerî'nin ismini vird itmişüz daim
Biz ol ruhsâr-ı gülendâmı için bülbül-i nevâyuz biz

Vücut-ı heykeli ihlâsımız vird-i zaman içre
Ki meddâh-ı Muhammed Mehdî-i sahib livâyuz biz

6722/21a

Virilmişdir bize meddâhlık medh eylerüz Âli
Aliyü'l- Murtaza meddâh u Âl-i Abâyuz biz

Bize kimse mükâbil olamaz yüz serbülend olsa
Niçün sofi ki ehl-i hak burc-ı evliyâyuz biz

HALİLÎ bendeyüz rûz-ı ezelden âl-i evlâda
Ki hakdır geh hayderde şâha bir gedâyuz biz

6722/20b-21a

42

GAZEL

- . - - / - . - - / - . -

6722/19a Hasb-i halim eyleyim dildâre ‘arz
Hâk-ı pâyma ümidim vara ‘arz

Abid-i memnûkem kapuda sa’ilem
Kula lazımdır vire hünkâra ‘arz

6722/18b Aglaya hal-i dilimden bir nefes
Hâkipâyma varup yalvara ‘arz

Bir gün ikdâm olamı yâre vusûl
Ey HALİLÎ ol şükr-i güftâra ‘arz

6722/19a-18b

43

GAZEL

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

6722/7b

Çok şükür elhamdülillah câna gelmişlerdenüz
Canı seri terk eyleyüp canâna gelmişlerdenüz

Okuyup seba'l-mesâni Fatihâ'nın sûresin
Biz bu âlemi fehm idüp Kur'ân'a gemişlerdenüz

İçmişüzdür ezelden bâde-i sahbâsını
Anun çün sofiyâ mestâne gelmişlerdenüz

6722/8a

Biz bu fâni dehr içinde neyleyüp nitsek gerek
Hâlimiz arz itmege sultâna gelmişlerdenüz

Küfriyle dünya yıkılmaz zulm ile virân olur
Küfri zulmü terk idüp imâna gelmişlerdenüz

Bir bölük aşk-ı müridiz bize yokmıdır ilac
Derdimendiz ey tabîb dermâna gelmişlerdenüz

Gerçi gözde katreyüz danâ bunu bilmezmi kim
Katredendir aslımız ummâna gelmişlerdenüz

Nice Mecnun'lar gelüp Leyla-ı Mecnun oldılar
Biz dahi Mecnun sıfat divâne gelmişlerdenüz

Ey HALİLÎ pirimiz ol Şah-ı Merdân yoluna
Canı başı terk idüp kurbana gelmişlerdenüz

6722/7b-8a

44

MUHAMMES

- . - - / - . - - / - . - - / - . - -

6722/5b

On sekiz bin âlemi var eyleyen perverdigâr
 Yeri göki ins ü cinni vahşi tayrı her ne var
 Hem dahi sahn-ı çemende bitürendir lalezâr
 Devr ider devvâre-i devvâr emr-i girdigâr
 Devrine baş indürüp devrâna izzet eylerüz

Dilberi medh eylerüz biz âşıkâne söylerüz
 Âşıkâne hem dahi bil sâdikâne söylerüz
 Halimiz biz daima ol alışâne söylerüz
 Biz dahi rindân-ı aşkuz dervişâne söylerüz
 Sözüümüz fehm eyleyen arifâne izzet eylerüz

İsterim gelsin habîbim naz ile kılsun haram
 Bir nazar kılsa eger men merdine yuhiyyu'l-azam
 Ey dilâ sâkî elinden isterüz bir tolu cam
 Ey HALİLÎ dergâhında olmuşuz kemter-i gulâm
 Kuluyuz biz ol şeh-i merdâna izzet eylerüz

6722/5b

45

İLÂHÎ

6707/24b Tecelli-i cemâl ister
 Gönül eglenmez aldanmaz
 Teselli-i visâl ister
 Gönül eglenmez aldanmaz

6707/24a Sivâ savmını kim tutdı
 Visâlin ‘ıydına yetdi
 Camalin vasfin işitdi
 Gönül eglenmez aldanmaz

Cihanı gezse ser-te-ser
 Görünmez ana bahr u ber
 Meger yâ Rab seni ister
 Gönül eglenmez aldanmaz

Şu can kim buldı canânı
 Nedir mülk-i Süleyman’ı
 Kodı hayretde aşk anı
 Gönül eglenmez aldanmaz

Ne Halvetde ne Celvetde
 Ne kesretde ne vahdetde
 Ne tubâda ne cennetde
 Gönül eglenmez aldanmaz

Ne dünyada ne ukbâda
Gönül bir özge sevdâda
Dem a dem fikr-i mevlâda
Gönül eglenmez aldanmaz

Cemâlin nurını gözler
Ana kâr eylemez sözler
Meger Mevlâ'sını özler
Gönül eglenmez aldanmaz

Gönül virânesin yâ Rab
Kemâl-i fazlınla yab
İdeliden fazlı matlab
Gönül eglenmez aldanmaz

Eger dünya eger ukbâ
Visalinsiz kurı sevdâ
HÜDAYÎ netsün ey Mevlâ
Gönül eglenmez aldanmaz

6707/24b/24a

46

HÜZNÎ

6769/5b Kapuna arz idelim hâlim
 Şâhım derd itme kıtmirin
 Togup agyâr ile balım
 Şâhım derd itme kıtmirin

Eşigine koyam başım
 Perişândur kamu işim
 Aceb mi aksa hem yaşım
 Şâhım derd itme kıtmirin

Kapunda bekçi kalsam hem
 Ki düşmanına alsam sem
 Gece gündüz yalvarsam dem
 Şâhım derd itme kıtmirin

Şâhımsın şâhların şâhı
 Kamu âlemlerin mâhı
 Didem her rûz-ı şeb âhı
 Şâhım derd itme kıtmirin

Niyâzımdur sana şâhım
 Bulunmaz mislin ey mâhım
 Didi levlâke ilâhım
 Şâhım derd itme kıtmirin

Şefaât saçıla dirler
 Misaldir aşka olan irler
 Ki olucak âleme rehber
 Şâhım derd itme kıtmirin

Bî-hakkı çâr-1 yâr-1 ashâb
 İçirdin kevserinden âb
 Şefaât kıl açam ebâb
 Şâhım derd itme kıtmirin

Yanup aşkınla püryânım
 Fedâ kıldım sana cânım
 Atama anama kurbânım
 Şâhım derd itme kıtmirin

Bu HÜZNÎ gibi hiç ednâ
 Toguramaz dünyâda ana
 İçüp aşkın meyın kana
 Şâhım derd itme kıtmirin

6769/5b

47

MEDHİYE

6707/19a Yâ Saadeddin yâ Cebavi tutdı âlemi bürhânı
 Halkası nakbâsı tarîkinin hizmetkârı
 Hû lâilâillâllâh hak lâ ilâillâllâh
 Pirim Saadeddin en lillâh

6707/18b Türbe bakî Ceba'da aşkım var ana ziyade
 Yedi iklim dört köşede her yevm iderler devrânı
 Nakarat

Mülce-i tâ'in itme ol şâha asi olursun Allah'a
 Gel cevherinden nûş eyle vasıl olursun Allah'a
 Nakarat

Hazret-i şebbedir ceddi Muhammed nur-ı irşâdı
 İştihâd itdi bu virdi bizlere kaldı ihsânı
 Nakarat

Medh eyledi seni İZZETÎ helak degil hakdır özi
 Kabul eyle cümlemizi ya Saadeddin ya Ebû Ali
 Nakarat

6707/19a-18b

48

KASİDE

6707/23a Bugün meydan-ı aşk içre
 Eyder tevhidi Sâ'dîler
 Cemâlin şem'ine karşı
 Yanar pervâne-i Sâ'dîler

Aşkın dokundu cânıma
 İrgür beni visâline
 Âşık olup cemâline
 Yanar daima Sâ'dîler

Hali ile toldı bu cismin
 Çağrırım Hakk'ın ismin
 Her seher vaktinde virdin
 Okur aşk ile Sâ'dîler

6707/22b Âşıkındır fakir İZZÎ
 Hemân arzu eder sizi
 Leyl ü nehâr isminizi
 Anar aşk ile Sâ'dîler

6707/23a-22b

49

KASİDE

.---/.---/.---/.---

6707/22a

Gubâr-ı ravzanın külü cilâdır yâ Resûllallâh
Gözümde hâk-i pâyn tutiyâdır yâ Resûllallah

Gubârım rüzgâr itmezse semt-i ravza-i pake
Dem-i mahşerde de kârım hebâdır yâ Resûllallâh

6707/21b

Divânçe mukaddim teşrifin Âdem sülb-i pâkinden
Değişdi hutbeye bag-ı canânı yâ Resûllallâh

Eger rûz-ı cezâda sahib olmazsan değil cennet
Cehennemde bana nefret nümâdır yâ Resûllallâh

Egerçi ayet'ül- taknetûdır dest-i nuri amma
Yine herhalde ümidim sanadır yâ Resûllallâh

O denlü mücrimem zerre sevâbım varsa defterde
Ya sehv-i katibân ya iftirâdır yâ Resûllallâh

Şefaât mücrimedir misaldir söylenür dilde
Kulun KANÎ'dir mücrim-i gedâdır yâ Resûllallâh

6707/22a-21b

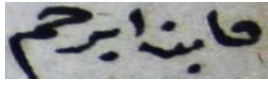
50

EFENDİM İMÂN ALLAH

-.-.-/-.-.-/-.-.-/-.-.-

6769/13b

Ey elif kametli ey melek simâlı yâr
 Saklasun seni hatadan ol gani perverdigâr
 Bir güzeller serfirâzı aklım itdi tarumâr

bırak yâri yârim söyleyin

Yedi iklim çar köşeden cümle âlem çağruşur
 Gözlerimden akan yaşla ummânlar karışur
 Geldi eyyâm-ı mübârek küsülüler barışur
 Eyzan

Sevdüğim salnuben gider iken köşküne
 Boyadı bu âlemleri anber ile müşkine
 Ol iki cihân güneşi fahr-i âlem aşkına
 Eyzan

KATİBÎ der âşk elinden kâmeti oldı hayâl
 Aklım aldı kanlı zâlim kaşları ayn-ı hilâl
 Bin bir ismin hurmeti çün ey cenâb-ı zülcelâl
 Eyzan

6769/13b

51

KEMTER

6769/9b Bülbül gibi ayrılmışım glmden
 Gör ki işim her dem figndur güzel
 Demesem derd olur kalur canımda
 Desem bir denilmez ummndur güzel

Ah edende didem yaşı ider cûş
 Olanca aklımı kırdın fermuş
 Cemâlin grende olmuşum serhuş
 Tatlu canum sana kurbndur güzel

Aşkın kitabını eyledim ezber
 Divnemiz kılsın sâkî-i kevser
 Diseler sözünden dnmşd KEMTER
 Daha senden dönmem yalandur güzel

6769/9b

52

KUDDUSÎ

- . - - / - . - - / - . - - / - . - -

6707/10a

Bu hadisin faili hayrû'l- verâ fahrû'l- enâm

Zikr ile fikr ider nûş dost elinden tolu cam

Ah görünse nur-ı azîzim eyle zikre ihtimâm

Zikr ile irmiş erenler hep Hüdâ'ya vesselâm

Zikr-i Yezdâna devam it gice gündüz ey dedem

Fırsatı fevt itme zirâ gün bu gündür dem bu dem

Yok, huzur kalbimde dime çün gerek zikr-i lisân

Gaflet eylese dahi eyle zikri sen hemân

İt lisânıyla devam çün hem gelür zikr-i canân

Padişahdır kalb-i bedende hem lisândır tercümân

Zikr abdestsizde itmek caiz imiş bi-gümân

Bulamazsın bir icâzet sahibi şeyh-i cihân

Verdi KUDDUSÎ icâzet sana zikr it her zemân

Pirimiz Geylanî'dir eyler seni irşâd inan

6707/9b

Zikr-i yezdâne devam it gice gündüz ey dedem

Fırsatı fevt itme zirâ gün bu gündür dem bu dem

6707/10b

Hakk'a giden yolların bil pek yakındır bu yol

Çünkü tevhîd-i âlîye eyledi telkin Resûl

Olma zâhid gibi münkir ile bu râha duhul
Gör Ebû Cehl'i ki noldı itmeyüp nushı kabul

İtdi istikbâr-ı azâzil sürilir oldı mel'ûn
İlmü'l amâlin görüp ol itdi bu rahdan uzûl

Söz tutan sâlih olur söz tut birader sâlih ol
Rûz u şeb zikr eyle aşk-ı sıdk ile Mevlâ'yı bul

Zikr-i Yezdâna devam it gice gündüz ey dedem
Fırsatı fevt itme zira gün bu gündür dem bu dem

Zikr ile hâsıl olur âşık kalbinde ana devam et devam
Sohbet-i nas koyup zikr-i hüdü it subh u şam

Zümre-i 'uşşâk-ı hakka halk ile sohbet haram
Cümle zikrin efdâli tevhîd-i hakdır ey hümmam

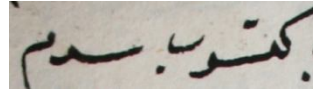
6707/11a Kalbi teşvik idiser manzum kelâmlar lâ-cerem

Samimin gönlünde aşk hâsıl olur görmez

Ol heman sen aşka hem dem oku şiiri dinle hem

Ger semâ'a şevkle eyle tarb

Zikr-i Yezdâna devam it gice gündüz ey dedem
Fırsatı fevt itme zirâ gün bu gündür dem bu dem

Gülşen-i dar-ı fenânın 'âkıbet solar güli
Ne güli kalur ne gülzârı kalur ne bülbüli

Zann ider gâfil olan bakî bu 'ıyş-ı zâili
Sanma âlemdir bu dünya ziynetine mâ'ili

Âlimi nafi itmez ana yarasa dahi kırk bir kılı
Her kime kim aşk-ı ihsân itdi hak olur veli

Masivâya iltifat itmez çeker halkdan eli
Gice gündüz zikr ider Mevlâ'sını turmaz dili

Zikr-i Yezdâna devam it gice gündüz ey dedem
Fırsatı fevt itme zirâ gün bu gündür dem bu dem

6707/10a-9b-10b-11a

53

İLÂHÎ

6707/24b Yandım yakıldım ben nâr-ı aşka
 Andelib oldum gülzâr-ı aşka

Bezm-i elestden nûş idüp geldim
 Ben bende oldum hünkâr-ı aşka

Feth itdi kalbim çün nur-ı zâtı
 Müstağrak oldum envâr-ı aşka

Zülfün heves eyledi giryâne
 Mansur olmuşum berdâr-ı aşka

Hizmet-i şeyhe kulluk idegör
 Mahrem olursun esrâr-ı aşka

Dost cemâline olalı hayran
 Münadi oldum pazar-ı aşka

Nice Süleymanlar geldi cihana
 Ben Süleyman' ım serdâr-ı aşka¹⁶

6707/24b

¹⁶ Bu şiirin cönkte mahlası geçmemesine rağmen incelemeler sonucu Kul Nesimi'ye ait olduğu anlaşılmıştır. İnternet ortamında yapılan taramada şiirin birebir örneğine rastlanılmış olup mahlas olarak Kul Nesimi gösterilmektedir.

54

KASİDE

- . - - / - . - - / - . - - / - . - -

6707/26a Derdimendim mücrimim dermâna geldim yâ Resûllallâh

Sâ'ilem muhtâcınım ihsâna geldim yâ Resûllallâh

Kâbe-i vaslın yolunda say idüp düşdim garib

Gayrı nem var canımı kurbâna geldim yâ Resûllallâh

İntisâb-ı zât-ı pâkin 'afv-ı cürme çün sebeb

Âsitân-ı rahmet-i rahmâna geldim yâ Resûllallâh

Akl u fikrim elden aldı râh-ı aşk teşnelerim

Baş açık yalın ayak divâna geldim yâ Resûllallâh

Nûr-ı hasret-i cana geldi can atup canım sana

Aşk ile didârını seyrâna geldim yâ Resûllallâh

İtme MAHVÎ bendeni red ey şefaât menba

Sen gibi ihsânı çok sultâna geldim yâ Resûllallâh

6707/26a

55

İLÂHÎ-İ HÜZZAM

6707/19a Eya âlimlerin şâhı
 Tecelli kıl teselli kıl
 Gönüller burcunun mâhı
 Nakarat

Habîbine bizi kıl yar
 Muhabbet şemini yar
 Eya Leyla sıfat dildâr
 Nakarat

Cigerden eylerim feryâd
 Bu benlik davasından dâd
 İkilikden kılup azâd
 Nakarat

Döküp gözyaşını her an
 İnâyet kıl rahîm sultân
 Cemâlinden idüp ihsân
 Nakarat

Bu MERKEZÎ kulun candan
 Yine ister sehâsından
 Açup hüsnün nikâbından
 Tecelli kıl teselli kıl

6707/19a

56

NAAT-I RESÛL

.---/.---/.---/.---

6769/8a Sakın terk-i edebden mahbûb-ı Hüdâ'dır bu
Nazargah-ı ilâhidür makam-ı Mustafâ'dur bu

Habîb giryânın habe-i kâhidür faziletde
Tevfik gerde-i arş-ı Cenâb kibrâyadur bu

Bu hakın pervetinden oldu deycur-ı adem zail
Âmâdan içdi mevcudat çeşmin tutiyâdur bu

Felekde mâh-ı nev bâbü's-selâmın sine-i çakidür
Anın kandilidür hurşid-i matla-ı nur-ı ziyâdur bu

Mûraât-ı edeb şartıyla gir NABÎ bu dergâha
Metaf-ı kudsiyândur busegâh-ı enbiyâdur bu

6769/8a

57

NAAT-I ŞERİF

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

6707/21b   Derdimin dermânı sensin yâ Muhammed Mustafâ
Gönlümün sultânı sensin yâ Muhammed Mustafâ

Ben kim olam medhine cüret idem ey şâh-ı dil
Nur-ı Yasin mâhı sensin yâ Muhammed Mustafâ

Sırr-ı ev-ednâya malik sensin ey mir'at-ı Hakk
Taht-ı levlak şâhı sensin yâ Muhammed Mustafâ

6707/21a   Bî-nişân lâ-mekân sırrında gördüm zatını
Âşıkâne ervahı sensin yâ Muhammed Mustafâ

Eyledi bad-ı kevn kadd-i NASUHÎ' yi dütâ
Elmeded ey çare sensin yâ Muhammed Mustafâ

6707/21b-21a

58

KASİDE

6707/17b Eyleyen uşşakı şeydâ daima
 Tal'atındır ya Resullallâh senin
 Derdiyle ah itdiren subh u mesâ
 Hasretindir ya Resullallâh senin

Merhamet kıl ben garib avareye
 Mücrimim rahm eyle yüzi karaya
 Şefaât etmek bî-kes biçareye
 Âdetindir ya Resullallâh senin

Ruz u şeb kârım benim efgân iden
 Nar-ı hasretle dilim sûzan iden
 Dembedem bu gözlerim giryân iden
 Firkatindir ya Resullallâh senin

Asfiyânın gördüğü lutf-ı hüda
 Evliyânın sürdüğü zevk ü sefâ
 Enbiyânın bulduğu devlet-i şeha
 Devletindir ya Resullallâh senin

Ey şefiü'l- müznibin nur-ı ahad
 Bir garibindir NASUHÎ kıl meded
 6707/17a Bab-ı lütfundan kerem kıl itme red
 Ümmetindir ya Resullallâh senin

6707/17b-17a

59

NESİMÎ

...-/...-/...-/...-

6722/1b

Muhammed Ali kân oldı Ali nutk-ı beyân oldı

Ana sırlar ayân oldı Ali'dir hûce-i Kanber

Ali'dir cünbüş-i her can Ali'dir yar-ı dil-i mihmân

Ali rahîm Ali rahmân Ali'dir cümleye rehber

Ali'dir ol veliyullah Ali'dir mazhar-ı Allah

Ali nurında eyvallah münevverdir bu heft-ahter

Ne bilsün calil ü nadan ki Ahmed ya Ali kimdür

Muhammed sahibi dindir Ali'dir cümleden bihter

Hezaran dürlü cünbüşler Ali emriyle iş işler

Varur yaylar gelür kışlar Ali'dir cism-i can-ı perver

Ali evvel Ali ahîr Ali zahîr Ali bâtın

Ali şems-i münevverdir Ali'dir nurıyla enver

NESİMÎ'nin dil ü canı münevverdir Ali nurı

Ali vâlâ Ali vâli Ali serdâr Ali hakdır

6722/1b

60

NESİMÎ

6722/6b Kim ider kim yüzün gülzâra benzer
Ki yüzün nura vü envere benzer

Yanagın cennetin handan gülidir
Veli acı firâkın hâra benzer

Yüzündür suret-i Allah rahmân
Kimi diyem ki ol ruhsâra benzer

Süzülmüş gözlerin sag u selâmet
Velikin bakışın bîmâra benzer

Ne gündür yâ Rab ol dilber cemâlin
Ki ahşamı anun enhâra benzer

Saçın esrârını zâhid ne bilsün
Ki tesbihi anun zinnâra benzer

Ne gündür yâ Rab ol dilber cemâlin
Ki ahşamı anun enhâra benzer

Saçın buy-ı mesihânın demidir
Kim ider nâfi-i tatara benzer

6722/7a Fakih Âdem katında secde kılmaz
Bu devin hilkati enmâra benzer

Egerçe kaşlarındır fitne baş
Harâmi gözlerin ayyâre benzer

Gel ey sûfi vü terk eyle bu hali
Ki Musa'nın asası mara benzer

Güneş benzedirem şol aya heyhat
Kaçan şol bedre her seyyâre benzer

Muhabbet mahkem işdir gâfil olma
Bu kârı sanma kim her kâra benzer

Safasız sûfi daim kayguludur
Bu maniden ki bu tımara benzer

NESİMÎ künt ü kenzin gevherdir
Hadîsi lülü-i şehvâra benzer

6722/6b-7a

61

KASİDE

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

6707/15b Ey şehenşâh-ı Resûl kıl lutf-ı ihsân u kerem
 Hak-ı pâ-y-ı devletine gelmişim yüzler sürem
 Yâ Resulallâh terahhum eyle vechini görem
 Ey cemâlin görmeden hüsnüne hayrân olduğım
 İrmeden ‘ıyd-ı visâle aşka kurbân olayım

Derd-i hicrin cana geçdi oldı aklım tarumâr
 Hak-i rah oldım yolunda aşkın itdi cana kâr
 Ben irakdan gelmişim hasret ile giryân u zâr
 Nakarat

Hey nice dem firkatınle basmışım bagrıma taş
 Sine sûzan dide giryân akıdup kan ile yaş
 İtmişim rah-ı muhabbette feda can ile baş
 Nakarat

6707/15a Ey imam-ı enbiyâ-yı şâh peygamber siyâh
 Gül yüzünde kıl münevver koyma beni rûsiyâh
 Mihr-i rûyun görmez isem ey dirigâ ah u vâh
 Nakarat

Ey Habiballâh vallâh iştiyâkım var sana
 Mübtelâyım neyleyim hasretkeşim didârına
 Ey nebiyyü’r-rahmeten rahmet kıl bu NEŞAT kuluna
 Nakarat

6707/15b-15a

62

KASİDE

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

6707/16b Zühdüni ko aşka düş-i ehl-i canân itsün seni

Bir aşka kulluk it canâna can itsün seni

Bir zaman bülbül gibi efgânın ağdır gönülde

Şol kadar kıl nale kim gülistân itsün seni

Ar u namusun bırak şöhret kapusından soyun

Giy melâmet hırkasını ol nihân itsün seni

Virme rahat nefesine daim gazâ-yı ekber it

Kâbe-i dil feth olup dar'ül- eman itsün seni

Yüzini yerler gibi ayaklar altında ko kim

Hak Teâlâ başlar üzre asımân itsün seni

Gel bu MISRÎ' nin elinden bir kadeh nûş eyle kim

Mahv idüp nâm-ı nişâne-i nişân itsün seni

6707/16b

63

KASİDE

- - . - / - - . - / - - . - / - - . -

6707/16a Bir yüze hoş oldı gözüm yüz bin kere divânesi
 Olmuş cemal şem'inin ay ile gün pervânesi

Kendü sunar tolu atlu peymâneler âşıklara
 Bir kez elinden nûş iden olur ebed mestânesi

Bir mülke malik eylemiş aşkını ol padişah
 Mülk-i Süleyman anların yanında bir virânesi

Şunların tadmadı ezel bezminde anın cür'asın
 Tatmaya bunda dahi aşk ehlinin bigânesi

Her bir kurı laf ehli dâhil olmaz bu meclise
 Ol can kıymaz nice gel desün ana canânesi

Aşk ehli eylemez ezelden tâ ebed sarhoş olur
 Pes nice eylesin o kim devrediyor peymânesi

İki cihânda MISRÎ' ye devlet hem izzet yeter
 Geldikçe yârin sunduğu gevherlerin her danesi

6707/16a

64

NİYAZÎ

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

6707/18b Ol cihânın fahrinin sırrına kurbân olayım
 Hutbe-i levlâke âyetinin şânına kurbân olayım
 Kâbe kavseynin ev-ednâsına kurbân olayım
 Ben anın ilim ile irfânına kurbân olayım

6707/18a Ol Ebubekir Ömer Osman Ali dört yâridir
 Ol risâlet bagının anlar gül-i gülzârıdır
 Cümle ashâbı hidâyetdir âhının envârıdır
 Ben anın âline ashâbına kurbân olayım

Çün Hasan hazretine zehir içürdü eşkiyâ
 Hem Hüseyin oldu suzuklıktan şehid-i Kerbelâ
 İkiside asıl nesl-i cümle el-Mustafâ
 Ben anın âline evlâdına kurbân olayım

Cümle ümmetden haberlüdür o şahide ümmeti
 Ümmetine cümleden artık ider hak rahmeti
 Enbiyâ anınla buldu bunca lutf u izzeti
 Ben anın lutfuna ihsânına kurbân olayım

Her ne denlü enbiyâ vü mürselin kim geldiler
 Ümmeti olmaklığı Hakk' dan temenni kıldılar
 Evliyâ ana NİYAZÎ kul u kurbân oldılar
 Ben anın ayagının tozına kurbân olayım

6707/18b-18a

65

KASİDE

---/.---/.---/.---

6707/26b Ey bülbül-i şeydâ yine efgâna mı geldin
Azm-i gül idüp zâr ile giryâna mı geldin

Pervâne gibi ateşe daim can atarsın
Evvelde bu aşk odına sen yana mı geldin

Yagmur gibi yağarsa belâ başın açarsın
Can virmege dost yolına kurbâna mı geldin

Her şey çalışur bir sıfatı eyleye mâ'mur
Sen cümle sıfat ilini virâna mı geldin

Vech-i ahâdiyet ki şu eşyâda görünmüş
Bu kesrete ancak seyrâna mı geldin

Bir kimse senin olmadı hiç haline mahrem
Bilmem bu cihân içine yekdâne mi geldin

Yohsa NİYAZÎ'ye şifa-i remzin idersin
Derde düşenin derdine dermâna mı geldin

6707/26b

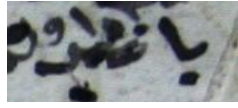
66

İLÂHÎ-İ NURÎ

6769/3b

Ey gönül acele etme rızkımız viren Hüdâ
Niçün aglar zâr idersin hâlimiz bilen Hüdâ

Kalk vir Allah bu yârin hitâb eyleme

mahşer kabrinde divân eyleyen Hüdâ

Zâlimlerin zulmünden Hâlimiz oldu yamân
Biz de dilerüz Allah'ımızdan imân
Anın nurını zâtından olur hidâyet ihsân
Bunca âsi kullara hidâyet eyleyen Hüdâ

Bu NURÎ senden hermişe istiyor ihsânı bol
Gel kerem kıl lütfunla eyle duâmı kabul

Vir cemâlini ki beraber ise usul

İtse ceset kurda kuşa ihsân eyleyen Hüdâ

6769/3b

67

İLÂHÎ-İ NURÎ

6769/9a

Huzuruna yâ Rab nasıl varayım
 Günâhım çok yüzüm karadur kara
 Derdimendim başdan başa yarayım
 Günâhım çok yüzüm karadur kara

Yâ Rab sana yarar asla işim yok
 Müznibler içinde hiçbir işim yok
 Aşk-ı zâtından pür bâde nûşum yok
 Günahkârım yüzüm karadur kara

Sâlihleri tâdad idüp sayınca
 Men neyerim nâra salın deyince
 Mahkeme-i zâta gelin deyince
 Günâhım çok yüzüm karadur kara

6769/9a

68

NURİ

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

6769/11b Kuran'ı levh üzre mahfuz eyleyen Allah meded
 Çün Habîbe vasıtasız söyleyen Allah meded
 Nâr-ı aşka yandı gönlüm kalmadı asla karar
 İbrahim'e narı gülzâr eyleyen Allah meded

Ol kıyâmet arsasında beni de eyle kerem
 Çün günahlar vezn olunca âmâlin anda bilem
 Eyle mihmân bendeni sen cenneti anda görem
 Yunusu hutta misafir eyleyen Allah meded

NURİ kemterin cevri ile bağışla ey gani Mevlâ
 Sen ol guffârının himmeti dahi âlâlardan âlâ
 Günâhım çok hulûsum zar-ı sevâbım yokdur asla
 Bin bir esma ile kullara izhâr eyleyen Allah meded

6769/11b

69

İLÂHÎ-İ NURÎ

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

6769/10b

Yâ ilâhi ol ruz-ı cezâda bî-çâr eyleme

Tahammül yok tenhâlık yerimi dar eyleme

İman Allah sevdâsından cevrimi çok âsi kullara

Kabre varınca garip baş kabrimi nâr eyleme

Benim senden gayri özge İlâh'ım yok Gafur

Kıl inâyet zât-ı pâkinden yerimi hâr eyleme

Canım hulkuma gelür Azrail gelince yanıma

Halas et şir-i şeytandan işimi zâr eyleme

Heman cemâli hakine âşık eyle gönlümi

Bî-vefâ dildarı bana ya İlâhi yâr eyleme

Bu NURÎ hakîrin Allah sivâdan kes gönlünü

Gayrıya meyl eyleyüp hâlimi zâr eyleme

6769/10b

70

NURİ

.---/.---/.---/.---

6769/3a Şefaât eyle bendene mücrimim yâ Resûllallâh
Göremem seni hicâbım var ki görem yâ Resûllallâh

Çok say itdim girdim senin ravza-i pâkine
Hasret ukbâya kaldı görem yâ Resûllallâh

Açılsa çün cihân içre senin bab-ı şefaatin
Olur cürmüm bana setre giremem yâ Resûllallâh

Çok âmâlar âsasıyla varur olsa cânibin
Benim yolum tuman baglar giremem yâ Resûllallâh

Seni bahr-i lutf-ı aşk hüdâ-yı zü'l-celâl-i ezel
Hüdâ'dan ilticâ eyle ki varam yâ Resûllallâh

6769/3a

71

NURİ

6769/12b Kademin basdığı hâki
 Görmem mi yâ Resûlallâh
 Ana rûy-ı siyâhımı
 Sürmem mi yâ Resûlallâh

Seni vasf eyleyen
 Hakk'a Hüdâ'dır yâ Resûlallâh
 Vücûdun âleme
 Ayn-ı atâ'dır yâ Resûlallâh

İde mi ol bunı seyrân
 Kalam mı böyle sergerdân
 Cemâlin abdine kurban
 Olam mı yâ Resûlallâh

Neyleyem ben yüzi
 Kara şefaât it bu biçâre
 Elim boş kendim avâre
 Kalam mı yâ Resûlallâh

Yüzüm yok arz-ı hacete
 Sözüm nazırdır o kata
 Bu haliyle şefaate
 İdem mi yâ Resûlallâh

Feleklerle feleklerden
Hûri ayn-ı cümle uşşâkda
Senin vâsfına âlem
Mübtelâdur yâ Resûlallâh

6769/12b

72

NURİ

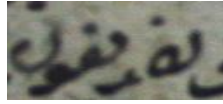
6769/9a

Taze sevdim yine bir şâh-ı işret güzeli
Taze gördüm yine bir mâh-ı işret güzeli

Gözünden ayırmak dilemez bu gönül asla anı
Taze düşmüşüm çıkmam câh-ı işret güzeli

Bezenmişim gubarına gece gündüz ejderem
Beni bu candan bezdirdi zâh-ı işret güzeli

Her bakışında canımı büryân ider kavurur
Taze virmişdir bana Allah işret güzeli

Gözleri ahu misâli bî-huş idüp

NURİ nârını yanardı zülf-i siyâh-ı işret güzeli

6769/9a

73

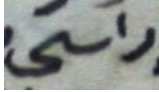
İLÂHÎ-İ NURÎ

6769/15a Arayı arayı bulsam yolını
 Gülşen ravzından dersem gülünü
 Hakk nasip eylese görsem rûyını
 Yâ Muhammed canım arzular seni

Gönderdi sana Hakk Kur'ân-ı mübîn
 Arzuluyor seni cümle müminîn
 Medine'dir cümle beldeden emîn
 Yâ Muhammed canım arzular seni

Cümle dertlilerin dermânısın sen
 Cümle enbiyâlar sultânısın sen
 Zulmünden kalanlar nurânısın sen
 Yâ Muhammed canım arzular seni

Ol nur-ı Ebubekir Ömer'de bile

Hazret-i Osman bekâya
 Hazret-i Ali'nin yerini kim bile
 Yâ Muhammed canım arzular seni

NURÎ der nur-ı cemâlini görsem
 Bu can u başımı yoluna versem
 Hacerü'l-esvede yüzümi sürsem
 Yâ Muhammed canım arzular seni

6769/15a

74

GAZEL-İ NURİ

.---/.---/.---/---

6769/12a

etmiş gönlünü bu dehrin meşgalesi

O zâlimi kabul etmez her şehrin makberesi

Çün ömrünün zevâline dua itdin fakirân

Mutavvel oldu ömridir gelmez oldu mehlikesi

Kopardı başını hakkın nice bed asla belâlar

Umarım başına kopa kıyâmet zelzelesi

Nice anneler aglatdı elinden aldı evlâdın

Umarım Hazret-i Hakk da târ ola muzibesi

Didi NURİ şefi-i asliye anın kıyâmetde

Gözine zulmet görine Hüdâ'nın mahkemesi

6769/12a

75

İLÂHÎ-İ NURÎ

.---/.---/.---/.---

6769/8b Yâ Rab ömrüm heba oldu elimde hiçbir zadım yok

Esirim iblis-i nefse çün elinden âzâdım yok

Çün amâlümüz idince yâ Rab oluruz mahşerde

İmân Allah imânında çün imâl-i tadâdım yok

Benim ol bunca efkârım senin nûr-ı cemâlinden

Heman Allah gafuram benim gayrı ilâhım yok

Ruz u şeb feryâda bu gönlümüz murg-ı zâr eyler

Hal bende ki Allah senden gayrı agâhım yok

Yanar pervâneveş ol şem-i aşkından bu dil daim

Bağlandı cümle etrafım gerçek hiçbir rahım yok

Bu NURÎ diliyor daim senin rıza-yı pâkini

Ya kimlerden talep idem senden gayrı dergâhım yok

6769/8b

76

NURİ

6769/9b   Güzel efendim canım güzel
                  Canda canânım güzel
                  Gönlümün eglencesi
                  Ruh-ı revânım güzel

                 Güzel efendim nurum güzel
                  Dilde serverim güzel
                  Gönlümün eglencesi
                  Ruh-ı revânım güzel

                 Güzel efendim kaşların güzel
                  Düşmüşüm aşka güzel
                  Cem-i âlem sana kurbân
                  Ben sana başka güzel

6769/9b

77

İLÂHÎ-İ NURÎ

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

6769/11a Sular gibi alçak gez rıfat bulursun gönül

Akd-ı inâdını çözü vuslat bulursun gönül

Nefsile mücâhede it talat eyleyesin

Nefis katledilince öz izzet bulursun gönül

Virme ömrini hebâya her yerde özün kerem

Kırılınca ikidir vahdet bulursun gönül

Gülme efgân eyle daim ağla şam u seher

Pür-hûn olsun ol iki göz izzet bulursun gönül

Geceler âh u zâr eylen yüzini yerlere sür

Pârelensin ol iki yüz sohbet bulursun gönül

NURÎ bunları demiş bunun yeri sende yok

Sende sipâh ola giz devlet bulursun gönül

6769/11a

78

İLÂHÎ-İ NURÎ

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

6769/5a Hiç mi yok havfın Hüdâ'dan kendine gel ey gönül

Kıl müracat ol Hüdâ'dan kendine gel ey gönül

Kendini hor gör cihanda aglasan şam u seher

Azm-i râh idek buradan kendine gel ey gönül

Ey efendim dehr içinde var mıdur kalmış ebed

Hazır mı yerin âlâdan kendine gel ey gönül

Aldanup dildâr-ı dünyâya sakın bend olma sen

Eleste sor yâri Hüdâ'dan kendine gel ey gönül

Daima yâr olmak ister NURÎ nurânîler

Yol almak iste bahâdan kendine gel ey gönül

6769/5a

79

NURİ

.---/.---/.---/.---

6769/13a İlâhi nur-ı zâtından rıza imâna muhtâcım
 Siyâh ruyım günahkâr âsiyim gufrâna muhtâcım
 Olunca ruz-ı mahşerde mücrim çün nâra
 Senin ol nur-ı zâtından ulu fermâna muhtâcım

Şefiimizdir ol arsa-i mahşerde Resulallâh
 Dücihân idüp server-i şâki kıldı anı Allah
 İster senden ahir nur-ı hidâyetin ki yâ Allah
 Cemâli bâ-kemâlinle biz ol irfâna muhtâcım

Bu NURİ bendeni yâri halas it şir-i şeytandan
 Vücudum elvedâ deyüp âhir olunca bu candan
 Görünmeden sana hidâyet olmaga senden
 Kerim-i zül celâlsin ben azim-i ihsana muhtâcım

6769/13a

80

İLÂHÎ-İ NURÎ

6769/8b

Kıl ârî kendini cümle sivâdan
Gâfil turma gidersin buradan

Gezme avâre sen ayık ol daim
Bir gün emir gelür bari Hüdâ'dan

Kibrin hasmı Allah'dır kibir eyleme
Ârî olmaz belâlardan ârâbdan

Lailâheillallâh di tevhîd it
Ki zirâ oldurur kün diyüp var iden

NURÎ âh ile sanki kader-i zâtın
Yaklaşdı gitmen senin buradan

6769/8b

81

NURİ

6769/20b Derdi ile toldum, bilmezim noldum
Yandım kül oldum, nâr-ı aşkından

Aglarım daim nirdedür yârim
Daim yanarım nâr-ı aşkından

Büyük dert budur yolun bağıdır
Sinem dağıdır nâr-ı aşkından

Halim bilmişim sana gelmişim
Pürtâb olmuşum nâr-ı aşkından

Yerim tar oldu arzum yâr oldu
NURİ nâr oldu nâr-ı aşkından

6769/20b

82

NURİ

6769/7b Gel ey bâd-ı sabâ lütf eyle bir dem
 Haber vir bize canan illerinden
 Beşaretle bizi kıl şâd u hurrem
 Haber vir bize canan illerinden

Aradım bulamadım kevn ü mekânı
 Bulunmadı anın nâm u şânı
 Aceb nice bulur isteyen anı
 Haber vir bize canan illerinden

Harîm-i kudsiye lâhut varırsın
 Serâ-yı has canânı görürsün
 Yine azîm eyleyüp bunda gelürsün
 Haber vir bize canan illerinden

Fenâ sahrâsına vardıkda rahîm
 İrişdi lâ-mekânadır bu âhım
 Cemâlin gösterirsen anda şâhım
 Haber vir bize canan illerinden

O ilden azim idecek bu cihâna
 Tamuya ugrasan döner cinâna
 Nesli vir kılup âşıkâne
 Haber vir bize canan illerinden

Sahrada açılan güller demidür
Akan sular esen yeller demidür
Yahud üftâde diller demidür
Haber vir bize canan illerinden

6769/7b

83

NURİ

6769/4b Şükür hub cemâlin gördüm dünyâda
 Yanakları gülüm sen sefâ geldin
 Gece gündüz düşdüm idi feryâda
 Bahçede bülbülüm sen sefâ geldin

Gece gündüz didem yaşım dökerdim
 Günbegün artardı bu benim derdim
 Bunca yıldır hasretini çekerdim
 Gerdânı pür-hâlim sen sefâ geldin

Gamından gül benzim sarardı soldı
 Hasretinden gönül yandı kül oldı
 Gönül aşinâsını buldu şâd oldı
 Cilvelim edâlim sen sefâ geldin

Ayrılık zulmünden rahşân düşdün
 Pervâz idüp firkat deryâsın geçdin
 Şükür Hazrete ki gene düşdün
 Ey lebleri balım sen sefâ geldin

NURİ'm yoluna koymuşum başım
 Didemden akıttım kan ile yaşım
 Cemâlin görmeyeli sanki sarhoşum
 Bag-ı gülşende gülüm sen sefâ geldin

6769/4b

84

İLÂHÎ-İ NURÎ EFENDÎ

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

6769/14b Kıl ferâgat bunda böyle zâr u giryân eylesin
Nâr-ı aşka bak vücudın cân-ı büryân eylesin

Ruz u şeb ruyın yere sür kıl figânı hak için
Cân u dilden kıl müracat dide-i giryân eylesin

Bende-i acizin Allah zulmet itme kabrimi
Aman Allah aman anda kabrimde rahşân eylesin

Yüzüm kara huzur-ı zât-ı pâke nasıl varam
Bağışla cürmimi yâ Rab nutk-ı ihsân eylesin

Derde düşdi nâr-ı âşkından İlâhi bu gönül
Merhemîn zâtından olur derdemen eylesin

Bu NURÎ rızâ-yı pâkine murâd eyliyor müdâm
Razı ol eyle hidâyet anı şâdan eylesin

6769/14b

85

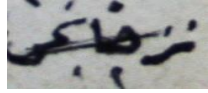
İLÂHÎ-İ NURÎ

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

6769/14a Rûz u şeb üftâde-dil ülfet-i cânan arzular
Dideler hun olmada vuslat-ı dermân arzular

Uçdı şeydâ gönül kişver-i gamda geziyor
Vasf-ı hâlin keşf için halvet-i yâran arzular

Toymuşum nazına efendim hayli şefkat eylemiş

Nazar eyledim zebhet-i kurbân arzular

Ruhların şemine pervâne menem yanmak için
Çok zamandır yakılıp kesret-i suzan arzular

6769/14a

86

NURİ

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

6769/7a Ey güzel senin nârından bu cân u gönül yanar
Zülâl-i lebinden içen âşıklar cümle kanar
Bunca yıldur hasret-i rüyân çekiyor bu gönül
Ya nice sabredeyim ben kalmadı canda karar

Ey dilber firkatinde katre-i baran dökerem
Nolur bir kez cemâl-i behcetın göster kıl kerem
Yandı kül oldu vücud misâl-i âşık Kerem
Kimselere yokdur misli daima seni arar

Ey güzel bunca zamandır çekiyorum nazını
Her kaçan yüzüne baksam çevirürsün yüzünü
Eylemişem salsa bedel senin her bir ruzını
Yeter bu cefâlar bana yoksa eyleyim ikrâr

Bu NURİ kemterin çeşmi daima ağlıyor
Gece gündüz hasretinden canın oda taglıyor
Hizmetinden bî-kusurdur dâmeden bağlıyor

Yeter müjganın efendim bagrımın başın

6769/7a

87

NURİ

6769/4b

Yâ efendim bana nedür sitemin
 Benim hublar ile sehâvetim mi var
 Çıkup tag başına seyrân itmege
 Yanımda bir çeşm-i siyâhım mı var

Bir çeşm-i fettansın kor kimi yandım
 Yârin hasretinden sarardım soldum
 Dilber sevdi diyü söylendi nâmım
 Benim bu işlerden agâhım mı var

Be efendim dinle eyleme zulüm
 Haramiler gibi bağlandı yolum
 Hasteyim derdinden yokdur mecâlim
 Benim kavga itmege silâhım mı var

6769/4b

88

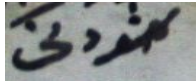
NURİ

6769/15a Cehennem şiddetin bileyim dersin
 Nâr içinde ihrâk olur gezerler
 Kimdir madeni bileyim dersin
 Zebâniler daim vurur gezerler

Ateşdendir hep anların ocagı
 Erimiş akmuşdur anların yagı
 Eşdikleri suda cem ırmagı
 Nâr içinde ihrâk olur gezerler

Cehennem cümle dıvarı nârdan
 İçi akrep ile tolmuşdur nârdan
 Geliyor kokusu bir nice yerden
 Nâr içinde ihrâk olur gezerler

NURİ ol ruz-ı mahşere varınca

Cehennemi anda görünce

Ol dem seni cahime sürünce
 Nâr içinde ihrâk olur gezerler

6769/15a

89

NURİ

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

6769/15b Ey garip bülbül de yârin kandedür
 Çün hazânın nâr-ı aşkı canı yakar candadur
 Gözlerinden kanlar akar aklarım şam u seher
 Kalmadı canda kararım şeydâ-ı zârın kandedür

Gice gündüz zâr eylersin arşa firkatın
 Âh u enin ile aklan kimden aldın himmetin
 Kuy-ı aşk mihnet içinde şam u seher vuslatın

Goncalar eyler âh u zârın kandedür

İtme üftâde gicelerde gülşen içre güllere
 Derd idersin her seherde dertli olan dillere
 Kıl duâsın her seherde Allah diyen kullara
 NURİ arar bulamaz anı şeydâ zârın kandedür

6769/15b

90

İLÂHÎ-İ NURÎ

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

6769/14a Ey gönül sen kanmadın mı lezzet-i dünyâya hû
Bilmeyerek virdin ömrini varını hebâya hû

Ol huzur-ı Rabbü'l-Âlemin'de yüzün karadır
Ya nice girmek dilersen cennet-i âlâ'ya hû

Ya nice girmek dilemem Muhammed Mustafâ'mız var
İlticâ eyler mahşerde Hazret-i Mevlâ'ya hû

Meded kıl yâ İlâhi kabir içinde âcizlere
Çün sevâbı nasip it bu fakir ednâya hû

Suçı çokdır yüzi kara bu NURÎ bendenin Allah
Çün gaffarü'z- zünupsun eylesin ihvâya hû

6769/14a

91

İLÂHÎ NURÎ-İ SİVASÎ

- - . - / - - . - / - - . - / - - . -

6769/6b

Harâb oldu gönül mülki yüzim gülmez şimden girü
Kaldım zulmet-i dünyâda gözüm görmez şimden girü

Yârin yolu pek uzaktır yalnız gidilmez varam
Kıyâmet hasreti oldum elim irmez şimden girü

Şükür cüz-i hürmet itdim yârin insâf-ı râhında
Günbegün semirir açılır gülüm solmaz şimden girü

Harâb oldu harâb dünyâ nice tenler turâb itdin
Seni bir pula satsalar ben almazam şimden girü

NURÎ senden diler yâ Rab nur-ı cemâlin görmegi
Görmezsem cemâl-i zâtın safâm olmaz şimden girü

6769/6b

92

PİR SULTAN ABDAL

6707/5b Bir gül ile gülistânı seyr itdim
 Bâd-ı sabah gibi esen Ali'dir
 Kimdir muhabbetden münkir ayıran
 Şah İmam Hüseyin pirim Ali'dir

6707/9a Bindiler düldüle şarka gitdiler
 Horasan şehriyle gülaş tutdılar
 Anda imâmlara yardım itdiler
 Yasılan merdandır yasan Ali'dir

Hakk'ın emriyle Cebrail indi
 İndi de Ali'nin koluna kondı
 Zülfikâr kuşandı düldüle bindi
 Yezid'in neslini kesen Ali'dir

Nesimi yüzüldü Mansur asıldı
 Dünyâ yedi kerre doğdı eksildi
 Yezid'in gıdası Hakk'dan geldi
 Dolduran Hüdâ'dır dolan Ali'dir

PİR SULTAN ABDAL agladı geldi
 Kible tarafından bir nidâ geldi
 Erenler tolısını nûş idüp kandı
 Bu aşkın cür'asını sunan Ali'dir

6707/5b-9a

93

DESTUR ON İKİ İMAM**Hû diyelüm**

6707/9b Hû diyelüm gerçeklerin demine
 Gerçeklerin demi nurdan sayılır
 On iki İmam katarına katılır
 Hû dost Muhammed Ali yardım sayılır
 ‘Âlim şâh imanım hû
 Nakarat

İhlâs ile gelen bu yoldan dönmez
 Himmetini dost bilen ikilik bilmez
 Eli hak görmeyen Hakk’ı hiç görmez
 Gözi bakar amma körden sayılır
 Nakarat

Bir talîb ki ikrârında durursa
 Yanar çirag gibi yağı erirse
 Eksikliğini bilür kendü gelirse
 Oda erdür Hakk’a erden sayılır
 Nakarat

PİR SULTAN ABDAL’ın Bagdad’dır vatani
 İkilikden kalkup birlige yata
 Erenler yoluna kıyl ü kal katar
 Dikendir yolları hârdan sayılır
 Nakarat

Üç gün imiş bu dünyânın safâsı
Safâsından artık imiş cefâsı
Hakk'dır erenlerin nutk-ı nefsi
Bir biri kırkdır kırkı birden sayılır
Nakarat

6707/9b

94

RIZA

- . - - / - . - - / - . - - / - . - -

6707/7a

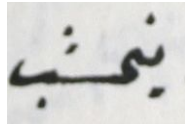
Giderdi zulmet-i küfri cilâyı mesal-i tevhîd
Zâlim terk-i mahv itdi ziyâyı mesal-i tevhîd

Musaffâ eyledi ser takdim ger-i kudretten
Kılup ehl-i aşkı encilâyı mesal-i tevhîd

Uyandırdı kirve ehl-i hâl hab-ı gafletten
Kelâm-ı müstetâb-ı hay huy mesal-i tevhîd

Muhabbet hatıka hitdeşeb-i dicur nur eyler
Sadâ-yı nagme-i nay-ı nevâyı mesal-i tevhîd

Yanar mum-ı nücûm şevkle şeb tâ seher cânâ
Çerag-ı şemadan ruşinâ-yı mesal-i tevhîd

Görinür mühmelsüvâr nâve-i şevk
Şua'ı menzil hayr tefzâ-yı mesal-i tevhîd

RIZA'ya bu acibdir rehgüzâr-ı aşk-ı Mevlâ'da
Seherler şule-i sûz-ı şenmâ-yı mesal-i tevhîd

6707/7a

95

RIZA

6707/5b Oldı zât-ı sıfat Hakk'a güvâh
 Haber-i lâilâheillallâh
 Nefî isyândan ider agâh
 Rehber-i lâilâheillallâh

Mahrem râz-ı Âdem vü Hevâ
 Hace-i ders ilmü's-semâ
 Oldı üstâd sûret vü mâ'na
 Eser-i lâilâheillallâh

Dil-i Musâ'ya oldı turlikâ
 Dem-i İsâ'ya eyledi ihyâ
 Oldı manzûr sahib-i esrâ
 Nazır-ı lâilâheillallâh

Çarh-ı fitratda kutb-ı âlemdir
 Arz-ı himmetde şeyh erkemdir
 Mâlik-i serâsem izamdır
 Mazhar-ı lâilâheillallâh

Bâb-ı feyzi RIZA'ya garetdir
 Hezimet-i dergâh-ı sa'âdetdir
 Padişah-ı livâ-yı nusretdir
 Server-i lâilâheillallâh

Zümre-i asfiyâya post vü penâh
Hasr u zikr lâilâ sevâh
Oldı sercîş-i bâr-gâh ile
Leşker-i lâilâheillallâh

6707/5b

96

RIZA

.---/.---/.---/.-

6707/13b Kerem kânı şefaât madenisin yâ Resûlallâh

Fuyûzan-ı şefaât mahzenisin yâ Resûlallâh

Cihânın cânısın sultân-ı mahbûban-ı âlemsin

Serir-i mülk-i hüsnün ihsânısın yâ Resûlallâh

Niyâzım hak-i pâk hazrete revmaldır zirâ

Kamu ehil niyâzım meskenisin yâ Resûlallâh

Meded senden efendim tabiki tarîk-i hicrân

Şeb-i hicrin çerag-ı rûşenisin yâ Resûlallâh

Acemi şevkle kuyunda nalân olmasa dil-i murgı

Yaka-i bülbüllerinin gülşenisin yâ Resûlallâh

Emin ile RIZA'yı tabeş-i germiyet-i gamdan

Cemi'i kâinâtın mâ'imisinis yâ Resûlallâh

6707/13b

97

RIZA

- . - - / - . - - / - . - - / - . - -

6707/7b

Matla-i şems-i Cemâlullâhdır envâr-ı şeyh

Zir ü bâlâ münteşirdir âleme esrâr-ı şeyh

Cilvegâh tur-ı dildâr nahl-ı kâmeti

Şule-i nur tecelliyâtdır etvâr-ı şeyh

Sofiyâ âyine-i esrâr ehilullâhı gör

Rev nümâdır suret-i eşbahda âsar-ı şeyh

Çeşm-i imâlinle eyle sarf insâf-ı nazar

Her taraftan cilve gerdir şahid didâr-ı şeyh

Zâhid inkâr idüp olma bend-i inad

Tâ ebed olmaz keste-i seccâ ikrâr-ı şeyh

Gülşen-i ikbâline bâd-ı hazân virmez gider

Cevr ile pejmurde olmaz suret-i gülzâr-ı şeyh

Rûşenâ itmiş RIZA'ya kehl-i mazag'ül-basar

Ayn-ı dildâr Cemâlullâhdır dildâr-ı şeyh

6707/7b

98

RIZA

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

- 6707/13a Gülşen-i mânâda cana gonçe-i râna menem
 Andelib-i şahisâr-ı bag-ı istignâ menem
- Bahisi cemiyetimdir sûzeş-i sevdâ-yı aşk
 Zülf-i dildâra sarılmış sümbül-i hudrâ menem
- Gitmez âguş hayâlimden o simin-i kadriyâr
 Gülistân-ı nazda serv-i sehi pîrâ menem
- Aşk-ı maşuk eyledi câna civân bahtımı
 Hacil arayı cemâl-i Vamık u Azra menem
- Yusuf'um melahatde nâzır olmaz bana
 Aşkla Leylâ'ları Mecnun iden Leylâ menem
- Ruhuna dar itmez beni firavun ve heman hevâ
 Dest-i Musa'ya meclisde yedi beyza menem
- Hayra çeşmân-ı çemen saf beste-i didârdır
 Kuh-ı gamda tutiyâ-yı nergis-i şehla menem
- Katre-i cüstüm nev-i beşerden zübdedir
 Zübde-i evlâd nesil-i Âdem ve Hava menem
- Dûd-ı âhımdan merkkebdır turâb'ül-mekân
 Ruşinâ bahşa-yı kuhl-ı dide-i sürâ menem

- 6707/12b Kalmadı keyf ü kemiyet şeşcihet oldı Âdem
Mahv ü isbay âleminde lâ menem illâ menem
- Almadım sagrı ü kübrâdan netice bir haber
Âlem-i sagrâda ‘ayn-ı âlem-i kübrâ menem
- Bana meyrat-ı pederdir mahzen-i ilim ü edeb
Fatih bab-ı tılsım-ı ilmü’l-esmâ menem
- Ruşinâdır nur-ı didârımla misbah-ı felek
Matla-i hurşîd çeşm-i âlem bâlâ menem
- Tabdar-ı şebçerag-ı beyt-i mahur oldı dil
Revnağ-ı efzâ-yı sürâc-ı Mescid-i Aksâ menem
- Bu el-acebdir varlığım yoklukdan oldı rev-nümâ
Mavemendir hilye-i zâtım menem men nâ-menem
- Rüzgârın kerem ü serdinden habâb oldı dil
Melce-i üftâd-ı kândır zir-i bam da menem
- Sebz yusan belâgatdır refik-i vehm demim
Sebzêâr-ı mekreminde tutî-i güyâ menem
- Âlem-i suretdeyim suret bana olmaz misâl
Dide-i imkânda hemtâ vü behmtâ menem
- 6707/12a Olur asıl tınetim ruh u cesedle müttefik
Katreym suretde amma katrede deryâ menem

Muntazamdır pertev-i zâtımla Hakk ü asımân
Gerçi suret âleminde bî-ser ü bî-pâ menem

Dâmen-i dildâre nisbet-i kadimiz kütahdır
Arsa-i himmetde amma sadra u tuba menem

Bahr-ı tevhîd hakâyıkdır maat u mebdâyım
Kıymet efzâ-yı sadef dürdâne-i yektâ menem

Noktadır mecmua-i kalbimde sırr-ı kün fekân
On sekiz bin âlemin esrârına rânâ menem

Tâlibin sermâye-i amâline oldum kefil
Maliki zuhr-ı emânet mahzen-i eşyâ menem

Pür nümâyışdır dü-âlem kesret-i efkârda
Şeş cihet-i âlem imkânda tenhâ menem

Saciyât-ı şevke salar eyledi sultân âşık
Keh ü mahyel-i süvâr yesrib-i buthâ menem

Kervana lâ-mekân pira meninde tâ seher
Pâsibân-ı rehgüzâr-ı leyletü'l esrâ menem

6706/11b Sühenrâz-ı marifet çeşminde oldı dilin
Vece-i mazahü'l basarda dide-i binâ menem

Cür'a-i cam ledünidir beni ser-mest iden
Halka-i devr fahrde saga vü sahbâ menem

Guşe-i destar-ı erbâb vefâdır neskenim
Tarh-ı bostan melâhetdir gül-i zibâ menem

Her nefis-i gevher-i simsar nat-ı pâki hazretim
Bâb-ı ef'al RIZA'da lülü-i lâlâ menem

İbn-i neccârım imârethane-i irşadda
Salikân-ı râh aşka melcâ vü mevâ menem

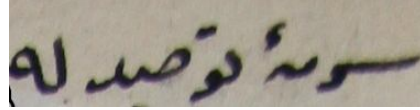
6707/13a-12b-12a-11b

99

RIZA

-.-.-/ -.-.-/-.-.-/-.-.-

6707/6a

aç can gözin eyle nazar

Çeşm-i câna zâhir olsun kehl-i mâzâg'ül-basar

Kaldı beynü'l-hâcebin engüşt-i mu'cizden eser

Rev-nümâdır kaşlarında hâlet şak'ül-kahar

Ey gül-i bag-ı edeb sensin güzellerden güzel

Şerm ider gördikçe ruy-ı elini gülperin ter

Hâne-i gayb-ı âyet-i evsâfını tahrîr ider

Ne varak mecmu'a-i eflâke her şeb tâ seher

Bî-karar olmuş göz mecnun veş kühsâr

Galiba Leylâ-yı zülfünden sabâ almış haber

El-kerim yaza el-kerim sahân-ı simât-ı aşk

İsteriz han-ı kerâmımdan nevâl-i mâhazar

Suret-i mir'ata bakmakdan usanmış galiba

Hamdullah eylemiş câna RIZA def'i keder

6707/6a

100

RIZA

- . . . / - . . . / - . . . / . -

6707/6b Ehl-i şevki habdan paydâr ider nur-ı seher
Şule dâr eyler dil-i uşşâkı deycur-ı seher

Beyt-i dilde ukde-i seher helâl hal ider
Tâseher bîgun taatde meshûr-ı seher

Nakd-ı şevki hayra sarf itmek aceb ayraddır
Olmasun serkise-i matlûb memhur-ı seher

İtizâr-ı gafilâne makbul dergâh olmadı
Hâb-ı hurdır eyleyen ihvân-ı mâzur-ı seher

Çehre-i zerdin ider sad-ı perin Gülizâr-ı ledün
Mihr-i enverdir kahr durında mesrûr-ı seher

Menderes olmaz binâ-yı çâr-ı tak izzeti
Her naks-ı mâhur olur divân muhur-ı seher

Bâd-ı nıfs'ıl-leyl şahbaz RIZA itme kesel
Dad-ı hakdır yerde kalmaz sayı eşkur-ı seher

6707/6b

101

RIZAYÎ

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

6722/5a

Hamdülillah oldı dil dergâh-ı sultâna karib
Bu mücerrebdır ki hacetler olur bunda mucib

Murg-ı dil bu hoş çemende şevkle her dem çizgünür
Gülşen-i lütfunda olmaktadır murad-ı andelib

Derdimendın derdine ‘ayn-ı şifâlar bahş ider
Hak dergâhından alsa zerre denlü bir tabib

Böyle bir sultâna her kim kin iderse lâ-cerem
Mahv olup iman kulları genc-i mihnetde garib

Ey RIZAYÎ sıdk ile ihlâsını bend eyle kim
Bundadır nur-ı tecelli bundadır vech-i cib

6722/5a

102

MUHAMMES RIZAYÎ

... - / ... - / ... - / ... -

6722/12a

İrdi nur u zeyne kıldı nevâlar bülbül
 Kohalum jale-i nesrin içelüm bade-i mül
 Verd-i kaddah açıldı dilâ düşdi sünbül
 Dembedem buy-ı safâlar saçup ahbâbına gül
 Biz dahi cem idelüm damına kaddah ile gül

Nuş idelüm cam-ı subuhı olalum mest-i harab
 Vasl-ı yâri anu ben kanlı ciger ola kebab
 Takınup lale vü karanfil kılup adaya itab
 Guşe-i gülşen ola yar ile bir cemde serab
 Turmayup düşürelüm damına kaddah ile gül

Kuy-i dilbere varup zevk safâlar idelüm
 Def ü tanburı kemeñçe ile nevâlar idelüm
 İçüben sagarı bir hoşça edalar idelüm
 Mecmua-yı ehl-i dile cümle nidâlar idelüm
 Dembedem düşürelüm damına kaddah ile gül

Sâkîyâ sun bize la'l-i leb-i canânı heman
 Ya niçün kibir vücudı kılalum terk-i güman
 Yar ola gül bulasında dahi men behçet yaman
 Ola nesrin-i şakâyıklar muattara mekân
 Hoş ola düşürelüm damına kaddah ile gül

6722/12b   Şükürler haste RIZAYÎ güle meddah olduk
Talibüz biz dahi aşk içre fesahat bulduk
Himmet-i pir ile yârana senâlar kılduk
Gülizâr içre görüp şimdi icâzet alduk
Dilerüz düşürelüm damına kaddah ile gül

6722/12a-12b

103

RIZAYÎ

- . - - / - . - - / - . - - / - . - -

6722/19b

Zahidâ men' eyleme ehil diler didârdan
Bülbüli dûr itmek olmaz cane-i gülzârdan

Alma guşa ey gönül agyâr pendinden sabak
Togruluk resmin sakın umma seg-i agyardan

Al nasihat andelib-i zârdan ol bî-nevâ
Gülden ayrılmaz eger bin zahm irişse hardan

Zahidâ eyler temettüh bu dil-i mecruhumuz
Bâde-i vuslat demâdem ol but-i humardan

6722/20a

Olmuşuz rüsvâ-yı aşk âlem içre serbeser
Geçmişüz bazar-ı dehr içre kurı tımdardan

Murg-ı dil zülfini dilberden yemişdir dâne
Kabul olsun mu halas olmak iki agyardan

Ey RIZAYÎ ateş-i âha yanar bir gün rakîb
Himmet olursa eger kim can-ı dildardan

6722/19b-20a

104

MUHAMMES RIZAYÎ

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

6722/14a Aldı aklım yine bir gamzesi tatar bugün
 Virdi âhım şerer-i âleme azar bugün
 Nola eyler semager derdümi izhâr bugün
 Virmedi kâm diyelüm hâsılı ol yâr bugün
 Yaktı beytü'l-hazânım lehce-i envâr bugün

Ateş-i âh bu dil mülkünü virân itdi
 İşümi derd ü elem nâle vü efgân itdi
 Can gözine bu cihân devrini zindân itdi
 Teşne leb nâr-ı firâka beni büryân itdi
 Sanmadı lâlimin ol put-ı hummâr bugün

Mahlar hüsn-i hayâli ile giryân oldum
 Serv-i kad göricek payına cûyân oldum
 Gül-i ruhsârı için bülbül-i nalân oldum
 Ahirü'l-emr gam-ı dilbere talan oldum
 Rahm idüp virmedi ahvâlimi dildâr bugün

Murg-ı dil şem'ine misâl olmuşdır
 Dil belâ nârına polad hisâr olmuşdır
 Vasl-ı şevk ile ana hicr-i visâl olmuşdır
 Neylesün vallâhi pâkize-i cemâl olmuşdır
 Eylemiş ahd-ı dilâ katline tekrar bugün

6722/14b Ey RIZAYÎ nice bir âh u figân eylersin
Ruy-ı zerd üzre bu kan yaşı revân eylersin
Kaddini bazı firâk ile kemân eylersin
Ola mı mülk dilesen iki hân eylersin
Din dil sahîdir sakî-i ebrâr bugün

6722/14a-14b

105

RIZAYÎ-İ BAGDAD

.---/.---/.---/.---

6722/20a Şehâ mülk-i vücud içre aceb sultânımız vardır
Gülistân-ı iremde gonce-i handânımız vardır

Kaşî kavş gözi nergis yanığı lale-i hamra
Gönül tahtında hakem sıdk ile imanımız vardır

Eger mahs eylesen âlemde ayb itme gel ey zâhid
Ki râh-ı aşkda billâh ulu burhânımız vardır

Teberrâyuz tevellâ bu fâniden vücudı kılmuşuz fani
Gelür sahn-ı çemen içre güzel mihmânımız vardır

RIZAYÎ sen dua eyle ol mâmur Bagdad'ı
Ki burc-ı evliyâ içre aceb seyrânımız vardır

6722/20a

106

MUHAMMES RIZAYÎ

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

6722/12b Hamdülillah çok şükür bugün dilâ nevrudur
 Hakipâyı tutiyâ çeşme-i ziyâ-i nevrudur
 Lutf-1 ihsân-1 kerem şâh-1 gedâ nevrudur
 Ruh-1 emvata emin bari Hüdâ nevrudur
 Cümle diller hayr olur cana bugün nevrudur

Zeyn olup sahn-1 çemen âlem temâşadır bugün
 Gel temâşa idelüm canâna ilâdır bugün
 Cümle günler üstüne hem 'ıyd-1 ezhardır bugün
 Bülbül ü kumru dürrâc cümle şeydâdır bugün
 Cümle eşya hayr olur şâha bugün nevrudur

Verd-i hamralar açıldı gül-i sefid-i anberin
 Verd-i nesrin ile gül kadeh olupdur hemişin
 Çeng-i hem ud ile tanbur nay u def eylerenin
 Sofiyâ hoşdur bugün ger sâkî olsa meh-i cebin
 Cümle diller hayr olur eyler edâ nevrudur

Açılıp nergis menefşe laleler gülfâm ile
 Cümleye yevm-i mübârek ola hass u âm ile
 Devr idüp sakî şarab-1 encamı vir cam ile
 Dostlar bâ-lillâh ne hoş gelse bahar eyyâm ile
 Cümle diller hayr olur şâha bugün nevrudur

6722/13a Nev-bahar olmuş açılmış ey RIZAYÎ kevn ü mekân
Nice vasfin ideyim yokdur ana hadd vü payân
Aç gözüni habdan gafletde kalma gel uyan
Şâh-ı gül üzre niçün kim andelib eyler figân
Cümle diller hayr olur eyler nevâ nevrudur

6722/12b-13a

107

RIZAYÎ

- . - - / - . - - - / - . - - - / - . - -

6722/19b Ey gönül çün kim visâl-i yâra eylersin heves

Zevk-i dünyâdan serâser rişte-i ümmidi kes

Eyleme mû'tad her dem zâr u efgân itmegi

Sair-i banun râzını ifşâ ider zirâ ceres

Rah-ı dilberde dilâ her kiminle terk-i can ider

Gelmez asla aynına âlem misâh-ı hâr u has

Dane görmüş ârız-ı devrinde canânın

Anun çün murg-ı dil olmaz eseri her kafes

Ey RIZAYÎ mihr-i aşkı levh-i dilde nakış kıl

Hoşça hıfz eyle ki lazımdır sana âhir nefes

6722/19b

108

RIZAYÎ

.---/.---/.---/.---

- 6722/4b Yine kasd-ı dil itmişdir bugün ol bi-iman serhoş
Hazır kalmaz mı kim beytü'l-hazanda ola kân serhoş
- Dilâ te'siri kavminden durur dest-i dilâverde
Meyânın tire-i âha karşı tutmuşdur kemân serhoş
- 6722/5a Şehâ ol ser ü kaddin payına yüz sürmege her dem
Olupdur çeşme-i çeşmimde hem ab-ı revân serhoş
- Meni biçârenin her rûz u şeb feryâd u âhımdan
Kalur bu gülşeni dehr içre bülbüller figân serhoş
- Arz men'i hevâ-yı lâ'l-i dilber itme ey zâhid
Anun çündür bugün meyhane pîr-i mugân serhoş
- Alur meşkat-ı hüsnünden ziyâ şems ü kamer daim
Alupdur katre lutfuyla kevn ü mekân serhoş
- RIZAYÎ virmese el sâkî lutf ile ayagın öp
Ki sâkî aşkına olmuşdurur huri-i cihân serhoş

6722/4b-5a

109

KASİDE

6707/22b Ey Allah'ım beni senden ayırma
Beni sende cemâlinden ayırma

Sararuben soldum döndüm hazana
İlâhi hazanım daldan ayırma

Balığın canı suda didiler
İlâhi balığım sudan ayırma

Ben ol dost bağının bülbülyem
İlâhi bülbüli gülden ayırma

Seni sevmek benim dinim imanım
İlâhi dinim imanımdan ayırma

Şeyhim güldür ben anın yaprağım
İlâhi yaprağı gülden ayırma

Eşref oğlu RUMÎ kemter kulundur
İlâhi kulu sultandan ayırma

6707/22b

110

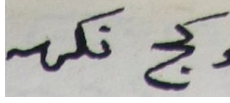
SALAHÎ

---/.---/.---/.---

6707/9a Ey kaşı keman tir-müjen canıma geçdi
Peykanların her biri bir yanıma geçdi

Bus eyler iken lâ'line sarkındılık itdim
Zülf-i siyehin halkası gerdânıma geçdi

Kafir midir ol zülf-i siyeh fülful-i hindu
Bir bakmakla dünyam imanıma geçdi

6707/8b Bu sabr-ı tahammül ya nice mümkün
Evvel nazarın sine-i sûzanıma geçdi

Beş beyitle dua-yı kemal itme SALAHÎ
Bin böyle güzel defter-i divânıma geçdi

6707/9a-8b

111

KASİDE

6707/20b Bi-hamdullâh ki İslam'a
 Delilim Mustafâ geldi
 Emirim rehberim şâhım
 Âliyü'l- Murtaza geldi

İmamım ol ger- mekânı
 Nice sevmeyem ben anı
 Resûl'ün kurretü'l- 'aynı
 Hasan hulk-ı Rıza geldi

Fedâ olsun ana canım
 Hem oldı din ü imamım
 İki âlemde sultanım
 Hüseyin-i Kerbelâ geldi

Ana ins ü melek bende
 Hem ednâsı bendesin bende
 Cihânın kutb-ı âlemde
 Ah Zeynel Âba geldi

Muhammed Bâkır ol şâhım
 İmam Cafer'dir mâhım
 Bulardan Musa-i Kazım
 Ki ol nur-ı Hüdâ geldi

Yüzidir kaf ve'l- Kur'ân
 Mezarı Kâbe-i irfan
 Cihana rahmet-i irfan
 Ali Musa Rıza geldi

Hakî şâh-ı velâyetdir
 Nakî nur-ı hidâyetdir
 Bular makbul-i hazretidir
 Ki bize reh-nümâ geldi

İmam-ı Askerî kıblem
 Eşiği taşıdır Kâbe'm
 Yoluna can u dil verem
 Bana gayet safâ geldi

6707/20a Muhammed Mehdî âhir
 Gele bir gün ola zâhir
 O vaktin harcı Münkîr
 Bu dergâhtan cüdâ geldi

Behey âşık gözün aç bak
 Cihâna bunlardır revnak
 Buların basdığı toprak
 Gözüme tutiyâ geldi

Sözün SEYFÎ ehlidir
 Cevabın nutk-ı şâhıdır
 Hakikat burc-ı mâhıdır
 Bu yolda bî-riya geldi

6707/20b-20a

112

KASİDE

.-.-./.-.-./.-.-./.-

6707/21a Yâ Rab beni dâr eyleme evlad-ı alîden
Ki bendesiyim anların kalu belîden

Dönmem ki duyup haricîler başımı kesse
Sinemde muhabbetleri vardır ezeliiden

Can u dil ile bende olur âl-i Resûl'e
Her kim ki inâyet nazarı ararsa velîden

Çün buları hayatı ezeli bunlara SEYFÎ
Canım fedâ başımı tuba eyleyeliden

6707/21a

113

KASİDE

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

6707/29b

Deldi bagrım bülbül-i biçâre nalânın senin
Yohsa öldurdun mu sende vird-i handânın senin

Bana benzersen behey biçâre adam itmeyüp
Subha dek bu halka rahat virmez efgânın senin

Gülşen-i külhâne döndürdi iniletdin ateşi
Nâr-ı hicrânda nemi halk itdi Hüdâ canın senin

Her zeman açılmadan bir gonce-i fem eylersin fenâ
Yokmıdır ey çarh-ı zâlim dinin imanın senin

Ey felek bir yâre itdin sinemi hiç yara yok
Zehriyle alevde olmuş tig-i berrânın senin

Aldın ömrin hâsılın yıkdın bu gönlüm şehrini
Dilerim Hakk'dan yıkulsun kasr-ı eyvânın senin

Çünkü seyyid SEYFÎ'dir oldı visâl-i yardan
Aglasun kan aglasun bu çeşm-i giryânın senin

6707/29b

114

İLÂHÎ

6707/25b Bu aşk bir bahr-ı ummândır
 Buna hadd ü kenâr olmaz
 Delilim sırr-ı Kur'ân'dır
 Bunu bilende 'ar olmaz
 Sübhân Allah sultan Allah
 Her dertlere dermân Allah

Sora geldin ezelîden
 Pirim Muhammed Ali'den
 Turab-ı lâ- yezelîden
 İçenlere humâr olmaz
 Nakarat

Kıyamazsın baş cana
 Irak tur girme meydana
 Bu meydanda nice başlar
 Kesilür hiç sorar olmaz
 Nakarat

Bak şu Mansurun işine
 Halkı üşürmüş başına
 En-el Hakkın feraşına
 Düşenlere tımar olmaz
 Nakarat

Eger âşık isen yara
Sakın aldanma agyara
Düş İbrahim gibi nâra
Bu gülşende yanar olmaz
Nakarat

SEYFULLAH sözünde besdir
Şeyhimden aldığım destdir
Divâne aklım ne ister
Ne isterse kanar olmaz
Nakarat

6707/25b

115

İLÂHÎ

6707/20a Ey şehid-i Kerbelâ'ya aglayan
 Mâtemdir muharremdir bugün
 Ateş-i aşk ile sine daglayan
 Nakarat

Sinede serde gerektir dag ola
 Kanlı yaşlar didede ırmag ola
 Ger dilersen senin menzillin uçmag ola
 Nakarat

6707/19b Gice gündüz ey Muhammed ümmeti
 İdelim can u yezide laneti
 Gördüler senin ola hakkın rahmeti
 Nakarat

Her seher sanma şafaklar şebnemi
 Anda kan aglar melekler ol demi
 Âlemi tutdı hüsnünün matemi
 Nakarat

Kimdir ol şâh-ı şehid-i Kerbelâ
 Nur-ı çeşm murtazâ-yı âl-i abâ
 Cedd-i bakîdir Muhammed Mustafâ
 Nakarat

Çâr-1 yâr ile Muhammed ey said
Oldılar tasmim-i zahm ile şehid
Kıydılar rahm itmeyüp bunca pelid
Nakarat

Ey SEZAÎ bilmiş ol şâh-1 Hüseyin
Cümle sevmektir anı farz-1 ‘ayn
Şeksiz ehlillâh oldu nur-1 ‘ayn
Nakarat

6707/20a-19b

116

İLÂHÎ

6707/28b Zümre-i aşka olmuş tacidâr
 Şeyh Saadeddin gibi bir er mi var
 Rehnümâ-yı salikân-ı bî-karar
 Şeyh Saadeddin gibi bir er mi var

Cezbe-i rahmân ararsan bundadır
 Derdine dermân ararsan bundadır
 Canına canân ararsan bundadır
 Nakarat

Merkad-ı pâkine cây olmuş cibâ
 Gel mürîd ol kalbine gelsün ziyâ
 Cism-i can ile teslim vü rızâ
 Nakarat

Hû deyüsen halka-i ezkâre gel
 Mâsivâyâ olmasun kalbin mehel
 İşte derviş ŞAKİR'e virmek el
 Nakarat

6707/28b

117

İLÂHÎ

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

6707/29a Geşt idüp buldun mu sâlik âlemi leyl ü nehâr
 Rehnümâ hiç Şeyh Saadeddin gibi bir er mi var
 Mürşid-i râh-ı Hüdâ 'ıyd vü habîb vü girdikâr
 Rehnümâ hiç Şeyh Saadeddin gibi bir er mi var

Merkad-i pâki münevver sâye endâzü cibâ
 Cevherin nûş eyleyen müştâk-ı ruyet daimâ
 Cezbeye müstagrik olmuş hep mürîdi hâliyâ
 Nakarat

Zıkr-i tevhîd ile meşgul ol müdâmâ sâlik ol
 Hakk'ı inkâr itme zâhid nefsini gel hâlik ol
 Tut elin eyleye inâyet aşk Hakk'a mâlik ol
 Nakarat

ŞAKİRÂ işte sana şer'i Muhammed'e tarîk
 Himmet-i pir gele ol aşk-ı Hüdâ'ya sen garîk
 Mesleki râh-ı cehâr-ı pâre delil hem refik
 Nakarat

6707/29a

118

YUNUS EMRE

6769/6a Şu yalan dünyâda âkil gezerken
 Ecel kılıcıyla çalarlar seni
 Faidesiz yerde gelip gezerken
 Bir gelinmez yollara salarlar seni

Ecel yakın gelir bakar görürsün
 Oğluna kızına hasret olursun
 Etdigin işlere pişman olursun
 Bilinmez illere salarlar seni

Eger iman olmaz ise yoldaşın
 Dahi neler görür şu garib başın
 Kavmin hısmın cümle eşin yoldaşın
 Bir saat uykuda komazlar seni

YUNUS bir gün kıyâmet olur
 Herkes itdigini ol günde görür
 Sual melekleri kabrine gelür
 Varınca elinden alırlar seni

6769/6a

119

YUNUS EMRE

6769/6a D ny da buldu kimi derdine dermân
 Sende yok mu idi zerre imân
 Kulunun getirdiği bana armagan
 Derse Allah ben ne cevap vireyim

Ben emrettim sen emrimi tutmadın
 Çok günah iŐledin tövbe itmedin

Bende seni kullarım

Eyzan

 si kulun defterine bak dirse
 Yüzi kara hem g n hı çok dirse
 Yerin g g n arasında ek dirse
 Eyzan

İb det id pde kılmadın namaz
 Yalvarıp Mevlâ'na itmedin niyâz
 Hallakın degilem hey be namaz
 Eyzan

YUNUS EMRE'm biner ağaç atına
 Yüzüm kara varamam katına
 Yüzi kara her giz gelme katına
 Eyzan

6769/6a

120

İLÂHÎ

6707/25a Gönül hayran olupdur aşk elinden
Ciger püryân olupdur aşk elinden

Eridi karlı daglar zerre zerre
Deniz ummân olupdur aşk elinden

Özümün kalmadı sabru kararı
Gözüm giryân olupdur aşk elinden

Ne gördi Züleyha Yusuf yüzünden
'İyş u efgân olupdur aşk elinden

Kodı İbrahim Edhem taç u tahtı
Yeri külhân olupdur aşk elinden

YUNUS EMRE'm bu hasret-i zâr-ı tende
Aceb mihmân olupdur aşk elinden

6707/25a

121

İLÂHÎ

6707/32a Şehidlerin ser çeşmesi
 Enbiyânın bagrı başı
 Evliyânın gözi yaşı
 Hasan ile Hüseyin'dir

Hazreti Ali babalarıdır
 Muhammed'dir dedeleri
 Arş-ı âlâ küpeleri
 Hasan ile Hüseyin'dir

Dedesiyle bile varan
 Kevser ırmagında duran
 Susuz ümmete su viren
 Hasan ile Hüseyin'dir

Kerbelânın yazıları
 Şehid olmuş gazileri
 Fatma ana kuzuları
 Hasan ile Hüseyin'dir

Kerbelâ'nın tâ içinde
 Nur balkar siyah saçında
 Yatur al kanlar içinde
 Hasan ile Hüseyin'dir

Su virmediler ol cana
İçdiler hep kana kana
Fatma ana yana yana
Hasan ile Hüseyin'dir

Deviş YUNUS cihan fani
Bizden evvel gelen hani
İki cihânın sultânı
Hasan ile Hüseyin'dir

6707/32a

122

KASİDE

.---/.---/.---/.---

6707/27b Esir nefis-i emmarem aceb bed-hal bed-kârım
 Şagir kabre irişdim hevâ ile henüz yarım
 Giderim âhım yok sana yüz ile varım
 Esirge kapuna geldim diden Yarab guffarım
 Senin kapun durur iken varuben kime yalvaram

Hüdâvendi sen ol Allah rahmân-ı rahîmimsin
 Kamu ahvâlime âlim-i hâbirmisin bâsirmisin
 Ağşınâya gayyâsü'l-müstagnisin destgirmisin
 Nakarat

Senin her köşede zikrin ider zâhid-i agyârın
 Kimi ihfâya mansurdur kimi cehren okur yâdın
 Ne eksilür hazinenden gani vahhâb iken adın
 Nakarat

Eger yüz bin günah itsem ümidim kesmezim senden
 Kelâmında musarrahdır diden lâ-taknetû benden
 Mübeşşirlerle şâd ile bu ruhum halk için tenden
 Nakarat

6707/27a Kulındır ZAKİRÎ derdmend âlim vü dana
 Senin tevhidini eyler hevâ ile ider amma
 Ne var cürmini afv itsen sana şirk itmedi asla
 Nakarat

6707/27b-27a

123

ZİHNİ

6769/17b Vardım ki yurdundan göçmüş ayagı
 Yavru gitmiş ıssız kalmış otagı
 Camlar şikest olmuş meyeler dökülmüş
 Sâkîler meclisden kesmiş ayagı

Laleyi sünbülü güli hâr almış
 Süleyman tahtını sanki mâr almış
 Şimdi zevk ehlini ah u zâr almış
 Gâma tebdil olmuş ülfetin çağı

Acep nirde bulsam ben ol maralı
 Avcını yitirmiş cerân misâli
 Hangi çöle sorsam çeşm-i gazali
 Tolmuş çölden çöle yokdur turagı

ZİHNÎ dehr elinden her dem kan aglar
 Vardım ki bag aglar bagbân aglar
 Sünbüller perişân güller kan aglar
 Şeydâ bülbül terk ideli bu bagı

6769/17b

B. MAHLASSIZ ŐİRLER

124

KIT'A- I RA'NÂ

6707/1b Zülfün esiri oldum ey dilber-i râ'nâ
Aşk-ı muhabbetin aglayı vücudum serâb
Muhabbetin çıkmaz oldu derûnumdan asla
Zülfüne bağlandı gönül ey hüsn-i âvâ

6707/1b

125

DİVÂNİ

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

6769/10a Her seher gelür geçersin bir selâm virdin mi hiç
 Benim ile yiyüp içüp oynayup güldün mi hiç
 El gibi gelür geçersin bu cefânın aslı ne
 Var ise söyle efendim kemligim gördün mi hiç

Kâmil olmak ister isen dinle kâmil sözünü
 Ben sana niyâz idersem sen çoga tut azımı
 Ehl-i irfân meclisinde sakla gizle sözümü
 Üstâda hizmet eyleyüp yol erkân bildin mi hiç

Bu güzellik böyle kalmaz fakat gelür geçer
 Korkarım adu el sunar yüz begden kaçır
 Aşka şu cihânda ağılayup candan geçer
 Bu fakiri bir gececik sinene sordun mu hiç

6769/10a

126

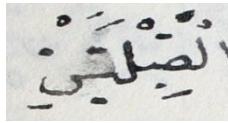
MEDHİYE

6707/30b Yâ hayyu yâ kayyum el-meded yâ basitu yâ vedud el-meded
Yâ kamere'n-nebiyyin ve'l-mürselin el-meded yâ kenze'l-madihine

Yâ hateme'n-nebiyyin el-meded yâ men yakûlu enâ lehâ
Fehû lehâbâ el-meded yâ sâkine el-Medine yâ seyyidinâ

Ve şefiagâ yâ mahbûb Rabbi'l-Âlemin yâ sultânü
El-nebiya'ü yâ Muhammed ibn-i Abdullah el-meded

Yâ sâkine'l-hücre yâ ashab-ı Resûllallâh el-meded

Yâ cedde'l-Hüseyni ve imâmü'l- yâ cedde

El-şerefü el-meded hususen yâ handân
Resûlallâh el-meded yâ âşikin cehâle Muhammed

Küllekümü yâ el-meded hususen yâ sahibü
Henidi't-tariku yâ hâmî himâ ciyâmin nesli

Benû şeybâ şeyenmî ve üstâdî ve mededi
Yâ sultân sırrı Saadeddin yâ eya'l-fütûh el-meded

Yâ hâmî şikâra yâ Ebû Ali el-meded yâ sakine el-basra
Yâ şeyenmî ve üstâdî ve mededi yâ sultân

6707/30a Seyyid Ahmed yâ ebâ el-Hasane'r-rihâ'î el-meded
Ebâ el-âlemin yâ hâmî himâ'l-bagdad yâ sultân

El-evliyâ yâ raîse'l-meşâyihî şeynîmi ve üstâdı
Ve mededi min makâmi'l-fâhir seyyidinâ Abdu'l-Kadir

Yâ muhi ellezine el-kelanî el-meded yâ sâkine't-tezâ
Min nesli ebâl-Fatıma ez-zehri şeynîmi

Ve üstâdı ve mededi yâ şeyhü'l-arab
Yâ mülessem yâ sultân Seyyid Ahmed

El-bedevî el-meded İbrahim ed-disûkî
Amma el-burhanî el-meded evliyâ'ül-kevnü

6707/30b-30a

127

KASİDE

--./.../.../...

6707/15a Ednâ kuluyum fahr-i Resûlu's-sakaleyn
Ol nur-ı ahad u ahmed u ceddu'l-hüsünde

Can tıgını uryân iderim cism-i gulakdan
Kanlar saçarım fethine ol bu bedr-i hüsnünde

Hunabe-i eşkimle cihân kana boyansın
Giryân olarak derdine ol kurret'ül-âyinde

Nûş eyler isem nola şâh Hasan aşkına zehri
Çekemem elimi yoluna başı girse Hüseyin'de

6707/14b Evlâdına ashâbına selâm ile selâm hâ
Şâd ola dahi ruh-ı şerîfi ebu-neyde

6707/15a-14b

128

6769/18a Selâm it gül yüzi yâre
 Bir selâm virse olmaz mı
 Beni bıraktı çün nâra
 Bir bâde virse olmaz mı

Bilse aşkın halinden
 Gerdanındaki halinden
 Bendeki lâlinden
 Bir fincan verse olmaz mı

Dersimi aldım hocadan
 Bildim karadan hicadan
 Bakıyordun bacadan
 İçeri alsa olmaz mı

Cemâline inmiş perde
 Ugratmışdır beni derde
 Ya odamızda ya evde
 Âşıkın bulsa olmaz mı

Derde düşmüşüm yasından
 Çürüdüm gâm-ı pasından
 Nolsa gerdanın hasından
 Bir buse verse olmaz mı

Bu sözlerden oldum bizâr
 Olman mı bana sadık yâr
 Buse virmezsen bir şamâr
 Yüzüne vursan olmaz mı

Kalemi aldım destime
Nâmeler yazdım dostuma
Dolaşup düşsem üstüme
Beni öldürsen olmaz mı

Çekerim senin nazını
Hilesüz bakan gözünü
Küçük gösterüp yüzünü
Yüzüm güldürsen olmaz mı

6769/18a

129

KASİDE

6707/23b Yâ seyyid-i Sadedin yâ şeybani
 Yâzâ lev-i habdi ve'l-burhani
 Ente-i zuhri yâre cami
 Şeyken lilşehi yâ emâni

Ente yaze'l- lutfu'l- camilu
 Yaze'l- ihsanu ve'l- cezailu
 Venzur bali abdi'z- zelilu
 Nakarat

Kulte iz mutadiye'ül- muridu
 Yudri kuhum vakti'ş- şedidu
 Uvfev bi-abdike's- said
 Nakarat

Kad nevverü'ş- şamu'ş- şerifu
 Bikerâ manike'l- latifu
 Veya cibâviyye'n- nazifu
 Nakarat

6707/23a Bitâ-i nesli idnân
 Vesalli Allahü'r- Rahmân
 Vaülâli ashâb ü zü'l- furkân
 Nakarat

Kaddessenâllâllahü'l kâdir

Binurî sırrınü'z- zâhir

Sıyyemâ ibrune'ş- şâkir

Nakarat

6707/23b-23a

130

Kıt'a

6707/14b Buruc sırrında togup aşk-ı habîbü madeni
Nur-ı vecihiyle münîr itdi diyâr-ı Adem'i
Milleti fakr u fenâ padişâhıdır elhak
Hırka puşi yemeni Hazreti Veysel Karani

6707/14b

131

KASİDE

- 6707/31b Vein sa'ilu 'anni'r-ricâle fenusyeti
Yegülü benû şeybâ sâdâtü mekketi
- Karâ'itu enâ ve'ş-şeyhü fî levhi vâhidin
'Ali ibni hanbel fî zemâni sebâhati
- Ve hâvânî'l-kutbü'ş-şerifü beyyedihi
Kabusmı nimuhyi'd-dine min hayra milleti
- Ve kâlalî Saadeddine'ş-şâmı kumyihâ
Gafıran fekultu lehu sem'am ve'l-feyni tâ'ati
- Veli fî ciyâ vekutun tecellet sıfâtuhu
İd acâ'anî el-muk'ad yefûzu bi-himmeti
- Vesâreti'd-da'ni bâlicibâ esiyihâ
Veci'inâ linucûrumu'ş-şâm ve nahnü'l-mutî'ati
- Müridi leke'l-büşrâ müridi leke'l-henâ
Müridi temessek bi-hablillâh sümme bi-biati
- Müridi temessek bi vekün bi-yevâsikân
6707/31a Enâ uhucine fî'd-dünya ve yevmi'l-kıyâmeti
- Ve min şekki hazhi'l-keîlâmi binükretin
Yuciyü hayyunâ kâsiden ilâ nehu hazreti

Îzâ nâdeti'l-fukarâ'u yâ men sekenû cibâ

Eyudri kuhum sırrı alî kadri'l-mehti

Enâ eş-şeyhu Saadeddin enâ hâmî cibâ

Enâ şeyhu'l-kurra ve kulle tarikati

Cemi'i debîbü'l- arzi tâat lâmirnâ

Fesâret işârâti alî ehil hırkati

Enâ min ricâli illâ bizâmi celîsehüm

Ve in kâne resûlullâh şeyhi ve kıveti

6707/31b-31a

132

TAHMİS

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

6722/5a Her yere meyl eylemez Ali canan ister gönül
 Mâha gör kalmaz nazar pes afitâb ister gönül
 Çok zamandır teşnedür lâ'lünde nâb ister gönül
 Sâkîyâ lâ'lin şarabından şarab ister gönül
 Ateş-i hicrânun yanmış kebab ister gönül

6722/5a

133

-.---/ -.---/ -.---/ -.---

6707/8a

Kays-veş sahrâya düşdüm zâr u figân eyledim
 Leyli veş beytü'l-hazânım hun-1 giryân eyledim
 Can-1 sabrım taşub can-1 giribân eyledim
 Soyunup abdal olup eynimi üryân eyledim
 Kendimi aşkın yoluna şöyle kurbân eyledim
 Gerdana mecruhumu kesdim kızıl kan eyledim

Tıg-1 cüren-i merhem eyledim dertlerin dermânıma
 Tag-1 tahamül eylemez âh itdigim efgânıma
 Bir nişâne eyledim ol şâh-1 şehid sultânıma
 Yârini rûz-1 mahşerde gel bak benim gerdânıma
 Nakarat

Manzume-i Temâmî Baba

Kendimi Âdem sanurdum hayvan-1 natık menem
 Hayra daşır bir amel yok facir-i fasih menem
 Leyl-i ikrârında sâdık olmayan âşık menem
 Her ne cevri ile sezâdır mihnete layık menem
 Nakarat

6707/7b   Ruhumu kıl yâ Rabbenâ bu kulun dertli isyânına
Rahmetenli'l-âleminsin isim düşüpdür şânına
Enbiyâ ü evliyâ muhtaçtır senin ihsânına
Yalın ayak baş açık nasıl varam divânına
Nakarat

6707/8a/7b

134

İLÂHÎ

6707/32b Kutb-ı zemânımdır hemin
 Pirimdir Şeyh Saadeddin
 Şın yok ayn'ül-yakîn
 Nurumdır Şeyh Saadeddin

Sırrı irüp müştâka
 Kalmaz nâzır ifsâka
 Cezbe gelür uşşâka
 'Aynımdır Şeyh Saadeddin

Bir katre içen şerbetten
 Uşşâka gelür halet
 Yetmez mi bu sa'det
 Feyzimdir Şeyh Saadeddin

Kerâmet-i havîdir
 Ehl-i derde devâdır
 Sultân-ı cebâvîdir
 Şeyhimdir Şeyh Saadeddin

Sultânımız velidir
 Bag-ı cihân gülidir
 Seyyid Galib oğlıdır
 Cettimdir Şeyh Saadeddin

6707/32b

135

KASİDE

- 6707/14b Hayretullâh mine'l-halkı ebi ba'di ceddin ve ebennâ el-hayretin
 Ümmeti'z-zahra Hakka ebi varisi'l-ilim ve mevlâ el-tekalin
- Ebu Allah âlemin nâşian ve kureyşin ya'bidune'l-ve seneyin
 Ya'bidune'l-lâte vâlu'z-zemame ve aliyyun kâme nahve'l-kıbletin
- 6707/14a Fizzâtün kadhulisat minzehebin ve enâ'l-fizzati beyme'z-zehebeyni
 Men lehü ümmün keümmiye şemsün ve ilâ Kamerun ve enâ kevkebün
 beyne'n-nirain
- Menlehü ceddun keceddi'l-Mustafâ Ahmedü'l-Muhtâri kurrate külli
 ayni
- Menlehü ümmün kaimiyye Fatıme'z-Zehrâ bidigati'l-muhtarı kurrate
 külli ayni
- Menlehü ammin keammiyye Caferi zü'l-cenâhayni kerimü'n-nebeyni
 Menlehü ilâ ke'bî haydarin katele'l-küffâri fi yevmi huneyni
- Nahnü Cibrilü gadin sâdisünâ velenâlka'beti sümme'l-haremeyni
 Nahnü ashabü'l-ayâ hamsetünâ kad meliknâ terkıhâ ve'l-magribeyni
- Ümmeti'l-Muhtâri kurrate aynen figadin tuskavne min keffi
 El-Hüseynî

6707/14b-14a

136

Muhammes Kalenderi

--./.../.../...

6707/4a Şehrâh-ı muhabbet ki tarîk-i ezelimdir
 Sırr-ı menzil-i aşka eski mekân mahalimdir
 Yoldan koyan amma beni tûc-ı emelimdir
 Bu çâk-ı giribân-ı sebep kendi elemimdir
 Heb çekdireceğim kendi cezâ-yı amelimdir

Yazık bana kim bunca zaman olmadım irşâd
 Kaldım heves-i şad ile dehrede na-şâd
 Kankı amelimle olayım layık-ı azad
 Destimde ne tespih ü zebânımda ne evrâd
 Nakarat

Hakk virmiş iken bu dil-i bimâra şifâyı
 Ben gayriden ümid iderim derde devâyı
 Bir simde eger sineme bin tiri belâyı
 Dâhil eyleyim keşmekeş kavs-ı kazayı
 Nakarat

6707/4a

137

Ermenice Şiir

اجم سنه كز و و و اور ارند
 باراب سون كروغ ظار
 شام كو شنبه كفا هاكي برينه
 ظالمه لس اسول كاپونه

انده عطا نيريد ارشم
 عار كريد زر كيه نيريد كيرشم
 اه افجيك ار جو بد مرشم
 فاله بس اسول كاپونه

کزنی دس اخیبر بر بر م
 او سکی هیل نخر اریرم
 بس او کرا کیدا بر بر م
 حاله یسرا هو کر کیر
 افخلاه طوره جسی کر مخا
 مفاوور دیمخ طلتر
 جسی دارکو صونخو
 نطه یسی اصل کر کور

اصل هو کسین کر کید صرو
 آشوی نیو یطکین او
 اردون فلاص طوین بر او
 حاله یسی اصل کر کور

17

6769/16b

¹⁷ Muhtemelen Ermenice veya Rumca yazılmış olan bu şiir, farklı bir dilde yazılmış olması sebebiyle okunamıştır.

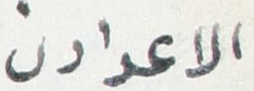
C. DUALAR

138

6707/3a Beyân-ı ayet-i erba'a Şeyh Muhyiddin El-Arabî kaddese sırrahu her kim bu dört ayet-i Yasin suresini fehüm la yubsirune varınca okusa cem-i âlem ana sahhar ola kutba yetişdim. Gördüm ki âgu canavarlar için bu dört ayet ile (selâmün âlâ Nuhın fi'l- âlemîne innâ kezâlike

neczi'l- muhsinine) okurlar. (Cem'i canavarlar itmeye

kutblar dahi meskûn bu dört ayet ile seyr iderler kutb'ul-

kuttâb eyven Mahfî olmak için bu dört ayet ile Veizâ kar'âne'l-kur'âne ce'alna beyneke beyne'z-zin lâyuvmine bil-âhireti hicâben mestûran) okurlar gözleri görmeye.

Bismillâhirrahmânirrahim

El Evvelü: Elemtera eli'l- melâi min beni İsrâ'il min ba'di Musa iz kalu'n-nebiyyin lehümüb-aslena meliken nukâtil fi-sebili'llâh kâle-hel 'aseytüm inkütibe 'aleykkümü'l-kıtâlü ellâ tukâtilu kâku vemâlenâ ellâ nukâtıla fi-sebi'l-lillâh vekad uhricnâ min diyârma ve ebnâ 'inâ

6707/3b felemmâ kütube 'aleyhimü'l-kıtâlü tevellev illâ kalilen minhüm vallahü 'alimün bi'z-zalimin

Es-Sâni: Lekad semiallâhü kavle'l-lezîn kâlu innâllah fakîrun ve nahnü agniyâu senektübü mâkâlû ve katlehümü'l-enbiyae bi-gayri Hakk'm ve nekûle zûkû 'azabe'l-harîk.

Es-Sâlisü: Elemtera ile'z-zin kîlelehüm küffü eydiyeküm ve ekicu's-salate ve etu'z-zekate felemmâ kutibe 'aleyhümü'l-kıtâlü izâ ferîkun minhüm yahşevne'n-nâse kehaşyeti'l-lahü ev eşedde haşyeten ve kâlû rabbenâ limeketebe 'aleyne'l-kıtâlü levlâ ehartenâ ilâ ecelin karîbin.

Kul metâû'd-dünya kalflün ve'l-ahiretü hayrün limeni't-tekâ velâ
tüzlemûne fetîlen.

Er-Rabiu: Vetlü aleyhim nebâ ebney Âdeme bi'l-hakkı iz garrabâ
kurbânen fetukabbile min ahadi himâ velem yutekabbel mine'l-âhire
kâle lakattüleneke kâle innemâ yetekabbelu'l-lahü mine'l-müttekîn.

6707/3a-3b

139

6707/33a Bab-1 kazâü'l-haceti vellezi yekün fi merâdın ve hevân tekün âlî hâfet
 bahr o nehir o be'ir hevân tesalli rek'atın bigâ tehete'l-tesâb fi külli
 rek'at ve süre Yasin şem ermiye hazâ'ül-arzuhal fi'l-mâi mecr
 bismillâhirrahmânirrahîm mine'l-abdi'z-zelîl ilâ'r-rabbi'l-celîl rabbi
 inni messenî'd-dürrü ve ente erhamü'r-rahîmin şerehtüllâhi sadrî
 fevveztullihi emrî kifâyetullahi tâ'itînî min haysu lâ-âlemu velâ ederî
 viketeb sûretü'l-hülâs şem 'indermiyye yekû'l-lehümme innî es'elüke
 Muhammedi sallallâhu 'aleyhi vesellem ve ilehi't-tayibbîne ve
 sahibihî'l-murtazâ ikdî hâcetî kezâ ve kezâ.

6707/33a

140

6707/33b

Hâl içre

Latîfün ezeliyün hayli fi cismi mürte'aşun hâlu minke vehbiyyün yâ
Allahu hâlû hazâ'ür-racülü vehbiyyün yâ Allahu durmayup okuya 61
yahud 41

Diger

Latîfün ezeliyyün abidiyyün hablî ve cismi mürte'aşun hâlün minke
vehebiyyün

Yâ Allah Yâ Allah Yâ Allah

Post

Sır cemâl-i dost yüce Âdem-i hatût hizzet mihrâb elset câr guşe-i post
ayin cümle erenler Allah dost hû

Keşkûl

Fıkra Allah sâ'il dergâh keşkûl âşikân sende

Seyyid Allah

Tekbir Tâc Tercihâl

İsm-i Şâh-ı merdân rüya üzre imâm çârdeh masuna-ı pâk veliyü'n-
nebi hak handân Muhammed Alî pirimiz Seyyid Saadeddin veli
azemet Hüdârâ tekbir

Yâ aziz yâ settâr yâ halim yâ latif hırkanın yakasında yazılmış.

Yâ sabur yâ şükür yâ reşid ortasında yazılmışdır.

Yâ azîz yâ ferîd yâ samed eteginde yazılmış.

6707/34a

Hayya

Hayyâtün hulikat min safâ aksemtü aleyke Muhammed Mustafâ bî-
sırr'ullâh ve bi-sırrı Seyyid Ahmede'r-rufâ'î

Dem Devre

İnşakkat arzuna bî-sırrı rabbenâ ıkfil cerhanâ bi-sırrı'llâh ve bî-sırrı
Seyyid Ahmedü'rufâ'î ve Seyyid Saadeddin el-cibâvî.

Hayyâ Mekândan İfrâc

Bismillâhi rabbi'l-âlemin innemâ el-berku vallahü'ş-şân balelfî elfi ka havle vela kuvvete illa billâhil aliyyi'l-azim uhruc kemâ harecü'r-rahmeti min şuyuhen babü huruci'r-rahmeti'r-rutabi min mekânin.

Düşürmek

İnnâ ashâbü'l-kehfî ve'r-rakîmi kânû min ayatine acaben ya eyyühe'l-falân ıvkı'a Alî vechake bi-sırrı'llah ve bi-sırrı Seyyid Saadeddinü'l-cibavî.

Cümlesini Düşürmek

Bismillâh ya eyyüha'n-nâsü etteku rabbeküm innâ zelzelete's-sa'ati şey-i azîmün ıvkı'û külleküm Alî vechiküm bi-sırrı enne ashâbü'l-kehfî ve'r-rekîm kânû min ayyâtinâ acâben bi-sırrı'llâh ve bi-sırrı Seyyid Saadeddinü'l-cibavî.

6707/33b-34a

D. MANİLER

6769/16b   Gel benim ballı yârim
 Gerdanı hallı yârim
 Güzellerin sultanı
 Anberî kaküllü yârim

Gel benim nazlı yârim
 Sevgisi gizli yârim
 Ak kızıla karışmış
 Al alma yüzli yârim

Gel sarılak bülbülüm
 Açılmış kızıl gülün
 Leblerin kiraz gibi
 Tatlıdır tûti dilin

Yoluna kodum canı
 Dökelim kızıl kanı
 Bir buseye gelmişim
 Mahzun eyleme beni

Bade getir destinde
 Arzum kaldı dostunda
 Güldükçe gül açılır
 Al yanagın üstünde

Gene ahşam olmuşdur
 Gönül âşka dalmışdur
 Varam hatırın soram
 Canan bize gelmişdür

Gül kokuyor bağından
Bal akar tutagından
Egilsem buse alsam
Bir soldan bir sağından

Aglatma beni güzel
Sevmişim seni güzel
Sen benden vazgeçersin
Ben senden geçmem güzel

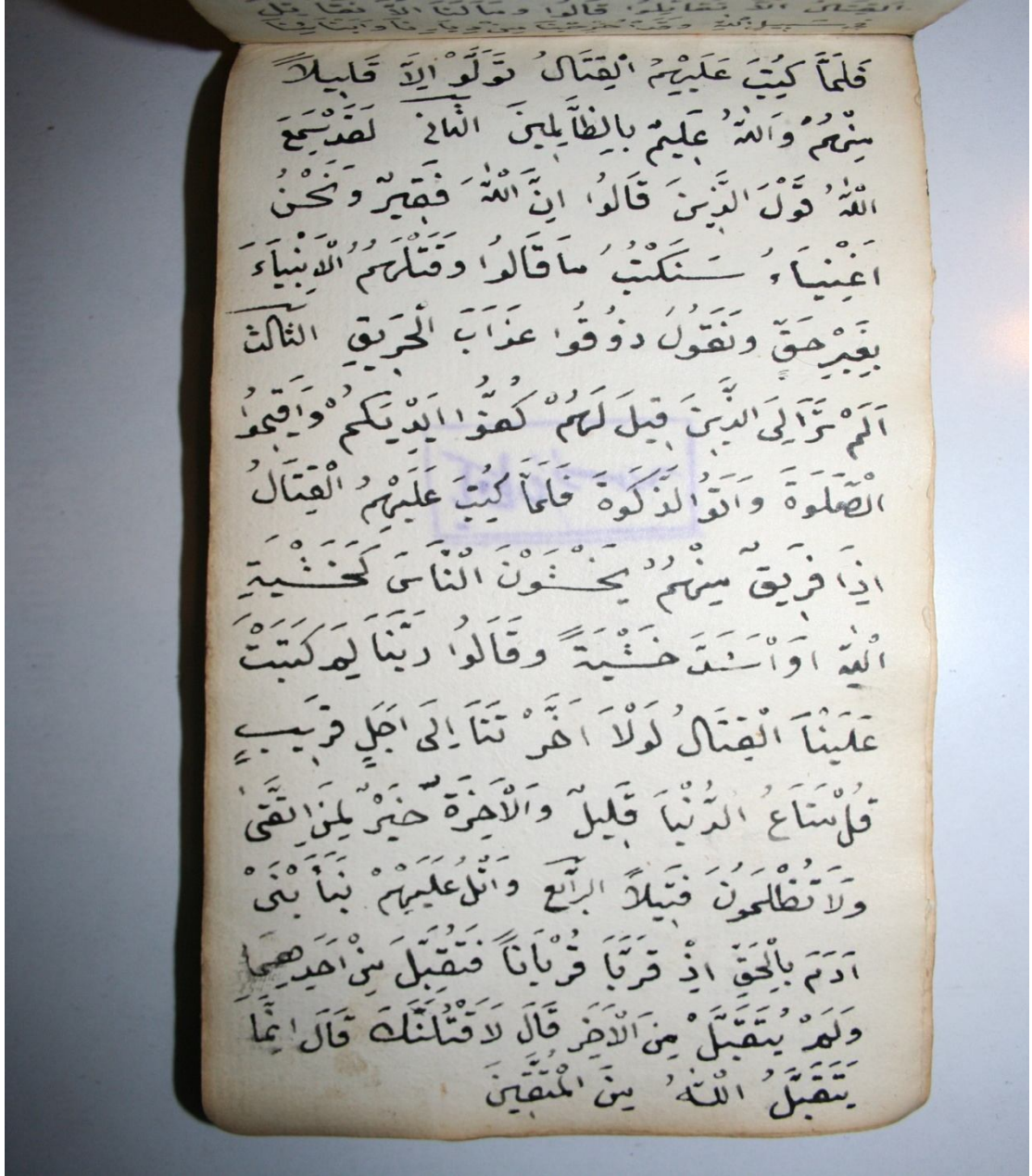
6769/16b

KAYNAKÇA

- AK, Çoşkun (2001), **Şair Padişahlar**, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- AKKAYA, Hüseyin (2003), **Abdülahad Nuri ve Divanı**, İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- AKSOY, Mehmet (1977), “*Alevilik*”, **Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi 1**, İstanbul: Dergâh Yayınları.
- ASLANOĞLU, İbrahim (1990), “*Pîr Sultan*”, **Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi 7**, İstanbul: Dergâh Yayınları.
- BAYRI, M. Halid (1959), **Âşık Virânî Divanı**, İstanbul: Maarif Kütüphanesi.
- BİLKAN, Ali Fuat (1997), **Nabi Divanı I-II**, Ankara: Milli Eğitim Bkanlığı Yayınları.
- ÇELEBİ, Asaf Halet (1944), **Eşrefoğlu Divanı**, İstanbul: Ahmet Halit Kitabevi.
- EREN, Hasan- İsmail, Parlatır- Nevzat, Gözaydın- Talat, Tekin- Hamza, Zülfikar (1988), “*Cönk.*” **Türkçe Sözlük**, C.1, Ankara: T.D.K. Yayınları.
- DEVELLİOĞLU, Ferit, (1997), **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat**, Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları.
- GÖKYAY, Orhan Şaik (1993), “*Cönk.*” **İslam Ansiklopedisi**, C.8, İstanbul: T.D.V Yayınları.
- <http://www.kerimkara.com/mehmed-nasuhi.html>
- <http://www.biyografi.net/kisiayrinti.asp?kisiid=1169>
- http://turkoloji.cu.edu.tr/HALK%20EDEBIYATI/dogan_kaya_conkler_ve_onemi.pdf
- İŞİK, İhsan (2002), **Türkiye Yazarlar Ansiklopedisi**, Ankara: Elvan Yayınları.
- İVGİN, Hayrettin ve Bozyiğit, Ali Esat (2004), **Kalecikli Âşık Mir’atî**, Ankara: Kültür Ajans Yayınları.
- KABAKLI, Ahmet (1985), **Türk Edebiyatı 2**, İstanbul: Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları.
- KALKAN, Emir (1991), **XX. yy. Türk Halk Şairleri Antolojisi**, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- KARAALİOĞLU, Seyit Kemal (1983), “*Cönk.*”, **Ansiklopedik Edebiyat Sözlüğü**, İstanbul: Yelken Matbaası.

- KAYA, Doğan (2007), **Türk Halk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü**, Ankara: Akçağ Yayınları.
- KOCATÜRK, Vasfi Mahir (1963), **Saz Şiiri Antolojisi**, Ankara: Ayyıldız Matbaası
- KOCATÜRK, Vasfi Mahir (1964), **“Dertli” Türk Edebiyatı Tarihi**, Ankara:Edebiyat Yayınevi.
- MUTLU, İsmail (2003), **Tarikatlar-2**, İstanbul: Mutlu Yayıncılık.
- ÖZTELLİ, Cahit (1969), **On Yedinci Yüzyıl Tekke Şairi Kul Nesimi**, Ankara:Türk Etnografya ve Turizm Derneği Yayınları.
- ÖZTELLİ, Cahit (1973), **Bektaşî Gülleri**, İstanbul: Milliyet Yayınları.
- PAKALIN, Mehmet Zeki (1971), **“Cönk.” Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü 1**, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- TATÇI, Mustafa (1991), **Yunus Emre Divanı**, Ankara: Akçağ Yayınları.
- TEKİN, Arslan (1995), **Edebiyatımızda İsimler ve Terimler Sözlüğü**, İstanbul: Ötüken Yayınları.
- ULUDAĞ, Süleyman (1977), **Tasavvuf Terimleri Sözlüğü**, İstanbul: Marifet Yayınları.
- URAZ, Murad (1939), **Türk Edip ve Şairleri**, İstanbul: Numune Basımevi.
- YARDIMCI, Mehmet (1999), **Başlangıcından Günümüze Halk Şiiri, Âşık Şiiri, Tekke Şiiri**, İzmir: Ürün Yayınları.

CÖNKLERDEN ÖRNEK SAYFALAR

الهي

کشت ابدوب بولدخی سالک عالمی لیل سنها -
رهنما بهج شیخ سعدالدین کی براری وار

نقراہ

شہزادہ خدایہ حبیب کرکواہ
سعدالدین کی براری وار
رهنما بهج شیخ
نقراہ

مرقد پاکي منور سایه انداز حيا
جوهرک نوش ایلین مشتاق رؤیت دایما
جذبیه مستغرق اولمشق صیب مریدس حالیا
نقراہ

ذکر توحید ایلہ شغول اول مداما سالک اول
حقی انکار ایتمه زاهد نفسی کل هالیک اول
طوره الن ایلیمه انایت عشق حقه ماله اول
نقراہ

شاکراشته کا شرع محمدہ طریق
صفتی بیکله اول عشق خدایہ سن غریق
سلاہ راد جهاہ بارہ دلیل نعم رفیق
رهنما بهج شیخ سعدالدین کی براری وار

همان مدح ایلد ان
 حاکم حضرت ایلی شکر
 حمد و دستار نجاته کلاک چوق شکر شکر
 بنویسید که اینوز چوق ایلد وز در ایلیب
 قطع ایسک ظاهر اعمانه کلاک چوق شکر
 چوق میدانی محبتک بزف صاحب قرآن
 هم عالی سیداننده مردان کلاک چوق شکر
 بزکینه سیدک یوز شام علید شهسوار
 هم عالی سیداننده مردان کلاک چوق شکر
 ای اولاد کن دیوانه کلاک چوق شکر
 ای خلیلی شاهک عیدی مبارکد یوزی
 حاجیلر بیرامیدر قوربان کلاک چوق شکر
 ایچمشوز ساقی ایلندن صوفیا بترقدح
 بویلمست اییدی بزیم ایلدی بترقدح

باخصوص بزیم ایچیم ساقل اولد بترقدح
 کند و کندین کشف اید و بهره انا سولر قرح
 جاهل و نادان ایلناره شوپله بترقدح
 هم جفانه جنک ایلیم و فی طینی ایلد
 غرت الله صوفیا ایشا نغمی اولد ایشتر
 اهلن پیلور ره سولر کیمه سولر

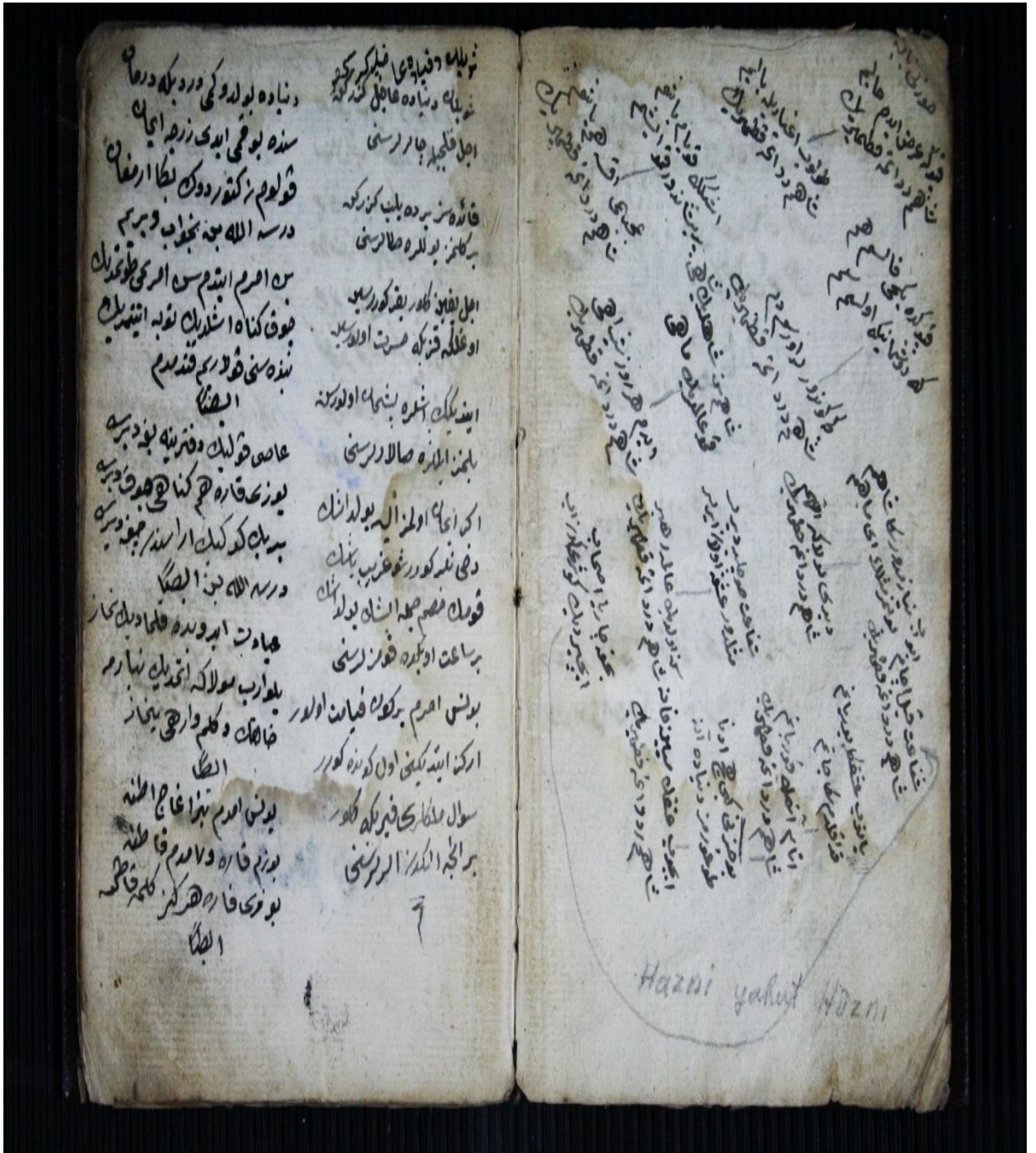

بول اسکا نذول اور بلبر دیو جوقوق عباس علیہ السلام
 قدیم آبا مان بدن نیز اسکا نیز وارن
 خلیلی شاکر عمری سرون الہی و ہون اولون
 بوگون من قولند کلسون دیشیل حسام وارن
 نعت دوازده ۲۶۱
 دخی روز لکدر عجب مصطفایوزند
 عجب مصطفایوز ہم عجب ترضایوزند
 عجب صادق تر مصطفایک الینید داسم
 عجب اهل بیتی خاندانی مقتدا یوزند
 امامت انک اسمنی مرد ایتشفرد اسم
 بز اول حسام کل اند امین بیلد یوزند
 عجب نور هم خدیج بحر مہ ذکر مد او غیلہ
 عجب هم خدیجہ فاطمہ خیر النساء یوزند
 وجود هیکی اخلد صبر ورد زمان الحیرہ
 گد مدای محمد صعد مصعب لو یوزند

تو بیا که در دنیا می نیلیم که کن
 نیلیم و دنیا به عاجل کند که کن
 اجل قلمیله چار رسی
 فایده ز برده بلیت کز رکنه
 بر کلمه بولدره صلا رسی
 اجل لقاوت کلام بقدر که رسی
 او غلله کز کله حسرت اولو رسی
 ایندیک بنگره بشما اولور کنه
 بلنجه الماره صالار رسی
 اکی ایله اولمز الیه بولدرنک
 دخی ندر کورر غرضین بیک
 قولک نصیب جمعه انشا بولدرنک
 بر ساعت اولورده قول رسی
 بوش اهرم بر کون فیانت اولور
 ارکنه ایندیکنی اول کورده کور
 سوال مملکتی بولدرنک کور
 بر آنچه الکنه الر رسی
 ۶

دنیا به بولدر کی درد بکله در عالم
 سنده بوقی ایدی زرم ایمل
 قولوم ز کتور دویک بطا ارفغان
 درسه الله بنه نجواب و برسم
 سن اهرم ایندم سن الر می طوعتک
 بوق کناه اشکدیک لقبه ایندی بلع
 بزه سنی قولاریم قدیم
 اعطاک
 عاصی قولدک دفترینه بولدر برسه
 بوز می فایده کناجی هوق و برسه
 بر بیک کولک ارا سده بوق و برسه
 درسه الله بنه الصفا
 جهادت ابر و برده فلما و بیک نماز
 بلوارب مولاکه ایندیک نیارم
 خالهکن و کلیم وارچی بنماز
 اعطاک
 بوش اهرم بنما غایم اعطاک
 بوزم فایده و اهرم فاطمه
 بوز می فایده هر کز کلمه فاطمه
 اعطاک

صورت این
 فایده و دنیا به عاجل کند که کن
 فایده ز برده بلیت کز رکنه
 بر کلمه بولدره صلا رسی
 اجل لقاوت کلام بقدر که رسی
 او غلله کز کله حسرت اولو رسی
 ایندیک بنگره بشما اولور کنه
 بلنجه الماره صالار رسی
 اکی ایله اولمز الیه بولدرنک
 دخی ندر کورر غرضین بیک
 قولک نصیب جمعه انشا بولدرنک
 بر ساعت اولورده قول رسی
 بوش اهرم بر کون فیانت اولور
 ارکنه ایندیکنی اول کورده کور
 سوال مملکتی بولدرنک کور
 بر آنچه الکنه الر رسی
 ۶

Hazni yahut Hüznü

SÖZLÜK

A

- Alevî** : Hz. Ali'ye mensup olan zümredir. İnanç olarak Hz Ebubekir'e bağlananlar Sıddıkî, Hz. Ali'ye bağlananlar ise Alevî olarak anılır. Alevî sözü aynı zamanda Hz. Ali soyundan gelenler için de kullanılır. Kendi içinde ise Hz. Hasan'ın soyundan gelenlere “Şerif”, Hz. Hüseyin soyundan gelenlere de “Seyyid” denilir.
- Âl-i abâ** : Peygamber'in kendisi ile birlikte kızı Fatma, damadı Ali, torunları Hasan ve Hüseyin'den mürekkep ailesi. (6707/19b).
- Âl-i evlâd** : 1. Aile ve çocuklar. 2. Yüce, yüksek, şan, şeref sahibi evlat. (6707/22a).
- Andelib** : Bülbül. (6722/9b).
- Asfiyâ** : 1. Samimi, saf, içi temiz, tuttuğu yol doğru olan kimseler. 2. Samimi dostlar, azizler, sûfiler. (6707/5b).

B

- Bâde** : Rüyada içildikten sonra insanlara şiir söyleme yeteneği kazandıran manevi bir içki. Âşıkların bir kısmı bunu “dolu” olarak adlandırır. Tadı ve evsafı tam olarak bilinmeyen bu doluyu içenler badeli âşık olarak anılır. (6722/7b).
- Belî** : Arapçadan farsçalaştırılmış evet anlamına gelen edattır. (6722/18b).

C

- Cemâlî** : Güzellikle, kusursuzlukla ilgili. (6722/21a)

D

- Dürr** : İnci. (6722/7b)

E

- Ebter** : Kuyruğu kesik (soyu kesilmiş hayvan). (6707/3b).
- Ehl** : 1. Sahip, malik, mutasarrıf olan. 2. Maharetli, usta, kabiliyetli, becerikli. 3. Bir yerde oturan. 4. Karıkocadan her biri. (6722/17b).

Ehl-i Hikmet	: Filozoflar. (6707/28a).
Enîs	: Dost, arkadaş; yar, sevgili. (6722/11b).
Envâr	: Ziyâlar, aydınlıklar, ışıklar, parlaklıklar. (6722/2b).
Erkân	: 1. Esaslar, destekler, direkler, sütunlar. 2. Reisler. (6722/7b).

F

Fehm	: Anlama, anlayış. (6707/4b).
Fevt	: Bir daha ele geçirmemek üzere kaybetme, elden çıkarma, kaçırma. (6707/10a).

G

Giryân	: Ağlayıcı, ağlayan. (6707/4b).
Gubâr	: Toz. (6707/22a).

H

Handân	: 1. Gülen, gülücü, güler; sevinç. 2. Kadın adı. (6707/4b).
Harîm	: 1. Biri için kutsal olan şeyler. 2. harem dairesi, harem. 3. evin içi gibi başkasına kapalı olan yer. 4. bir evin civarı. 5. avlu 6. ortak, şerik. 7. hacıların hac zamanında büründükleri örtü. (6769/7b).

İ

İhtimâm	: Özen, itina. (6707/10a).
İhyâ	: 1. diriltme, diriltme, canlandırma. 2. taze can verircesine iyilik, lutfetme. 3. yeniden kuvvetlendirme. 4. uyandırma, canlandırma, tazelik verme. (6722/14b).
İlmü'l-esmâ	: Allah adlarının ve niteliklerinin anlam ve açıklamalarıyla ilgili olan ilim. (6707/12b).

K

Kesret	: Çokluk, bolluk, ziyâdelik. (6707/12a)
Kevn ü mekân	: Varlık, kâinat. (6769/7b).

L

- Levh** : Yassı, düz, üzerine resim, yazı gibi şeyler yazılabilen nesne. (6722/19b)
- Leyl ü nehâr** : Gece, gündüz. (6707/22b).

M

- Maksûd** : Kasdolunan, istenilen şey, istek. (6707/4b).
- Mâr** : Yılan. (6707/8b).
- Mihmân** : Misafir, konuk. (6722/20a).
- Muktedâ** : 1.İktidâ edilen, uyulan; örnek tutulan. 2. önde bulunan, kendisine uyulan. (6707/28a).
- Murg-ı dil** : Gönül kuşu. (6722/9a).
- Musâhib** : 1.Biriyle muhâsebe eden, sohbet eden, konuşan, arkadaş 2. büyük bir zatın yanında bulunarak onu sözüyle sohbetiyle eğlendiren. 3. Padişahların hususi işlerinde bulunanların her biri.

N

- Nevruz** : 1. Yeni gün. 2. Güneş'in koç burcuna girdiği gün olup rumî martın dokuzuna rastlar, ilkbahar başlangıcı ve Celâlî takvimine göre yılbaşdır. (6722/13a).
- Nutk** : 1. Söz, lakırdı, konuşma. 2. Nutuk, söylev, bir kalabalığa söylenen söz. 3. Söyleyiş, söyleme kuvvet ve hassası. 4. Eski dervişlerce büyük bilinen kimselerin manzum sözleri. (6722/1b).

P

- Pinhân** : Gizli. (6722/18a).

R

- Rızâ** : 1. Hoşnutluk, memnunluk. 2. Râzı olma. 3. İstek, kendi isteği. (6769/18b).
- Ruhsâr** : 1. Yanak 2. Yüz, çehre. (6707/8b).

S

- Sadî** : 1. Saâdete, uğura mensup. 2. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza kalmış numunesi yoktur. 3. Erkek adı. 4. İran'ın büyük mutasavvıf ve mütefekkir şairi. (6707/23a).
- Sâkî** : 1. Su veren, su dağıtan 2. Kadeh, içki sunan. 3. Baldıra veya baldır kemiğine ait. 4. İnsan ruhuna Allah sevgisi, saçan kimse. (6722/9a9).
- Sâkî-yi Kevser** : 1. Kevser sunan, 2. Hz. Ali (6722/7b).
- Sâlikân** : Sâlikler, bir tarikata bağlanmış, bir şeyhe uymuş olanlar. (6707/28b).
- Seba'l-mesâni** : Yedi ayetten ibaret olan Fatıha suresine verilen ad. Bilhassa Hurufilikte geçer. Söz gelişi dua edildikten sonra eller yüze sürülür, çünkü yüzde 7 delik (2 burun, 2 kulak, 2 göz, 1 ağız deliği) ve 7 hat (2 kaş, 4 kirpik 1 saç) vardır. (6722/7b).

Ş

- Şâh-ı merdân** : Hz. Ali. (6722/8a).
- Şepper ü Şüpper** : “Hz. Alî'nin oğulları olan Hasan ve Hüseyin için kullanılan ve Hz. Muhammed tarafından verilen isim. (6722/10a).
- Şikest** : 1. Kırık, kırılmış.2. kırma kırılma. 3. Yenilme. (6769/17b).

T

- Teberrâ** : Ehl-i beyte ve Hz. Ali'nin soyundan olmayanları ve onları sevmeyenleri sevmeme. (6707/22a).
- Tevellâ** : Ehl-i beyti ve Hz. Ali'nin soyundan olanları sevme. (6707/22a).
- Tevhîd** : 1. Bir kılma, bir etme, birleştirme. 2. Bir sayma, bir olarak bakma, birliğine inanma. 3. Allah'ın birliğine inanma. 4. “lâilâhe-ill-Allah” sözünü tekrarlama. (6707/23a).

U

Ukbâ : 1. Ceza 2. Âhret, öbür dünya. (6722/18a).

Uşşâk : 1. Âşıklar. 2. Türk müziğinde 5 numaralı basit makam. (6707/22a).

Y

Yezdân : 1. Zerdüşterde Hayır İlâhı. 2. Allah. (6707/10a).

Z

Zâr : 1. Ağlayan, inleyen. 2. Zayıf, dermansız. 3. İnleme, ağlayış. (6707/4b).

Zîbâ : 1. Süslü 2. Yakışıklı, güzel. (6722/9a).

Ziyâ : 1. Işık, aydınlık. 2. Erkek adı. (6722/10b).

DİZİN**A**

Abidin	: 39, 41, 53, 60, 71, 79
Abdulkadir	: 185
Abdullah	: 184
Âdem	: 32, 37, 68, 90, 103, 108, 141, 145, 200
Ahmed	: 35, 37, 54, 61, 71, 102, 184, 185, 197, 202
Allah	: 25, 35, 36, 72, 88, 102, 109, 111, 112, 115, 118, 122, 123, 128, 133, 135, 162, 180, 197, 202
Al-i abâ	: 28, 79
Ali	: 35, 37, 39, 41, 48, 53, 60, 61, 65, 79, 88, 102, 106, 116, 137, 138, 164, 166, 168, 178, 184, 194
Askerî	: 36, 52, 53, 79, 165
Azrail	: 112

B

Bagdad	: 47, 75, 138, 157, 184
Bâkır	: 35, 39, 41, 52, 53, 60, 71, 79, 164

C

Cafer	: 35, 39, 41, 52, 53, 60, 71, 79, 164, 197
Cebrail	: 55, 197
Cehennem	: 132
Cennet	: 54

D

Düvazdeh İmam	: 79
---------------	------

E

Ebubekir	: 106, 116
Ebu Cehil	: 94
Ebu Talib	: 60
Emevî	: 30,
Evliyâ	: 47, 101, 157, 178, 185

F

Fatihâ	:82
--------	-----

Fatma	: 79, 185, 197
Ferhad	: 34, 39, 68, 75
Furkan	: 48
Fuzulî	: 50

G

Geylanî	: 93
---------	------

H

Hacerü'l-Esved	: 116
Hakk	: 32, 37, 49, 53, 61, 87, 89, 93, 98, 100, 106, 116, 117, 170, 174, 197
Hasan	: 29, 35, 39, 41, 53, 60, 71, 79, 164, 178, 179, 186
Havva	: 145
Haydar-ı kerrâr	: 61
Horasan	: 137
Hüdâ	: 35, 108, 109, 113, 117, 121, 123, 158, 164, 167, 174, 202
Hatice	: 79
Hüseyin	: 29, 30, 35, 39, 41, 53, 60, 71, 79, 106, 137, 164, 171, 178, 179, 184, 186, 197

İ

İbrahim	: 48, 111, 169, 177, 185
İncil	: 46, 48
İsa	: 141
İsfendiyar	: 75
İskender	: 75

K

Kâbe	: 96, 98, 164
Kazım	: 35, 41, 52, 53, 60, 71, 79, 164
Kenan	: 72
Kerbelâ	: 28, 29, 30, 35, 41, 79, 106, 170, 178
Kuran	: 41, 65, 82, 116, 164, 168

L

Leylâ	: 34, 68, 75, 82, 97, 149
-------	---------------------------

M

Mahmud	: 35, 37, 54
Mecnûn	:34, 68, 75, 82, 149
Medine	: 116
Mehdî	: 36, 41, 52, 60, 71, 165
Merve	: 35
Mısır	: 54, 66
Muhammed	: 35, 37, 41, 53, 79, 88, 100, 102, 116, 135, 138, 165, 168, 170, 174, 184, 201
Musa	:35, 39, 52, 53, 60, 71, 79, 104, 141, 164
Mustafa	: 28, 35, 53, 79, 100, 106, 108, 135, 140, 164, 170, 197, 202
Murtaza	: 28, 35, 53, 79, 164
Münker	: 37

N

Nakî	: 36, 39, 41, 52, 53, 60, 71, 79, 165
Nekir	: 37

O

On İki İmam	: 138
Osman	: 106, 116

Ö

Ömer	: 106, 116
------	------------

R

Rıza	: 35, 39, 52, 60, 164
Rüstem	: 75

S

Saadeddin	: 32, 88, 173, 174, 184, 189, 196, 203
Sadık	: 35, 41, 71
Sefa	: 35
Süleyman	: 84, 99, 172

Ş

Şah-ı merdân	: 82
Şirin	: 34, 68

T

Takî	: 36, 39, 41, 52, 53, 60, 71, 79, 165
Tevrat	: 41, 46, 48

Y

Yakup	. 72,
Yezid	: 30, 137
Yusuf	: 54, 72, 145, 177

Z

Zebur	: 41, 48
Zehra	: 197
Züleyha	: 177
Zülfikar	: 137